TITI PETRONII ARBITRI, EQUITIS ROMANI;

SATYRICON:

CUM FRAGMENTIS

Albæ Græcæ recuperatis ann. 1688.

NUNC DEMUM INTEGRUM.

LONDINI,
Typis A. & J. CHURCHILL,
in Paternoster Row.
MDCXCIII.

TYPOGRAPHUS
LECTORI.

EN tibi Lector erudite, Titum Petronium Romani quondam leporis Arbitrum, at eum, non ut antehac mancum, aut mutilum: ſed ſanum, ſed incolumem, ſed ſuis omnibus membris reſtitutum. Vellem unum, maturiùs prodiiſſet in lucem. Fuiſſet illud utrique noſtrum jucundius; tibi quidem legendi illius avidiſſimo; mihi, cui hoc unum in vitâ propoſitum eſt, ut commodis quà licet inſerviam tuis. Verùm ne citius ederetur opus omni invidiâ majus, obſtitere non pauca: quæ quia referre videtur ut ſcias qualia fuerint; rem totam paucis abſolvo. Qui novis hiſce Fragmentis primus omnium potitus eſt, Doctiſſimus quidem ille vir, ſed negotiis militaribus occupatiſſimus. Huic cum nec otium adeſſet, ut ea vel tranſcurſim perlegeret, malebat tenebris aliquandiù premere, quam edere non ſatis emenda-

ta. Vix enim fieri posse putabat, ut communem manuscriptorum codicum sortem effugissent, quibus nihil familiarius quàm ut innumeris undique scateant erroribus. Quid quod authorem satis intellectu difficilem nudum à se nolebat dimittere, hoc est sine Commentario, quo juvari possent ii qui mediocri doctrina sese ad istius Satyrici lectionem accingerent. Iis ille adductus rationum momentis, & Petronium apud se detinuit hactenus, & diutius tenuisset, nisi continuis eruditorum precibus fatigatus illum sibi tandem passus esset avelli, sed nudum qualem vides, nullisque notarum suffultum præsidiis. Quippe cùm illi inter armorum strepitum tempus commodum defuerit, quo propositum suum Petronii Commentariis illustrandi adimpleret. Jam si quæras, quâ fide partes meas executus sim, sic habeto, nihil à me prætermissum quo tibi satisfieret. Nec id tamen adeo dictum velim, ut nullum haic meo labori irrepsisse mendum existimes. Occurrent quippe inter legendum, & verò satis multa, quæ tu pro insita humanitate huic festinationi lubenter

hentem condemnabit. Emendatior prodibit quæcunque post hanc cudetur Editio. Hoc quoque te monitum velim, Amice Lector, ne quid esset, quod desideraret, Epistolas subjecimus duas, quarum quæ prior totam novorum Fragmentorum historiam, quibus scilicet artibus recuperata ea sint, breviter simul exponit ac dilucide. Nova verò Fragmenta, ut facilius distinguantur, Italico caractere excusa sunt. Vale.

ILLUSTRISSIMO DOCTISSI-
SIMOQUE D. FRANC.
CARPENTARIO,
ACADEMIÆ GALLICÆ
MODERATORI,
FRANCISCUS NODOTIUS
S. P. D.

UTilissimum Rei litterariæ thesaurum nuperis hisce diebus nactus sum, Vir illustrissime. Ne verò te morer diutius mirâ quadam exspectatione suspensum, Petroniana narrabo, mihi apud me esse Fragmenta, quotquot ea desiderabantur. Quæ quibus artibus adeptus sim, paucis exponam.

Cum primum accepissem à Dynastâ Germano, nobilem Gallum Dom. du Pin, qui jam ab ipsis belli Turcici initiis in Imperatorio exercitu meruerat, ea penes se habere Fragmenta, nihil non egi quo mihi illum conciliarem. Qui vero id assequerer? cum & apud hostes versaretur loco remotissimo, nec, præ-

clusis

clusis itineribus, scribendi facultas illa superasset.

Vicit tamen labor improbus, mihique viam ipse munivi, quâ, litteris intercurrentibus, cum eo agerem. Rescripsit ille quoad potuit humanissime, cum de manuscripto codice pluribus declaravit, eo se donatum ab Apostatâ Græco apud quem in Albæ Græcæ expugnatione hospitii causâ diverterat; cujus quidem Apostatæ patrem virum inprimis eruditum fuisse memorabat. Se, cum eum librum inter complures alios jacentem reperisset, vetustatem ipsius, cujus præ se ferebat haud dubias, primo demiratum, mox curiositate ductum, (erat enim litteris lectu difficillimis exaratus) avidum [illegible] quinam ille foret deprehenderet, verum supervacaneâ operâ, quare alienam industriam, cum sua non succederet, adhibere coactum, pacta etiam mercede, atque ita comperisse, ope cujusdam Amanuensis, [illegible] sibi esse præ manibus, mox notis Italicis dedisse transscribendum, quem, veluti rem quæ non alias facile reperiatur, domi asservat diligentis-

sime tamen mecum eo communicaturum si Francofordiæ, ubi sese hyematurum sperabat, quoquo modo possem se convenirem.

Longior spatio mora visa est Petronii egregie studioso: tum demum quã viã miseram litteras ab eo accepi, quibus se Francofordiam venisse significabat, hyemem solidam illic traducturum, nihil ipse omitterem quo commeatum impetrarem. Verumenimvero, cum nulli darentur, viris præterquam militaribus, nec ipse impetravi. Favit optatis fortuna. Cum enim nullos non aditus scrutarer ut cœpta perficerem, in quemdam incidi mercatorem Francofordianum, solertem edepol virum; cui cum memet insinuassem, continuo spopondit, se manuscripti codicis exemplar ad me missurum, rem de cætero cessuram feliciter: qui domum regressus ita cum Amanuensi illo egit, ut, quod summopere cupiebam, pecuniâ ab eo redemerit, tum paucis ab hinc diebus ad me transmiserit. Atqui ego, quanta quanta sunt istiusmodi Fragmenta, jamnunc ad te deferri curarem si tuto id possem; quod quia non licet,

cet, partem eorum optimam mitto, reliqua ipse perlaturus hybernis proximis, cum plura eaque potiora spem injiciunt Lutetiæ me fore.

Plurima in his Fragmentis profecto reperies, ex quibus incredibilem hausurus es voluptatem. Mirus styli candor, quem Petronii peculiarem Tacitus facit, cum ubique, tum initio potissimum elucet; serie minime interrupta quidquid sibi evenerat narrat Encolpius. Quid quod fragmentum primoribus paginis sese offert amplissimum, in quo genuinam Lycæ Tryphænæque historiam legas: Mutui causas eos inter, Encolpium Gitonaque, odii: Furtum in navi Isidis perpetratum: Quis Lycurgus ille? cujus quamobrem villa direpta spoliataque sit? Quibus legibus in navi Lycæ pax statuta? Tum demum quo fato miser ille Eumolpus perierit, qui Crotoniatarum sumptibus tam diu, tam laute vixerat.

Quæ quidem ita apte inter se cohærent, ut mirum videri debeat, si tu, qui Fragmentorum jacturam tantopere dolebas, toto opere jam in integrum resti-

tuo etenim impensius solito gaudebunt exultesque. Nec ego Criticos, superciliosam gentem, legitimos hosce fœtus repudiaturos puto, Valesii, Wagenseiliique exemplo fretos, qui in id conjurasse videbantur, ut Traguriensi Fragmento ante 27. annos reperto, tum spuriam Pseudo-Petronii prolem esse contenderent, jure, an injuria, generis nobilitatem præriperent. Id, inquam, ego, minime eos ausuros puto, quos & par styli puritas, elegantia, tum ubique Petroniana dictio, planeque sibi constans, falsi protinus arguerent. Tuto illud per te melius intelliges, qui Petroniana lectione mirum quam semper delectatus es! Quanquam nec ipse mihi defui, qui pares istas dicendi formulas sedulo adnotarim, tum notis aliquot tibi, ut spero non injucundis, velati stiparim.

Istud ego non prætermittam, Mercatorem illum Francofordianum, hominem non plane illiteratum, mihi insuper scripsisse, ab Amanuensi illo se plurima sciscitatum de manuscripti codicis, tum ordine, tum figurâ: sibi hunc respondisse in autographo vidisse se zifras quasdam,

dam, quibus paragraphorum instar in-tus quasi copiâ totum opus distinguere-tur; se verò eas minimè affixisse, quas non ita necessarias esse duxisset; quod si præstitisset, benè nobiscum actum puta-remus, qui eas cum distinctionibus Tra-guriensibus conferre possemus, quas Sta-tilius in suâ adversus Valesium Wagen-seiliumque apologiâ rubras fuisse te-statur.

Tu si me amas, de recuperatis Frag-mentis primi fac audiant Academici tui Illustrissimi. Res profectò dignissima, quam primi illi resciant Reip. Littera-riæ Patres Conscripti.

Mihi verò non usquequaque videbor infelix, quem unum Fortuna selegerit, per quem nobilissimum opus transmitte-ret ad posteros, quod tandiù occultatum, actæ retrò ætates venientibus sæclis vi-deri possint invidisse. Tum illud spero, me qui in hoc thesauro investigando tan-tum operæ posuerim, eo majorem ab omnibus gratiam initurum, quod id unum adnixus videar, ut publico Rei Litterariæ ornamento consulerem; tum ut tibi omnium primo, tam præclarum spe-

ctacu-

[illegible] tam jucundum exhiberem: Tibi, inquam, homini doctissimo, amicissimoque. Vale.

Argentorati quarto Idus Octobris, 1690

FR.

FR. CARPENTARIUS
D. FRANC.
NODOTIO
S. P. D.

SI qua mihi, hoc tempore, tot negotiis occupato, voluptate frui contigit, quæcunque tandem ea fuit, litteris à me tuis deberi ultro fateor, litteris, inquam, tuis dulcissimis, quibus quam feliciter tuus tibi cesserit in evulgando Petronio labor, certiorem me facis. Jam ergo Petronius ille jucundissimus, qui sexdecim atque adeo amplius seculis in umbra latuerat, prodibit in lucem, nulla sui parte mulctatus: nec prolixior annorum series, quâ rebus etiam pulcherrimis suus decor subripitur, de nativo illo lepore quidquam ei detraxerit. Egregium profecto munus, quo litteratam tibi gentem devincire paras. An tu justiori nomine promereri poteras τὴν σίτησιν ἐν πρυτανείῳ. Miror ego Fatorum ordinem, quibus ita provisum fuerat ut tu olim in Germanico

[illegible] Tu nimis [illegible] obtigit, quo thesaurum tam pretiosum nancisce-rere. Ecquis vero fuerit, qui non id laudi maximæ ducat, si celeberrimi istius Authoris duas tresve lacunas, data fortuito veteris manuscripti codicis occasione, supplere potuerit? Tu thesaurum; cujus vel minima pars omni est majore superior, totum nobis integrumque restituis. Ut [illegible] te [illegible] laudare? Quam bene operam tuam, quam bene impensas collocasti? Ego quidem, nisi modestiæ fines transgredi verear, indubiè existimem, ut si nihil etiam aliud à Germanica illa expeditione anni supra millesimum sexcentesimum nonagesimi, reportassemus, futurum tamen non fuisse, cur de Fortuna quereremur. Illud alii certè melius ratione & Cæsari & Palatino consuli potuisset. Verumenimvero Regiorum armorum non una simplexque felicitas esse solet, sed varia, sed multiplex. Illud igitur totis viribus enitere, ut promissa quam primum exequaris. Eorum quibuscum de Petronio tuo redivivo verba contuli, nemo unus est, qui non à me quotidie novi de eo

quid-

quidpiam efflagitet. Priora quæ ad me misisti folia legentium curiositatem non explent, sed accendunt; nec minor tui apud Batavos quàm Lutetiæ exspectatio est; populique armis invicem dissidentes, miro in id unum consensu feruntur. Communis denique omnium fere gentium cupiditas ea est, cui te satisfacere æquissimum fuerit. Ad illud interim etiam atque etiam te hortor, ne notas in nova Fragmenta tam doctè à te auspicatas antea omittas, quam ad finem perduxeris. Vale.

Lutetiæ 9. Novemb. 1690.

DE PETRONIO RESTITUTO

EPIGRAMMA.

GAudeat Orator, lepidi gaudete Poetæ,
Nobilis ingenii quos major gloria tangit.
ARBITER ecce redux, per naufraga secula truncus
Colligit amissos quos ætas sparserat artus:
Integer & nobis damno meliore resurgit.

SANTEÜIL.

AD CLAR. DOCTISS. D. NODOTIUM, de Petronio ipsius operâ restituto,

EPIGRAMMA.

REddidit Hippolytum vitæ Phœbeia proles,

AR-

ARBITER ad vitam te revocante redit.
Hic tulit audacis mercedem Tartara facti,
Tu decus egregium, perpetuumque feres.

De Caen, Doctor Medicus Parisiensis.

PETRONIUS REDIVIVUS

suum ipsius suscitatorem

NODOTIUM

alloquitur.

CARMEN.

MUltiplici quisquis lacerum me vulnere vidit,
Indoluit damnis quisquis & ante meis.
Aspiciat dispersi artus ut corpus in unum
Jam coëant, proprias sustineantque vices:
Ut nullum jam vulnus hiet, sit nulla cicatrix
Præteriti quæ det tristia signa mali.
Scilicet ut nebulâ cum Sol se condidit atrâ,

Post-

Postmodo, detecto pulchrius orbe nitet.
Sic mihi post clades quas sum perpessus acerbas,
Dignior accessit forma, novusque lepor.
Inclyte, NODOTI, præclaris artibus Heros,
Desuetum video quo tribuente diem;
Ecquæ pro tantis voveam tibi præmia donis?
Nulla, puto, meritis non sequiora tuis.
Quod tamen ipse jubet Phœbus sperare futurum,
Hoc precor: ambobus fama perennis eat:
Ut, cùm sera meos olim celebrabit honores
Posteritas, laudes jactet & illa tuas;
Tum sæclis leget hanc Satyram quicumque futuris,
Quod leget, hoc munus prædicet esse tuum.

JOS. OLIVIER.

TITI PETRONII ARBITRI

EQUITIS ROMANI

SATYRICON.

IAm dudum quæ mihi acciderunt vobis ita narrare pollicitus sum, ut hodiè promissis stare decreverim: nobis, ad scientias non solum explicandas, sed etiam ad hilaria colloquia, fabulis jucundioribus animanda, oportunè congregatis.

Fabricius Vejento de Religionis erroribus jam nunc ingeniosè locutus est, & detexit quo doloso Vaticinandi furore Sacerdotes mysteria, illis sæpè ignota, audacter publicant. Sed num alio genere furiarum Declamatores inquietantur? qui clamant: Hæc vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducem, qui me

ducat ad liberos meos, nam ſuccisi poplites membra non ſuſtinent.

Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam ituris viam facerent: nunc, & rerum tumore, & ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu, hoc tantum proficiunt, ut, cùm in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos. Et ideo ego adoleſcentulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri, quia nihil ex iis, quæ in uſu habemus, aut audiunt, aut vident; ſed piratas cum catenis in litore ſtantes, ſed tyrannos edicta ſcribentes, quibus imperent filiis, ut patrum ſuorum capita præcidant; ſed reſponſa in peſtilentia data, ut virgines tres aut plures immolentur; ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta, factaque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa.

Qui inter hæc nutriuntur, non magis ſapere poſſunt, quam benè olere, qui in culina habitant. Pace veſtra liceat dixiſſe, primi omnium eloquentiam perdidiſtis. Levibus enim atque inanibus ſonis ludibria quædam excitando effeciſtis, ut corpus orationis enervaretur, & caderet. Non-

Nondum juvenes declamationibus continebantur, cùm Sophocles, aut Euripides invenerunt verba, quibus deberent loqui. Nondum umbraticus doctor ingenia deleverat, cùm Pindarus, novemque Lyrici Homericis versibus canere timuerunt. Et ne Poëtas quidem ad testimonium citem, certè neque Platona, neque Demosthenem ad hoc genus exercitationis accessisse video. Grandis, &, ut ita dicam, pudica oratio non est maculosa, nec turgida, sed naturali pulchritudine exsurgit.

Nuper ventosa isthæc & enormis loquacitas Athenas ex Asia commigravit, animosque juvenum ad magna surgentes, veluti pestilenti quodam sidere, adflavit, simulque corrupta eloquentiæ regula stetit, & obmutuit.

Quis postea ad summam Thucydidis, quis Hyperidis ad famam processit? Ac ne carmen quidem sani coloris enituit: sed omnia, quasi eodem cibo pasta, non potuerunt usque ad senectutem canescere. Pictura quoque non alium exitum fecit, postquam Ægyptiorum

audacia tam magnæ artis compendiariam invenit.

Hæc taliaque olim declamabam, *cum* Agamemnon *nobis se admovit*, *& oculo curioso inspiciens quem Conciones tam diligentius audiebant*, non passus est me diutius declamare in porticu, quàm ipse in schola sudaverat: sed Adolescens, inquit, quoniam sermonem habes non publici saporis, &, quod rarissimum est, amas bonam mentem, non fraudabo te arte secreta. Minimum in his exercitationibus Doctores peccant, qui necesse habent cum insanientibus furere. Nam ni dixerint, quæ adolescentuli probent, ut ait Cicero, SOLI IN SCHOLIS RELINQUENTUR: sicut ficti adulatores, cùm cœnas divitum captant, nihil prius meditantur, quàm id quod putant gratissimum auditoribus fore (nec enim aliter impetrabunt quod petunt, nisi quasdam insidias auribus fecerint.) Sic eloquentiæ magister, nisi, tanquam piscator, eam imposuerit hamis escam, quam scierit appetituros esse pisciculos, sine spe prædæ moratur in scopulo. Quid

Quid ergo est? Parentes objurgatione digni sunt, qui nolunt liberos suos severa lege proficere. Primum enim, sicut omnia, spes quoque suas ambitioni donant: deinde, cùm ad vota properant, cruda adhuc studia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil esse majus confitentur, pueris induunt adhuc nascentibus. Quod si paterentur laborum gradus fieri, ut studiosi juvenes lectione severa mitigarentur, ut sapientiæ præceptis animos componerent, ut verba atroci stilo effoderent, ut quod vellent imitari, diu audirent, sibi nihil esset magnificum, quod pueris placeret: jam illa grandis oratio haberet majestatis suæ pondus. Nunc pueri in scholis ludunt, juvenes ridentur in foro; & quod utroque turpius est, quod quisquis perperam discit, in senectute confiteri non vult. Sed ne me putes improbasse schedium Lucilianæ humilitatis, quod sentio, & ipse carmine effingam:

Artis severæ si quis amat effectus,
Mentemque magnis applicat, prius mores

Frugalitatis lege poliat exacta:
Nec curet alto regiam trucem vultu,
Cliensque cœnas impotentium captet:
Nec perditis addictus obruat vino
Mentis calorem, neve plausor in scæna
Sedeat redimitus histrioniæ addictus.
Sed sive armigeræ rident Tritonidis arces,
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,
Sirenumque domus, det primos versibus annos,
Mæoniumque bibat felici pectore fontem.
Mox, & Socratico plenus grege, mutet habenas
Liber, & ingentis quatiat Demosthenis arma.
Hinc Romana manus circumfluat, & modò Grajo
Exonerata sono, mutet suffusa saporem.
Interdum subducta foro det pagina cursum,
Et cortina *sonet celeri* distincta *meatu.*
Dent epulas, & bella truci memorata canore:

 Gran-

Grandiaque indomiti Ciceronis verba minentur.
His animum succinge bonis, sic flumine largo
Plenus, Pierio diffundes pectore verba.

Dum hæc diligentius audio, non notavi mihi Ascylti fugam: & dum in hoc dictorum æstu totus incedo, ingens scholasticorum turba in porticum venit, ut apparebat, ab extemporali declamatione nescio cujus, qui Agamemnonis suasoriam exceperat. Dum ergo juvenes sententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, opportunè subduxi me, & cursim Ascylton persequi cœpi. Sed nec viam diligenter tenebam, nec quo loco stabulum esset, sciebam. Itaque quocumque ieram, eodem revertebar, donec in cursu fatigatus, & sudore jam madens, accedo aniculam quandam, quæ agreste olus vendebat: Te rogo, inquam, mater, numquid scis, ubi ego habitem? Delectata illa urbanitate tam stulta, &, Quidni sciam? inquit; consurrexitque, & cœpit me præcedere.

Divinam ego putabam: at ſubinde, ut in locum ſecretiorem venimus, centonem anus urbana rejecit: &, Hìc, inquit, debes habitare.

Cùm ego negarem me cognoſcere domum, video quoſdam, inter titulos, nudaſque meretrices furtim conſpatiantes. Tardè, imo jam ſero, intellexi, me in fornicem eſſe deductum: execratus itaque aniculæ inſidias, operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem: cùm ecce in ipſo aditu occurrit mihi æque laſſus, ac moriens Aſcyltos, putares ab eadem anicula eſſe deductum. Itaque ut ridens eum conſalutavi, quid in loco tam deformi faceret, quæſivi. Sudorem ille manibus deterſit, &, Si ſcires, inquit, quæ mihi acciderunt. Quid novi, inquam ego?

At ille deficiens, Cùm errarem, inquit, per totam civitatem, nec invenirem, quo loco ſtabulum reliquiſſem, acceſſit ad me paterfamilias, & ducem ſe itineris humaniſſimè promiſit. Per amfractus deinde obſcuriſſimos egreſſus, in hunc

me perduxit, prolatoque peculio cœpit rogare ſtuprum. Jam pro cellâ meretrix aſſem exegerat, jam ille mihi injecerat manum; & niſi valentior fuiſſem pœnas dediſſem.

Dum ſortem ſuam mihi narrat Aſcyltos ipſe paterfamilias, comitatus muliere haud inculta, ſupervenit, & reſpiciens ad Aſcylton rogavit ut domum intraret, certiorem faciens nil timendum; ſed cum Patiens eſſe nollet ſaltem Agens foret. Aliunde mulier urgebat conſenſum, ut ſecum venirem. Subſequimur ergo, & conducti inter titulos aſpicimus complures utriuſque ſexus ludentes in cellis, adeo ubique omnes mihi videbantur ſatyrion bibiſſe.

Ut conſpicimur, nos cynædicâ petulantiâ allicere conati ſunt, ſtatimque unus altè ſuccinctus invadit Aſcylton, & ſuper eum, grabato proſtratum, molere conatus eſt. Succurro ſtatim patienti, & junctis viribus moleſtum contempſimus. *Egreditur Aſcyltos, & fugit, meque eorum libidini obnoxium relinquit: Sed valentiorem viribus & animo illæſum dimiſit.*

 Luſtra-

Lustratâ pænè urbe, quasi per caliginem vidi Gitona in crepidine semitæ, *limineque diversorii* stantem, & in eundem locum me conjeci. Cum quærerem numquid nobis in prandium frater parasset, consedit puer super lectum, & manantes lacrymas pollice extersit. Perturbatus ego habitu fratris, quid accidisset, quæsivi. At ille tardè quidem & invitus, sed postquam precibus & iracundiam miscui: Tuus, inquit, iste frater, seu comes, paulo ante in conductum accucurrit, cœpitque mihi velle pudorem extorquere. Cum ego proclamarem, gladium strinxit; &, Si Lucretia es, inquit, Tarquinium invenisti.

Quibus ego auditis, intentavi in oculos Ascylti manus: &, Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ scortum, cujus nec spiritus purus est?

Inhorrescere se finxit Ascyltos, mox, sublatis fortius manibus, longè majore nisu clamavit: Non taces, inquit, Gladiator obscœne, quem *hospitis homicidam* de ruina arena dimisit? non taces, nocturne percussor, qui, ne tum quidem,

quum

quum fortiter faceres, cum pura muliere pugnasti? cujus eadem ratione in viridario frater fui, quâ nunc in diversorio puer est?

Subduxisti te, inquam, à Præceptoris colloquio?

Quid ego, homo stultissime, facere debui, quum fame morerer? an videlicet audirem sententias, id est, vitrea fracta, & somniorum interpretamenta? Multo me turpior es tu, Hercule, qui, ut foris cœnares, Poëtam laudasti. Itaque ex turpissimâ lite in risum diffusi, pacatius ad reliqua secessimus.

Rursus in memoriam revocatus injuriæ, Ascylte, inquam, intelligo nobis convenire non posse, itaque communes sarcinulas partiamur, ac paupertatem nostram privatis quæstibus tentemus expellere. Et tu literas scis, & ego, ne quæstibus tuis obstem, aliquid aliud promittam: alioqui mille causæ nos quotidiè collident, & per totam urbem rumoribus different.

Non recusavit Ascyltos, & hodiè, inquit, quia tanquam Scholastici ad cœ-

nam promisimus, non perdamus noctem: cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi prospiciam, & aliquem fratrem.

Tardum est, inquam, differre quod placet. Hanc tam præcipitem divisionem libido faciebat: Jamdudum enim cupiebam amoliri custodem molestum, ut veterem cum Gitone meo rationem deducerem.

Contumeliam ægrè ferens Ascyltos, & silens, cum impetu egreditur. Tam præceps eruptio lævum augurabat: etenim nota erat mihi ejus animi impotentia, notus & amor impotens. Subsequor ergo abeuntem, exploraturus consilia, illisque obstiturus, sed oculis se subripuit meis, & frustra illum diù quæsivi.

Postquam lustravi oculis totam urbem, in cellulam redii, osculisque tandem bonâ fide exactis, alligo arctissimis complexibus puerum, fruorque votis usque ad invidiam felicibus. Nec adhuc quidem omnia erant facta, cùm Ascyltos furtim se foribus admovit, discussisque fortissimè claustris invenit me cum fratre

ludentem: risu itaque plausuſque cellulam implevit, opertumque me amiculo evolvit. Et quid agebas, inquit, Frater ſanctiſſime? Quid Veſtæ contubernium facis. Nec ſe ſolum intra verba continuit, ſed lorum de perâ ſolvit, & me cœpit non perfunctoriè verberare; adjectis etiam petulantibus dictis: Sic dividere cum fratre nolito.

Res tam inopinata injuriam, ictuſque ſilere, conſtrinxit: caſum igitur irrideo, & prudenter: aliter enim præliandum erat cum æmulo. Hilaritate mentitâ animum illius ſedavi. Subriſit etiam Aſcyltos. Et tu, inquit, Encolpi, deliciis ſepultus, non cogitas nos pecuniam deficere, & quæ ſuperſunt nullius eſſe pretii? In æſtivis temporibus Urbs ſterilis eſt, rus erit fortunatius: eamus ad amicos.

Conſilium probare coëgit neceſſitas, dolorisque ſenſum cohibere. Itaque, onerato Gitone ſarcinulis, urbe egredimur, & ad caſtellum Lycurgi, Equitis Rom. pergimus. Cùm olim illi Frater fuiſſet Aſcyltos pulcrè nos accepit, Cœtuſque ibi congregatus jucundiora effecit oblectamen-

ctamenta. Imprimis erat Tryphæna, pulcherrima mulier, quæ venerat cum Lycâ, navigii Domino, & fundorum in viciniâ maris possessore.

Quas in hoc loco gratissimo voluptates hausimus nulla vox comprehendere potest, quamvis Lycurgi mensa frugalis esset. Scias oportet Venerem nos omnes quamprimùm conjunxisse. Formosa Tryphæna placuit mihi, & vota mea libens audivit. Sed vix eam amplexui jungebam, cum Lycas indignatus raptas sibi furto delicias, me de repetundis insimulavit. Illa enim erat vetus amor illius: itaque mercedem jacturæ sic festivè aggressus est. Libidine concitatus me prosequitur. Tryphæna autem cor meum possidente aures Lycæ negavi: denegatione tamen ardentior factus me quoquò sequebatur, & meam noctu cellulam intravit; sed, precibus fastiditis, ad violentiam in me conversus, tam vehementer exclamavi, ut, excitatâ familiâ, & Lycurgo favente, à molesti impetu liberatus evasi.

Ut denique Lycurgi domus illius votis

tis non commoda videbatur, mihi ſuadere tentavit, ut hoſpitium ejus peterem, ſed repudiatâ propoſitione, autoritate Tryphænæ uſus eſt: eò libentiùs illa me rogavit Lycæ voluntati conſentirem, quod ibi liberius vivere ſperaret. Sequor igitur amorem; ſed Lycurgus, cum Aſcylto veteri ratione renovatâ, eum diſcedere non paſſus eſt: Propterea pacti ſumus, quod ille cum Lycurgo remaneret, nos autem Lycam ſequeremur. Inſuper & decrevimus, quod unuſquiſque ſecundum occaſionem prædaretur in communem uſum.

Acceptâ propoſitione incredibilis fuit Lycæ lætitia: acceleravit diſceſſum, & continuò valere jubemus amicos, eodemque die ad ejus domum pervenimus.

Tam gnaviter res diſpoſuerat Lycas, ut in itinere ſecundum me ſederet, Tryphæna vero aſſideret Gitoni; idque propter notiſſimam ſibi hujus mulieris inconſtantiam ita ſtruxerat, nec deceptus; arſit enim illa puerum ſtatim, & id de facili perſpexi. Lycas quoque illud mihi accuratè notavit, juſſitque credere.

Quamob-

Quamobrem gratiosius illum accepi, & gaudio perfusus fuit, certus scilicet ex illatâ mihi à sorore injuriâ contemptum nasciturum: quo facto, Tryphænæ succensens, eum libentius acciperem.

Sic res se habebat in ædibus Lycæ: Tryphæna Gitonem amore deperibat, Gito ei serviebat toto pectore, & utrumque oculis meis minime gratum erat, dum Lycas mihi placere cupidus, quotidiè nova excogitabat oblectamenta; quæ Doris, ejus formosa uxor, certatim augebat; & tam concinne, ut Tryphænam è corde meo statim expulerit. Oculorum nictu meus innotuit amor Doridi, & mihi blandâ oculorum petulantiâ Doris annuit, adeo ut hæc tacita loquela, linguam antecedens, quam animorum propensionem eodem momento senseramus, furtim expresserit.

Zelotypia Lycæ, jam mihi nota, causa erat silentii, & amor ipse animum mariti erga me patefecerat uxori. Ubi primum nobis licuit colloqui, quod deprehenderat retulit, & candide fassus sum, narravique quâ severitate semper illum ex-

exceperam. At mulier prudentissima, & nunc ingenio utendum est, inquit; secundumque ejus consilia Unius concessio fuit, & possessio Alterius.

Interim dum attritus Giton vires reficit Tryphæna ad me rediit, sed repulsa ex amore in rabiem efferata est. Ardens ergo secutuleïa meum cum utroque conjuge commercium detexit. Petulantiam erga me mariti, nihil sibi auferentem, sprevit. Doridis autem furtivos amores aggressa est, notavitque Lycæ, qui amorem Zelotypia superante ad ultionem decurrit. At Doris, ancillâ Tryphænæ admonitâ, ut procellam averteret, à secretâ familiaritate abstinuit.

Hæc ut intellexi, Tryphænæ perfidiam, ingratumque animum Lycæ execratus, abeundi formavi consilium; & favit Fortuna: pridiè enim sacrum Isidi navigium, manubiis oneratum, vicinis scopulis alliserat.

Consilio igitur cum Gitone habito, libenter ille assensus est, quia Tryphæna exhaustum eum negligere videbatur: multò manè ergo ad mare proficiscimur, &

& navigium conscendimus eò facilius, quòd custodibus, Lycæ ministris, noti eramus; sed cùm nos comitatu semper honorarent, nec ideò nobis prædandi locus esset, Gitone cum eis relicto, oportunè me subduxi, subrepsique in puppim, ubi Isidis simulacrum erat, quod veste preciosâ, sistroque argenteo spoliavi, & alias manubias è diæta Magistri sustuli, furtimque descendi per funem, Gitone solo advertente; qui se quoque custodibus subduxit, & clam me sequutus est.

Ut illum vidi furtum ostendi, & Ascylton celeriter adire decrevimus, nec antè posterum diem Lycurgi domum licuit pervenire. Ascylton igitur accedens paucis narravi latrocinia, & quomodò amoris ludibrium fueramus. Nobis consilium dedit Lycurgi animum in nostri gratiam occupare, & asserere novam Lycæ petulantiam, migrationis nostræ furtivæ & præcipitis, causam fuisse: quibus auditis Lycurgus juravit se nobis adversus inimicos in præsidio semper futurum.

Fuga nostra latuit, donec Tryphæna

Do-

Dorisque expergefactæ surrexerunt: nos enim ad earum ornamentum matutinum quotidiè urbanissimè assidebamus. Cum ergo præter morem defuimus, Lycas exploratores misit, & præcipuè ad maris littus, accepitque nos ad navigium ivisse, sed de latrocinio nihil, latebat quippe, nam puppis pelagus respiciebat, & Magister in navigium nondum redierat.

Fugâ denique nostrâ pro certo habitâ, & Lycas pertæsus fugæ, in Dorida, quam discessus causam autumabat, vehementer furit. Tacebo verborum, manusve atrocitates, singulas ignoro; dicam tantum Tryphænam, perturbationis materiam, Lycæ suasisse, ut apud Lycurgum, refugium fortasse nostrum, perquireret fugitivos, seque ipsam comitem voluit, ut contumeliâ nos, pro merito, obrueret.

Postero die proficiscuntur, & in castellum pervenere. Aberamus; nam Lycurgus ad Herculea sacra, quæ celebrabantur in oppidulo vicino, nos duxerat. Quod ut intellexerunt, obviam venerunt veloces, & in porticu templi occurrerunt.

rerunt. Quibus conspectis valdè turbati fuimus: Lycas de fugâ nostrâ apud Lycurgum vehementer conquestus est: sed tam constrictâ fronte, altoque supercilio, exceptus fuit; ut ego, audacior factus, gravia & turpia probra altâ voce jeci in ejus libidinosos impetus, tum in Lycurgi, tum in propriis ædibus, in me factos: & Tryphæna obluctans etiam pœnas dedit, me turpitudinem ejus prædicante concionibus, quæ ad clamorem confluxerant: &, pro veritatis argumento, Gitona exsuccum, meque, tentigine meretricis propè enectum, prodebam.

Ad concionum risus inimici obstupuere, mœstique, meditantes ultionem, recesserunt. Ut ergo Lycurgi animum notarunt à nobis esse circumventum domi eum expectare voluerunt, ut ab errore averterent. Solemniis tardius finitis castellum adire non potuimus, & Lycurgus in villam, medio itinere distantem, nos conduxit, posteroque die adhuc dormientes reliquit, castellum petiturus ad negotia expedienda. Ibi Lycam, Tryphænamque invenit expectantes, qui tam

blan-

blandè eum allocuti ſunt, ut nos ſuis manibus imponere eum incitaverint. Lycurgus naturâ crudelis, & fidem ſervare neſcius, quâ ratione nos traderet jam meditans, Lycæ perſuaſit ut auxilium iret quæſitum, dum ipſe in villa nos daret cuſtodiendos.

In villam venit, primâque fronte nos excepit ut Lycas ipſe excepiſſet, & poſtquam, manibus inter ſe contritis, noſtrum in Lycam mendacium exprobravit, in cella, quâ diſcumbebamus, Aſcylto excluſo, nos includi juſſit, noluitque etiam illi in defenſionem noſtram aures præbere, & poſtea Aſcylton ſecum abducens in caſtellum, cuſtodibus, uſque ad reditum, nos tradidit.

Iter faciens incaſſum Aſcyltos Lycurgi animum tentat effrangere: nihil preces, nihil amor, nihil lacrimæ promoverunt. Fratri ergo in mentem venit nos à vinculis liberare: & certè, Lycurgi contumaciæ ſuccenſus, dormire cum eo noluit, ſicque, quod animo conceperat, facilius executus eſt.

Familiâ primo ſomno ſepultâ, Aſcyltos noſtras ſarcinulas humeris impoſuit,

&

& per muri ruinam, antea observatam, transiens diluculo ad villam pervenit, quam nullo obstante intravit, cubiculumque petiit nostrum, quod custodes claudi curaverant. Apertura verò non difficilis; ligneum erat claustrum, cujus firmitatem, inserto ferro, laxavit; & sera delapsa nos excitavit: stertebamus enim invitâ fortunâ.

Utque ob pervigilium, altus custodes habebat somnus, ad fragorem soli expergiscimur: & Ascyltos ingressus paucis narravit quæ nostri gratia fecerat. Pluribus non opus fuit. Dùm amicimur diligenter mihi in mentem venit occidere custodes, villamque expilare. Consilium Ascylto declaravi: expilatio placuit, sed absque sanguine optabilem exitum dedit: omnes enim noscens ædium aditus, in recessum supellectarium, quem ipse reseravit, nos conduxit; & quod pretiosius erat subducimus, dein summo manè egredimur; & vias publicas declinantes, non quievimus donec nos securos esse credidimus.

Tunc Ascyltos, collecto spiritu, exaggeravit

geravit quanta cum lætitia villam Lycurgi, hominis avarissimi, expilaverat: de cujus parsimoniâ juste conquerebatur: nullam enim mercedem noctium acceperat, mensaque siccâ & sterili victitarat: adeo quippe sordidus erat Lycurgus, ut, invitis opibus immensis, etiam quæ sunt vitæ necessaria sibi denegaret.

Nec bibit inter aquas, *nec* poma *natantia* carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia cernens,
Qui timet, & sicco concoquit ore famem.

Neapolim eodem die intrare volebat Ascyltos; sed imprudenter est, inquam, eò nos recipere, ubi, quantum conjicere licet, perquirendi sumus: absentes ergo pro tempore peregrinemur: habemus ut benè sit. Placuit consilium, & ad pagum progredimur prædiorum amœnitate formosissimum, ubi non pauci ex nostris fami-

miliaribus voluptate tempestiva fruebantur: sed vix ad medium itineris pervenimus, ecce nimbus urceatim detumens in vicum proximum fugere nos coëgit, & diversorium ingressi, notavimus se plures, imbris vitandi causa, eò recepisse. Impediebat frequentia ne observaremur, sic facilius in turba quid furari possemus curiosis investigabamus oculis, cum Ascyltos humi sacellum, nemine advertente, collegit, in quo multos invenit aureos. Hoc primo faustoque omine plurimum exultamus, timentes tamen ne quis illos repeteret per pseudotyrum clam egredimur, ibique servum ephippiis equos instruentem vidimus, qui aliquid oblitus, domum repetens ab equis discessit, &, eo absente, superbum pallium ephippio alligatum, loris solutis subripui: dein secundum mapalia in sylvam proximam effugimus.

In nemoris recessu, magis in tuto positi, de occultando auro jactavimus multa; ne aut latrocinii argui possemus, aut ipsimet expilari: tandem statuimus illud pannis tunicæ detritæ intus consuere,

quam

quam ego postea scapulis imposui, curâque pallii Ascylto commissâ, viis obliquis urbem petere destinamus: ast egredientes lævâ hæc audivimus: non effugient, nemus ingressi sunt, diversis perquiramus, ut facilius prehendi possint. His auditis terror ingens ita nos invasit, ut Ascyltos, Gitonque, secundum dumos ad urbem fugerint, ego vero tantâ festinatione reduxi gradum, ut ex humeris, me non sentiente, pretiosa tunica ceciderit: fessusque tandem, & ulterius progredi impotens, sub tegmine arboris recubui, ubi primum jacturam tunicæ notavi. Tum dolor vires restituit, surrexique ad thesaurum perquirendum, & diù frustrà discurri, donec labore tristitiaque attritus in tenebrosius nemoris latibulum penetravi, ubi quatuor horis commoratus, & in tam horrendâ solitudine mæstus, exitum quæsivi: sed procedens Rusticum quemdam conspexi: tunc omni constantiâ mihi opus fuit, nec defuit: audacter ad illum progressus sum, & quà ad urbem iretur petii, conquerens me diù in silvâ deerrare. Ille habitum meum miseratus,

quia letho pallidior eram, lutoque oblitus, interrogavit, num aliquem in silvâ vidissem. Neminem, inquam: dein humanissimè ad viam regiam me conduxit, ubi duos sibi familiares offendit, qui retulerunt se per omnes silvæ semitas discurrisse, nihilque præter tunicam, quam ostendunt, invenisse.

Illam repetere audacia non valuit, ut fas est credere, licet quanti erat probè nossem: tunc vehementius dolere cœpi, raptumque gemens thesaurum, Rusticis non advertentibus, & ingravescente debilitate, solito lentius gradiebar.

Tardius igitur in urbem perveni, & stabulum intrans Ascylton semi-mortuum grabatoque resolutum inveni, in alium quoquè lectum ipse decidi, & ne quidem verbum proferre potui. Perturbatus ille quod tunicam mihi creditam non videret, præcipiti voce illam à me petiit: sed ego deficiens quod vox negabat oculorum languore explicui, viribus tandem paulatim redeuntibus Ascylto infortunium declaravi: at me jocari putavit; & quamvis ambitiosus lacrimarum imber Sacramen-

ti

ti testis foret planè revocavit in dubium, credens se aureis me fraudare velle. Giton inter hæc stans æque mœstus erat ac ego ipse, & dolor pueri tristitiam augebat meam: sed perquisitio quæ de nobis fiebat magis torquebat animum: rem Ascylto declaravi, qui leviter commotus fuit, quia se feliciter à negotio expedierat. Persuasus insuper nos esse securos, ignotos scilicet, & à nemine visos. Morbum tamen mentiri voluimus, ut diutius in cubiculo morari liceret; sed deficiente pecuniâ citius, quam statueramus, migrare, &, cogente necessitate, manubia vendere oportuit.

Veniebamus in forum deficiente jam die, in quo notavimus frequentiam rerum venalium, non quidem preciosarum, sed tamen quarum fidem malè ambulantem obscuritas temporis facillimè tegeret. Cùm ergo & ipsi raptum latrocinio pallium detulissemus, uti occasione opportunissimâ cœpimus, atque in quodam angulo laciniam extremam concutere, si quem fortè emptorem splendida vestis posset adducere. Nec

diù moratus, Rusticus quidam, familiaris oculis meis, cum mulierculâ comite propius accessit, ac diligentius considerare pallium cœpit: invicem Ascyltos injecit contemplationem super humeros Rustici emptoris, ac subito exanimatus conticuit. Ac ne ipse quidem sine aliquo motu hominem conspexi: nam videbatur ille mihi esse, qui tuniculam in solitudine invenerat; planè is ipse erat. Sed cum Ascyltos timeret fidem oculorum, ne quid temerè faceret, prius tanquam emptor propius accessit, detraxitque humeris laciniam, & diligentius tenuit. O lusum Fortunæ mirabilem! Nam adhuc nec suturæ quidem attulerat Rusticus curiosas manus, sed tanquam mendici spolium etiam fastidiosè venditabat.

Ascyltos, postquam depositum esse inviolatum vidit, & personam vendentis contemptam, seduxit me paululum à turbâ: &, Scis, inquit, Frater, rediisse ad nos thesaurum de quo querebar? Illa est tunicula adhuc, ut apparet, intactis aureis plena. Quid igitur

fa-

facimus; aut quo jure rem nostram vindicamus?

Exhilaratus ego, non tantum quia prædam videbam, sed etiam, quod fortuna me à turpissimâ suspicione dimiserat, negavi circuitu agendum, sed planè jure civili dimicandum, ut si nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret.

Quid faciant leges, ubi sola pecunia regnat,
Aut ubi paupertas vincere nulla potest?
Ipsi qui Cynicâ traducunt tempora cœnâ,
Nonnunquam nummis vendere verba solent.
Ergo judicium nihil est nisi publica merces,
Atque Eques in causâ qui sedet, empta probat.

Contra Ascyltos leges timebat: & quis, aiebat, hoc loco nos novit; aut quis habebit dicentibus fidem? Mihi planè placet emere, quamvis nostrum sit, quod agnoscimus, & parvo ære recuperare

 potius

potius thesaurum, quam in ambiguam litem descendere. Sed præter unum dupondium, quo cicer lupinosque destinaveramus mercari, nihil ad manum erat. Itaque ne interim præda discederet, vel minoris pallium addicere placuit, ut pretium majoris compendii leviorem faceret jacturam.

Cùm primùm ergo explicuimus mercem, mulier operto capite, quæ cum Rustico steterat, inspectis diligentiùs signis, injecit utramque laciniæ manum, magnâque vociferatione, latrones tenere, clamavit.

Contra, nos perturbati, ne videremur nihil agere, & ipsi scissam & sordidam tenere cœpimus tunicam, atque eadem invidiâ proclamare, nostra esse spolia, quæ illi possiderent. Sed nullo genere par erat causa nostra, & conciones, quæ ad clamorem confluxerant, nostram, scilicet de more, ridebant invidiam; quod pro illa parte vindicabant pretiosissimam vestem, pro hac pannuciam ne centonibus quidem bonis dignam. Hìc Ascyltos penè risum discussit:

cussit, qui, silentio facto, Videmus, inquit, suam cuique rem esse carissimam, reddant nobis tunicam nostram, & pallium suum recipiant.

Etsi Rustico, mulierique placebat permutatio, Advocati tamen, jam penè nocturni, qui volebant pallium lucrifacere, flagitabant, uti apud se utraque deponerentur, ac postero die judex querelam inspiceret. Neque enim res tantum, quæ viderentur in controversiam esse, sed longe aliud quæri, in utra parte scilicet latrocinii suspicio haberetur.

Jam sequestri placebant, & nescio quis ex concionibus calvus, tuberosissimæ frontis, qui solebat aliquando & causas agere, invaserat pallium, exhibiturumque crastino die affirmabat. Cæterum apparebat nihil aliud quæri, nisi ut semel deposita vestis inter prædones strangularetur, & nos metu criminis non veniremus ad constitutum. Idem planè & nos volebamus. Itaque utriusque partis votum casus adjuvit. Indignatus enim Rusticus, quod nos centonem

exhibendum postularemus, misit in faciem Ascylti tunicam, & liberatos querelâ jussit pallium deponere, quod solum litem faciebat. Ergo recuperato, ut putabamus, thesauro in diversorium præcipites abimus, præclusisque foribus, ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium, cœpimus, quod nobis ingenti calliditate pecuniam reddidissent.

Quùm aureos extraheremus, tunicam dissuendo, audivimus aliquem à Diversitore petentem, quod hominum genus stabulum jam nunc intraverat. Hâc voce perterritus, eo egresso, ad sciendum quid esset, descendi, accepique Prætoris Lictorem, qui pro officio curabat exterorum nomina inscribi in publicis codicibus, duos vidisse advenas domum ingredi, quorum nomina nondum in acta retulerat, & idcirco de illorum patriâ, & occupatione inquirere.

Hæc ita perfunctoriè narravit Diversitor, ut mihi suspicionem dederit nos hic non in tuto esse; atque, ne deprehenderemur, placuit egredi; nec, nisi noctu,

domum repetere: itaque discedentes officium cœnæ Gitoni mandavimus.

Ut nobis in animo erat vias publicas declinare, per solitarias urbis regiones gradimur, & sub vesperum in loco semoto obvias habuimus duas mulieres stolatas haud indecores, quas lento gradu secuti sumus usque ad sacellum, quod ingressæ sunt, & undè murmur insolitum, quasi voces ex antri penetralibus erumpentes, audivimus. Curiositas sacellum intrare etiam nos impulit; ibique complures, Bacchantium instar, mulieres vidimus, quæ in manu dextrâ Priapinos fascinosos gestabant. Plus videre non licuit: nam, ut nos animadverterunt, tam magnum clamorem sustulêre, ut intremuerit templi camara, & nos corripere conatæ sunt: sed velociter ad diversorium confugimus.

Ut primum beneficio Gitonis præparatâ nos implevimus cœnâ, ostium satis audaci strepitu impulsum exsonuit. Cum & ipsi ergo pallidi rogaremus, Quis esset, Aperi, inquit, jam scies. Dum loquimur, sera suâ sponte delapsa cecidit,

reclusæque subito fores admiserunt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa scilicet, quæ paulo ante cum Rustico steterat: & Me derisisse, inquit, vos putabatis? Ego sum ancilla Quartillæ, cujus vos sacra ante Cryptam turbastis. Ecce ipsa venit ad stabulum, petitque, ut vobiscum liceat loqui: nolite perturbari: nec accusat errorem vestrum, nec punit: imo potius miratur, quis Deus juvenes tam urbanos in suam regionem detulerit.

Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem assensionem flectentibus, intravit ipsa unâ comitata virgine, sedensque super thorum meum, diu flevit. Ac ne tunc quidem nos ullum adjecimus verbum, sed attoniti exspectavimus lacrymas ad ostentationem doloris paratas. Ut ergo tam ambitiosus detumuit imber, retexit superbum pallio caput, & manibus inter se usque ad articulorum strepitum contritis, Quænam est, inquit, hæc audacia? aut ubi fabulas, & antecessa latrocinia didicistis? Misereor, medius fidius, vestri: neque enim impunè

quis-

quisquam, quod non licuit, aſpexit. Utique noſtra regio tam præſentibus plena eſt Numinibus, ut facilius poſſis Deum, quam hominem invenire. Ac ne me putetis ultionis cauſâ huc veniſſe, ætate magis veſtra commoveor, quam injuriâ meâ. Imprudentes enim, ut adhuc puto, admiſiſtis inexpiabile ſcelus.

Ipſa quidem illa nocte vexata, tam periculoſo inhorrui frigore, ut tertianæ etiam impetum timerem: & ideo medicinam ſomno petii, juſſaque ſum vos perquirere, atque impetum morbi, monſtratâ ſubtilitate, lenire. Sed de remedio non tam valde laboro; major enim in præcordiis dolor ſævit, qui me uſque ad neceſſitatem mortis deducit: ne ſcilicet juvenili impulſi licentiâ, quod in ſacello Priapi vidiſtis, vulgetis, Deorumque conſilia proferatis in populum. Protendo igitur ad genua veſtra ſupinas manus, petoque, & oro, ne nocturnas religiones, jocum riſumque faciatis, neve traducere velitis tot annorum ſecreta, quæ Myſtæ vix omnes noverunt.

Secundum hanc deprecationem lacry-

mas rursus effudit, gemitibusque largis concussa, tota facie ac pectore, thorum meum pressit. Ego eodem tempore & misericordia turbatus, & metu, bonum animum habere eam jussi, & de utroque esse securam. Nam neque sacra quemquam vulgaturum, & si quod preterea aliud remedium ad tertianam Deus illi monstrasset, adjuvaturos nos divinam providentiam, vel periculo nostro.

Hilarior post hanc pollicitationem facta mulier, basiavit me spissiùs, & ex lacrymis in risum mota descendentes ab aure capillos meos dentata manu duxit: &, Facio, inquit, inducias vobiscum, & à constitutâ lite dimitto. Quod si non annuissetis de hac medicina, quam peto, jam parata erat in crastinum turba, quæ & injuriam meam vindicaret, & dignitatem.

Contemni turpe est, legem donare, superbum:
Hoc amo, quod possum qualibet ire via.
Nam sane & sapiens contemptu *jurgia flectit:*
Et, qui non jugulat, victor abire solet.

Complosis deinde manibus in tantum repente risum effusa est, ut timeremus. Idem ex alterâ parte & ancilla fecit, quæ prior venerat. Idem virguncula, quæ una intraverat. Omnia mimico risu exsonuerant: cum interim nos, quæ tam repentina esset mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modo nosmet-ipsos, modo mulieres, intueremur.

Tandem, *inquit Quartilla*, vetui, hódiè in hoc diversorio quemquam mortalium admitti, ut remedium tertianæ, sine interpellatione, à vobis acciperem.

Ut hæc dixit, Ascyltos quidem paulisper obstupuit: ego autem frigidior hieme Gallicâ factus, nullum potui verbum emittere. Sed ne quid tristius exspectarem, comitatus faciebat. Tres enim erant mulierculæ, si quid vellent conari, infirmissimæ, scilicet contra nos, quibus si nil aliud virile, sexus esset quod auxiliaretur. Et præcincti certè altius eramus: imo ego sic jam paria composueram, ut si depugnandum foret, ipse cum Quartillâ consisterem, Ascyltos cum ancilla, Giton cum virgine. *Dum*

Dum hæc mente volvebam accessit Quartilla, ut tertianæ mederer; sed delusa spe furibunda egreditur, & reversa paulo-post nos invadi ab ignotis, & in palatium superbissimum transferri jussit.

Tunc vero excidit omnis constantia attonitis, & mors non dubia miserorum oculos cœpit obducere.

Ast ego, inquam, Domina, si quid tristius paras, celerius confice: neque enim tam magnum facinus admisimus, ut debeamus torti perire. Ancilla, quæ Psyche vocabatur, lodiculam in pavimento diligenter extendit. *Et* sollicitavit inguina mea, mille jam mortibus frigida. Operuerat Ascyltos pallio caput, admonitus scilicet, periculosum esse alienis intervenire secretis. *Interim* duas institas ancilla protulit de suris: alterâque pedes nostros alligavit, alterâ manus.

Constrictus ita viculis, non, inquam, hac ratione frui poterit votis Domina tua. Fateor, inquit ancilla, sed alia medicamenta sunt mihi ad manum, & certiora: subitòque vas satyrio plenum attulit,

tulit, & jocosè, fabulosèque multa jactitans ita effecit, ut ferè totum liquorem exhauserim, &, quia nuper ejus blanditias spreverat Ascyltos, extrema satyrii portione ejus dorsum, illo non sentiente, sparsit.

Ascyltos jam deficiente fabularum contextu, Quid ergo, inquit, non sum dignus qui bibam? Ancilla risu meo prodita complosit manus, &, Apposui quidem, inquit, adolescens: solus *totum* medicamentum ebibisti?

Itane est, inquit Quartilla, quidquid satyrii fuit, Encolpius ebibit? non indecenti risu latera commovit. Ac ne Giton quidem ultimò risum tenuit, utique postquam virguncula cervicem ejus invasit, & non repugnanti puero innumerabilia oscula dedit.

Volebamus miseri exclamare, sed nec in auxilio erat quisquam, & hinc Psyche acu comatoria cupienti mihi invocare Quiritium fidem, malas pungebat; illinc puella penicillo, quod & ipsum satyrio tinxerat, Ascylton opprimebat.

Ultimo Cinædus supervenit myrteâ subor-

ſubornatus gauſapina, cinguloque ſuc-cinctus; modò extortis nos clunibus ce-cidit, modò baſiis olidiſſimis inquina-vit; donec Quartilla ballenariam te-nens virgam, altèque ſuccincta, juſſit infelicibus dari miſſionem. Uterque no-ſtrum religioſiſſimis juravit verbis, in-ter nos periturum eſſe tam horribile ſe-cretum.

Intraverunt Palæſtritæ quam plures, & nos *lecythino* perfuſos oleo refece-runt. Utcumque igitur laſſitudine abje-cta, cœnatoria repetimus, & in proxi-mam cellam ducti ſumus, in qua tres lecti ſtrati erant, & reliquus lautitiarum ap-paratus ſplendidiſſimè expoſitus. Juſſi ergo diſcubuimus, & guſtatione mirifica initiati, vino etiam falerno inundamur. Excepti etiam pluribus ferculis cum la-beremur in ſomnum, Itane eſt? inquit Quartilla, etiam dormire vobis in men-te eſt, cum ſciatis Priapi genio pervigi-lium deberi? Cum Aſcyltos gravatus tot malis in ſomnum laberetur, illa, quæ injuriâ depulſa fuerat, ancilla totam fa-ciem ejus fuligine longâ perfricuit, &

non

non ſentientis labra, humeroſque *ſopitis titionibus* pinxit.

Jam ego etiam tot malis fatigatus minimum veluti guſtum hauſeram ſomni: idem & tota intra foriſque familia fecerat: atque alii circa pedes diſcumbentium ſparſi jacebant, alii parietibus applicitì, quidam in ipſo limine conjunctis marcebant capitibus: lucernæ quoque humore defectæ, tenue, & extremum lumen ſpargebant, cum duo Syri expilaturi lagenam, triclinium intraverunt: dumque inter argentum avidiùs rixantur, diductam fregerunt lagenam: cecidit etiam menſa cum argento, & ancillæ ſuper torum marcentis excuſſum fortè altius poculum, caput fregit: ad quem ictum exclamavit illa, pariterque & fures prodidit, & partem ebriorum excitavit. Syri illi, qui venerant ad prædam, poſtquam ſe deprehenſos intellexerunt, pariter ſecundum lectum conciderunt, ut putares huc conveniſſe, & ſtertere, tanquam olim dormientes, cœperunt. Jam & Tricliniarches experrectus, lucernis occidentibus oleum infuderat;

derat; & pueri, detersis paulisper oculis, redierant ad ministerium, cum intrans Cymbalistria, & concrepans æra, omnes excitavit. Refectum igitur est convivium, & rursus Quartilla ad bibendum revocavit. Adjuvit hilaritatem commissantis Cymbalistria.

Intrat Cinædus homo omnium insulsissimus, & planè illa domo dignus, qui ut infractis manibus congemuit, ejusmodi carmina effudit:

Huc huc convenite nunc Spatalocinædi,
Pede tendite, cursum addite, convolate plantâ,
Femore facili, clune agili, & manu procace
Molles, veteres, Deliaci manu recisi.

Consumptis versibus suis, immundissimo me basio conspuit: mox & super lectum venit, atque omni vi detexit recusantes. Super inguina mea diu, multumque frustra moluit. Perfluebant per frontem sudantis acaciæ rivi, & inter rugas malarum tantum erat cretæ, ut putares

tares detectum parietem nimbo laborare. Non tenui ego diutiùs lacrymas: sed ad ultimam perductus tristitiam, Quæso, inquam, Domina, certe Embasicoetam jusseras dari!

Complosit illa teneriùs manus, &, O, inquit, hominem acutum, atque urbanitatis vernulæ fontem! Quid? tu non intellexeras Cinædum Embasicoetam vocari? Deinde ne contubernali meo melius succederet: Per fidem, inquam, vestram, Ascyltos in hoc triclinio solus ferias agit?

Ita, inquit Quartilla, & Ascylto Embasicoetas detur. Ab hac voce equum cinædus mutavit, transituque ad comitem meum facto, clunibus eum basiisque distrivit. Stabat inter hæc Giton, & risu dissolvebat ilia sua. Itaque, conspicata eum Quartilla, cujus esset puer diligentissimâ sciscitatione quæsivit. Cum ego fratrem meum esse dixissem, Quare ergo, inquit, me non basiavit? vocatumque ad se in osculum applicuit: mox manum etiam demisit in sinum, & pertractato vasculo tam rudi, Hoc, inquit, bel-

lè

lè cras in promulside libidinis nostræ militabit: hodie enim post asellum diaria non sumo. Cum hæc diceret, ad aurem ejus Psyche ridens accessit, & cum dixisset nescio quid, Ita, ita, inquit Quartilla, bene monuisti: cur non, quia bellissima occasio est, devirginetur Pannychis nostra? Continuòque producta est puella satis bella, & quæ non plus quam septem annos habere videbatur, & ea ipsa, quæ primum cum Quartillâ in cellam venerat nostram. Plaudentibus ergo universis, & postulantibus, nuptias fecerunt. Obstupui ego, & nec Gitona, verecundissimum puerum, sufficere huic petulantiæ affirmavi; nec puellam ejus ætatis esse, ut muliebris patientiæ legem posset accipere. Ita, inquit Quartilla, minor est ista, quam ego fui, cum primum virum passa sum? Junonem meam iratam habeam; si unquam me meminerim virginem fuisse. Nam & infans, cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis, majoribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perveni.

ni. Hinc etiam puto proverbium natum illud,

- - - - *tollere taurum,*
Quæ tulerit vitulum illa potest &c.

Igitur ne majorem injuriam in secreto frater acciperet, consurrexi ad officium nuptiale.

Jam Psyche puellæ caput involverat flammeolo; jam Embasicœtas præferebat facem; jam ebriæ mulieres longum agmen plaudentes fecerant, thalamumque ingestâ exornaverant veste. Tum Quartilla jocantium quoque libidine accensa, & ipsa surrexit, correptumque Gitona in cubiculum traxit. Sine dubio non repugnaverat puer, ac ne puella quidem tristis expaverat nuptiarum nomen. Itaque, cum inclusi jacerent, consedimus ante limen thalami, & imprimis Quartilla per rimam improbè diductam applicuerat oculum curiosum, lusumque puerilem libidinosâ speculabatur diligentiâ: me quoque ad idem spectaculum lentâ manu traxit: & quia considerantium

rantium hæserant vultus, quidquid à spectaculo vacabat, commovebat valgiter labra, & me tanquam furtivis subinde osculis verberabat. - - -

Libidine Quartillæ ita fatigatus eram, ut recedendi vias meditarer. Ascylto mentem declaravi, quæ multum placuit: cupiebat se ex Psyches vexationibus expedire: idque nobis non difficile, ni Giton cubiculo fuisset inclusus: volebamus enim eum abducere, & meretricum petulantiæ substrahere. Hoc ipsum anxiè meditabamur, cum Pannychis lecto cecidit, Gitonaque suo traxit pondere, illæsum tamen, puella autem capite leviter læsa tantò exclamavit, ut concitata terrore, præcipiti gressu accurrens Quartilla nobis effugiendi locum dederit: nec mora celeres in hospitium pervolamus nostrum, & continuò abjecti in lectis sine metu reliquam exegimus noctem.

Postero die egredientes duos ex nostris raptoribus offendimus, quos ut conspexit Ascytos alterum animosè agressus est, quo victo, & graviter vulnerato, mihi alterum urgenti præstò fuit. Ille verò tam

tam strenuè se gerebat, ut nos ambos, sed leviter, vulneraverit, illæsusque effugerit.

Venerat jam tertius dies, id est, expectatio liberæ cœnæ *apud Trimalcionem*; sed *aliquot* vulneribus confossis fuga magis placebat quam quies. Itaque *in diversorium citissimè abimus, &, haud altè vulnerati, in lecto plagas oleo & vino medemur.*

Raptor tamen debellatus humi jacebat, & ne agnosceremur timebamus: Cùm *igitur* mœsti deliberaremus, quonam genere præsentem evitaremus procellam, unus servus Agamemnonis interpellavit trepidantes: &, Quid? vos, inquit, nescitis hodiè apud quem fiat? Trimalchio lautissimus homo horologium in triclinio, & Buccinatorem habet subornatum, ut subinde sciat quantum de vità perdiderit. Amicimur ergo diligenter, obliti omnium malorum, & Gitona libentissimè servile officium tuentem usque hoc, jubemus in balneo sequi.

Nos interim vestiti errare cœpimus, imò jocari magis, & circulis ludentum

ac-

accedere; cum subito videmus senem calvum, tunicâ vestitum russeâ, inter pueros capillatos ludentem pilâ. Nec tam pueri nos, quamquam erat operæ precium, ad spectaculum duxerant; quam soleatus ipse Paterfamiliæ, qui pilâ *spatsivâ* exercebatur: nec eam amplius repetebat, quæ terram contigerat, sed follem plenum habebat servus, sufficiebatque ludentibus.

Notavimus etiam res novas. Nam duo spadones in diversâ parte circuli stabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas: non quidem eas, quas inter manus lusu expellente vibrabant; sed eas, quæ in terram decidebant. Cum has miraremur lautitias, accurrit Menelaus; &, Hic est, inquit, apud quem cubitum ponetis; & quid? jam principium coenæ videtis? Etiamnum loquebatur Menelaus, cum Trimalchio, lautissimus homo, digitos concrepuit: ad quod signum matellam spado ludenti supposuit. Exoneratâ ille vesicâ, aquam poposcit ad manus, digitosque paululum
asperso

aſperſos in capite pueri terſit. Longum erat, ſingula excipere: itaque intravimus balneum, & ſudore calefacti, momento temporis ad frigidam eximus. Jam Trimalchio unguento perfuſus tergebatur, non linteis, ſed palliis ex molliſſimâ lanâ factis. Tres interim Jatraliptæ in conſpectu ejus Falernum potabant: & cum plurimum rixantes effunderent, Trimalchio hoc ſuum propinaſſe dicebat. Hinc, involutus coccinâ gauſapâ, lecticæ impoſitus eſt, præcedentibus phaleratis curſoribus IIII. & chiramaxio, in quo deliciæ ejus vehebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior. Cum ergo adferretur, ad caput ejus cum minimis ſymphoniacis tibiis acceſſit, & tanquam in aurem aliquid ſecreto diceret, toto itinere cantavit. Sequimur nos jam admiratione ſaturi, & cum Agamemnone ad januam pervenimus, in cujus poſte libellus erat, cum hac inſcriptione fixus.

QUISQUIS SERVUS SINE DOMINICO JUSSU FORAS EXIERIT, ACCIPIET PLAGAS CENTUM.

In aditu autem ipso stabat ostiarius prasinatus, cerasino succinctus cingulo, atque in lance argenteâ pisum purgabat. Super limen autem cavea pendebat aurea, in quâ pica varia intrantes salutabat. Cæterum ego dum omnia stupeo, penè resupinatus crura mea fregi. Ad sinistram enim intrantibus, non longè ab ostiarii cellâ, canis ingens catenâ vinctus, in pariete erat pictus, superque quadratâ literâ scriptum, CAVE CANEM. Et collegæ quidem mei riserunt. Ego autem collecto spiritu, non destiti totum parietem persequi. Erat autem venalitium titulis pictum, & ipse Trimalchio capillatus caduceum tenebat, Minervaque ducente tænia, *Romam* intrabat. Hinc quemadmodum ratiocinari didicisset, dein Dispensator factus esset, omnia diligenter curiosus pictor cum inscriptione reddiderat. In deficiente verò jam porticu, levatum mento in tribunal excelsum Mercurius rapiebat. Præstò erat Fortuna cornu abundanti copiosa, & tres Parcæ aurea pensa torquentes.

Notavi etiam in porticu gregem cursorum

ſorum cum magiſtro ſe exercentem. Præterea grande armarium in angulo vidi, in cujus ædiculâ erant Lares argentei poſiti, Venerisque ſignum marmoreum, & pixis aurea non puſilla, in quâ barbam ipſius conditam eſſe dicebant. Interrogare ego atrienſem cœpi: quas in media porticu picturas haberent? Iliada & Odyſſeam, inquit, ac *lævâ bis* gladiatorium munus. Non licebat multa etiam conſiderare; nos jam ad triclinium perveneramus, in cujus parte primâ Procurator rationes accipiebat: & quod præcipuè miratus ſum, in poſtibus triclinii faſces erant cum ſecuribus fixi, quorum imam partem quaſi embolum navis æneum finiebat: in quo erat ſcriptum,

G. POMPEIO TRIMALCHIONI VIRO AUGUSTALI CINNAMUS DISPENSATOR.

Sub eodem titulo, etiam lucerna bilychnis de camerâ pendebat, & duæ tabulæ in utroque poſte defixæ, quarum

altera, si bene memini, hoc habebat inscriptum:

III. ET PRIDIE KAL. JAN.
G. NOSTER FORAS COENAT.

altera Lunæ cursum, Stellarumque VII. imagines pictas; & qui dies boni, quique incommodi essent, distinguente bullâ notabantur.

His repleti voluptatibus, cum conaremur in triclinium intrare, exclamavit unus ex pueris, qui super hoc officium erat positus: DEXTRO PEDE. Sine dubio paulisper trepidavimus, ne contra præceptum aliquis nostrum transiret. Cæterum, ut pariter movimus dextros gressus, servus nobis dispoliatus procubuit ante pedes, & rogare cœpit, ut se pœnæ eriperemus: nec magnum esse peccatum suum, propter quod periclitaretur. Subducta enim sibi vestimenta Dispensatoris in balneo, quæ vix fuissent x. HS.

Retulimus ergo dextros pedes, Dispensatoremque in precario aureos numerantem deprecati sumus, ut servo remit-

mitteret pœnam. Superbus ille ſuſtulit vultum, &c, Non tam jactura me movet, inquit, quàm negligentia nequiſſimi ſervi. Veſtimenta mea accubitoria perdidit, quæ mihi natali meo cliens quidam donaverat, Tyria ſine dubio, ſed jam ſemel lota. Quidquid ergo eſt, dono vobis.

Obligati tam grandi beneficio, cum intraſſemus triclinium, occurrit nobis ille idem ſervus pro quo rogaveramus, & ſpiſſiſſima baſia ſtupentibus impegit, gratias agens humanitati noſtræ. Ad ſummam, ſtatim ſcietis, ait, cui dederitis beneficium. Vinum dominicum Miniſtratoris gratia eſt.

Tandem ergo diſcubuimus, pueris Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus, aliiſque inſequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. Ac ne in hoc quidem tam moleſto tacebant officio, ſed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia cantaret. Itaque potionem popoſci: paratiſſimus puer, non minus me acido cantico excepit: & quiſ-

quis aliquid rogatus erat, ut daret. Pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium crederes.

Allata est tum gustatio valdè lauta: nam jam omnes discubuerant præter unum Trimalchionem, cui locus, novo more, primus servabatur. Cæterum in promulsidari asellus erat Corinthius cum bisaccio positus, qui habebat olivas, in alterâ parte albas, in alterâ nigras. Tegebant asellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalchionis inscriptum erat, & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati sustinebant glires melle, & papavere sparsos. Fuerunt & tomacula ferventia supra craticulam argenteam posita, & infra craticulam Syriaca pruna cum granis Punici mali.

In his eramus lautitiis, cum ipse Trimalchio ad symphoniam allatus est, positusque inter cervicalia minutissima expressit imprudentibus risum. Pallio enim coccineo adrasum excluserat caput, circaque oneratas veste cervices laticlaviam immiserat mappam, fimbriis hinc atque illinc pendentibus. Habebat etiam in mini-

minimo digito ſiniſtræ manus annulum grandem ſubauratum; extremo verò articulo digiti ſequentis minorem, ut mihi videbatur, totum aureum; ſed planè ferreis veluti ſtellis ferruminatum. Et ne has tantum oſtenderet divitias, dextrum nudavit lacertum, armillâ aureâ cultum, & eboreo circulo laminâ ſplendente connexum. Ut deinde ſpinâ argenteâ dentes perfodit, Amici, inquit, nondum mihi ſuave erat in triclinium venire, ſed ne abſentivus moræ vobis eſſem, omnem voluptatem mihi negavi. Permittitis tamen finiri luſum. Sequebatur puer cum tabula terebinthina, & cryſtallinis teſſeris: notavique rem omnium delicatiſſimam. Pro calculis enim albis, ac nigris, aureos, argenteoſque habebat denarios.

Interim dum ille omnium *calculorum* agmen inter luſum conſumit, guſtantibus adhuc nobis, repoſitorium allatum eſt cum corbe, in quâ gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales eſſe ſolent, quæ incubant ova. Acceſſere continuò duo ſervi, & ſymphoniâ ſtrepente, ſcrutari paleam cœperunt; erutaque

quę subinde pavonina ova divisêre convivis.

Convertit ad hanc scenam Trimalchio vultum: &, Amici, ait, pavonis ova gallinæ jussi supponi. Et, me Hercules, timeo, ne jam concepta sint: tentemus tamen, si adhuc sorbilia sunt.

Accipimus nos cochlearia non minus sex libras pendentia, ovaque ex farinâ pingui figurata pertundimus. Ego quidem penè projeci partem meam: nam videbatur mihi jam in pullum coisse. Deinde ut audivi veterem convivam: hic nescio quid boni debet esse, persecutus putamen manu, pinguissimam ficedulam inveni, piperato vitellio circumdatam. Jam Trimalchio eadem omnia, lusu intermisso, poposcerat; feceratque potestatem, clarâ voce, si quis nostrum iterum vellet mulsum sumere: cum subitò signum symphoniâ datur, & gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Cæterum inter tumultum, cum fortè paropsis excidisset, & puer jacentem sustulisset, animadvertit Trimalchio, colaphisque objurgare puerum, ac proji-

cere

cere rursus paropsidem jussit. Insecutus est Supellecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta, scopis cœpit verrere.

Subinde intraverunt duo Æthiopes capillati, cum pusillis utribus, quales solent esse, quibus arenam in amphitheatro spargunt, vinumque dedêre in manus, aquam enim nemo porrexit. Laudatus propter elegantias dominus, Æquum, inquit, Mars amat: itaque jussit senex suam cuique mensam assignari; obiter ait pædidissimi servi minorem nobis æstum sublatâ frequentiâ facient. Statim allatæ sunt amphoræ vitreæ diligenter gypsatæ, quarum in cervicibus pittacia erant adfixa, cum hoc titulo,

FALERNUM OPIMIANUM ANNORUM CENTUM.

Dum titulos perlegimus, complosit Trimalchio manus, & Heu, heu, inquit, ergo diutiùs vivit vinum quam homuncio! Quare tangomenas faciamus; vita vinum est: Verum Opimianum præsto:

heri non tam bonum posui, & multò honestiores cœnabant.

Potantibus ergo, & accuratissimas nobis lautitias mirantibus, larvam argenteam attulit servus, sic aptatam, ut articuli ejus vertebræque laxatæ in omnem partem verterentur. Hanc cum super mensam semel iterumque abjecisset, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalchio adjecit:

Heu, heu, nos miseros, quam totus homuncio nil est!
Quam fragilis tenero flamine vita cadit!
Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus.
Ergo vivamus, dum licet esse bene.

Laudationem ferculum est insecutum, plane non pro exspectatione magnum. Novitas tamen omnium convertit oculos. Repositorium enim rotundum, duodecim habebat Signa in orbe disposita, super quæ proprium, convenientemque materiæ, Structor imposuerat cibum. Super arietem cicer arietinum: super

ſuper Taurum, bubale fruſtum: ſuper Geminos, teſticulos, ac renes: ſuper Cancrum, coronam: ſuper Leonem, ficum africanam: ſuper Virginem, ſteriliculam: ſuper Libram, ſtateram, in cujus alterâ parte ſcriblita erat, in alterâ placenta: ſuper Scorpionem, piſciculum marinum: ſuper Sagittarium, otopetam: ſuper Capricornum, locuſtam marinam: ſuper Aquarium, anſerem: ſuper Piſces, duos mullos. In medio autem ceſpes cùm herbis exciſus favum ſuſtinebat: Circumferebat Ægyptius puer clibano argenteo panem, atque ipſe etiam teterrima voce, de laſerpitiario mimo canticum extorſit. Nos ut triſtiores ad tam viles acceſſimus cibos, Suadeo, inquit Trimalchio, cœnemus; hoc eſt jus cœnæ.

Hæc ut dixit, ad ſymphoniam IIII. tripudiantes procurrerunt, ſuperioremque partem repoſitorii abſtulerunt. Quo facto, videmus infra, ſcilicet in altero ferculo, altilia, & ſumina, leporemque in medio pinnis ſubornatum, ut Pegaſus videretur. Notavimus etiam

circa angulos repositorii Marsyas IIII. ex quorum utriculis garum piperatum currebat super pisces, qui in Euripo natabant.

Damus omnes plausum à familiâ incœptum, & res electissimas ridentes aggredimur. Non minus & Trimalchio ejusmodi methodio lætus, Carpe, inquit. Processit statim Scissor, & ad symphoniam ita gesticulatus laceravit obsonium, ut putares Essedarium hydraule cantante pugnare.

Ingerebat nihilominus Trimalchio lentissima voce, Carpe. Ego suspicatus ad aliquam urbanitatem toties iteratam vocem pertinere, non erubui eum, qui supra me accumbebat, hoc ipsum interrogare. At ille, qui sæpius ejusmodi ludos spectaverat, Vides, inquit, illum qui obsonium carpit? Carpus vocatur. Itaque quotiescunque dicit, Carpe, eodem verbo & vocat, & imperat.

Non potui amplius quidquam gustare; sed conversus ad eum, ut plurima exciperem, longè arcessere fabulas cœpi,

pi, sciscitarique, quæ esset illa mulier, quæ huc atque illuc discurreret.

Uxor, inquit, Trimalchionis, Fortunata appellatur, quæ nummos modio metitur. Et modo quid fuit? Ignoscet mihi Genius tuus, noluisses de manu illius panem accipere. Nunc nec quid, nec quare, in cœlum abiit, & Trimalchionis tapanta est. Ad summam, mero meridie si dixerit illi tenebras esse, credet. Ipse nescit quid habeat, adeo zaplutus est; sed hæc eupatria providet omnia, &, ubi non putes, est. Sicca, sobria, bonorum consiliorum: est tamen malæ linguæ, pica pulvinaris: quem amat, amat; quem non amat, non amat.

Ipse Trimalchio fundos habet, quàm milvi volent, nummorum nummos: argentum in ostiarii illius cella plus jacet, quam quisquam in fortunis habet. Familia vero babæ! babæ! non me-Hercules puto decumam partem esse, quæ dominum suum novit. Ad summam, quemvis ex istis bacelis in rutæ folium conjiciet. Nec est quod putes illum quidquam emere; omnia domi

nascuntur: lana, creta, piper, lac gallinaceum, si quæsieris, invenies. Ad summam, parum illi bona lana nascebatur, arietes à Tarento emit; & eos curavit in gregem. Mel Atticum ut domi nasceretur, apes ab Athenis jussit afferri; obiter ut vernaculæ quæ sunt, meliusculæ à Græculis fiant. Ecce intra hos dies scripsit, ut illi ex Indiâ semen boletorum mitteretur; nam mulam quidem nullam habet, quæ non ex onagro nata sit. Vides, tot culcitas? Nulla, non aut conchyliatum, aut coccineum tomentum habet. Tanta est animi beatitudo! Reliquos autem collibertos ejus cave contemnas. Valde succosi sunt. Vides illum, qui in imo imus recumbit? hodie sua octingenta possidet: de nihilo crevit: solebat collo modò suo ligna portare. Sed, *ut* dicunt, ego nihil scio, sed audivi, quomodo Incuboni pileum rapuisset, & thesaurum invenit. Ego nemini invideo, si quà Deus dedit, est tamen sub alapa, & non vult sibi male. Itaque proxime cum hoc titulo proscripsit:

C. POM-

C. POMPEIUS DIOGENES EX KALENDIS JULIIS COENACULUM LOCAT, IPSE ENIM DOMUM EMIT.

Quid ille, qui libertini loco jacet? quàm bene ſe habuit? non impropero. Ille ſeſtertium ſuum vidit decies; ſed malè vacillavit. Non puto illum capillos liberos habere; nec me-Hercules ſua culpa, ipſo enim homo melior non eſt; ſed liberti ſcelerati, qui omnia ad ſe fecerunt. *Scito* autem *cum* olla male fervet, & ubi ſemel res inclinata eſt, amici de medio. Et quam honeſtam negotiationem exercuit, quod illum ſic vides? ecce Libitinarius fuit. Solebat ſic cœnare quomodo Rex: apros gauſapatos, opera piſtoria, aves, cocos, piſtores! Plus vini ſub menſam effundebatur, quam aliquis in cella habet. *Phantaſma*, non homo. Inclinatis quoque rebus ſuis, cum timeret, ne creditores illum conturbare exiſtimarent, hoc titulo auctionem proſcripſit.

Ju-

JULIUS PROCULUS AUCTIONEM FACIET RERUM SUPERVACUARUM.

Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio; nam jam ſublatum erat ferculum, hilareſque convivæ vino, ſermonibusque publicatis operam cœperant dare. Is ergo reclinatus in cubitum, Hoc vinum, inquit, vos oportet ſuave faciatis: piſces natare oportet. Rogo, me putatis illâ cœnâ eſſe contentum, quam in theca repoſitorii videratis? ſic notus Ulyxes? quid ergo eſt? oportet etiam inter cœnandum Philologiam noſſe. Patrono meo oſſa bene quieſcant, qui me hominem inter homines voluit eſſe. Nam mihi nihil novi poteſt afferri: *omnium*, ſicut *ille*, melleam *habeo* praxim.

Cœlus hic, in quo duodecim Dii habitant in totidem ſe figuras convertit, & modo fit Aries. Itaque quiſquis naſcitur illo ſigno, multa pecora habet, multum lanæ: caput præterea durum, frontem expudoratam, cornu acutum. Plurimi hoc ſigno ſcholaſtici naſcuntur, & arietini.

Lau-

Laudamus urbanitatem Mathematici; itaque adjecit. Deinde totus cœlus Taurulus fit. Itaque tunc calcitrosi nascuntur, & bubulci, & qui se ipsi pascunt. In Geminis autem nascuntur bigæ, & boves, & colei, & qui utrosque parietes linunt. In Cancro ego natus sum; ideo multis pedibus sto, & in mari, & in terra multa possideo. Nam cancer, & hoc, & illoc quadrat; & ideo jam dudum nihil super illum posui, ne genesim meam premerem. In Leone cataphagæ nascuntur, & imperiosi. In Virgine mulieres, & fugitivi, & compediti. In Libra laniones, & unguentarii, & quicunque aliquid expediunt. In Scorpione venenarii, & percussores. In Sagittario strabones, qui holera spectant, lardum tollunt. In Capricorno ærumnosi, quibus propter mala sua cornua nascuntur. In Aquario caupones, & cucurbitæ. In Piscibus obsonatores, & rhetores. Sic orbis vertitur, tanquam mola: & semper aliquid mali facit, ut homines aut nascantur, aut pereant. Quod autem in medio cespitem videtis, & super cespitem favum: nihil

nihil ſine ratione facio. Terra mater eſt in medio, quaſi ovum corrotundata: & omnia bona in ſe habet, tanquam favus.

Sophos univerſi clamamus, & ſublatis manibus ad camaram, juramus Hipparchum, Aratumque comparandos illi homines non fuiſſe. Donec advenerunt miniſtri, ac toralia propoſuerunt toris, in quibus retia erant picta, Subſeſſoresque cum venabulis, & totus venationis apparatus. Nec dum ſciebamus, quò mitteremus ſuſpiciones noſtras, cum extra triclinium clamor ſublatus eſt ingens, & ecce canes Laconici etiam circa menſam diſcurrere cœperunt. Secutum eſt hos repoſitorium, in quo poſitus erat primæ magnitudinis aper, & quidem pileatus, è cujus dentibus ſportellæ dependebant duæ palmulis textæ, altera caryotis, altera Thebaïcis repleta. Circa autem minores porcelli ex coptoplacentis facti, quaſi uberibus imminerent; ſcropham eſſe poſitam ſignificabant: & hi quidem apophoreta fuerunt.

Cæterum ad ſcindendum aprum non

ille

ille Carpus accessit, qui altilia laceraverat; sed barbatus ingens, fasciis cruralibus alligatus, & alicula subornatus polymita, strictoque venatorio cultro latus apri vehementer percussit, ex cujus plaga turdi evolaverunt. Parati Aucupes cum arundinibus fuerunt, & eos circa triclinium volitantes momento exceperunt. Inde, cum suum cuique jussisset referri Trimalchio, adjecit: Etiam videte, quam porcus ille sylvaticus totam comederit glandem. Statim pueri ad sportellas accesserunt, quæ pendebant è dentibus, Thebaicasque, & caryotas ad numerum divisère cœnantibus.

Interim ego, qui privatum habebam secessum, in multas cogitationes diductus sum, quare aper pileatus intrasset. Postquam itaque omnes batologias consumpsi, duravi interrogare illum interpretem meum, quid me torqueret. At ille: Plane etiam hoc servus tuus indicare potest: non enim ænigma est, sed res aperta. Hic aper, cum heri summam cœnam vindicasset, à convivis dimissus: itaque hodie tanquam libertus in convi-

vivium revertitur. Damnavi ego ſtuporem meum, & nihil amplius interrogavi, ne viderer nunquam inter honeſtos cœnaſſe.

Dum hæc loquimur, puer ſpecioſus, vitibus, hederisque redimitus, modo Bromium, interdum Lyæum, Euhyumque confeſſus, calathiſco uvas circumtulit, & poëmata domini ſui acutiſſima voce traduxit; ad quem ſonum converſus Trimalchio: Dionyſi, inquit, LIBER ESTO. Puer detraxit pileum apro, capitique ſuo impoſuit. Tum Trimalchio rurſus adjecit: Non negabitis me, inquit, habere Liberum patrem. Laudavimus dictum Trimalchionis, & circumeuntem puerum ſane perbaſiamus.

Ab hoc ferculo Trimalchio ad laſanum ſurrexit. Nos libertatem ſine tyranno nacti, cœpimus invitare convivarum ſermones.

Clamat itaque primus, cum pateram acinam popoſciſſet, Dies, inquit, nihil eſt; dum verſas te, nox fit: itaque nihil eſt melius, quam de cubiculo recta in tri-

triclinium ire. Et *multum* frigus habuimus. vix me balneum calfecit; tamen calda potio vestiarius est. Staminarias duxi, & plane matæus sum; vinum mihi in cerebrum abiit.

Excepit Seleucus fabulæ partem: Et ego, inquit, non quotidie lavor; Balaniscus enim Fullo est. Aqua dentes habet, & cor nostrum quotidie liquescit; sed, cum mulsi pultarium obduxi, frigori lœcos indico. Nec sanè lavare potui, fui enim hodie in funus. Homo bellus, tam bonus Chrysanthus animam ebulliit: modò, modò me appellavit: videor mihi cum illo loqui. Heu, ast Heu! Utres inflati ambulamus, minores quàm muscæ sumus; tamen aliquam virtutem habent: nos non pluris sumus, quàm bullæ. Et quid si non abstinax fuisset? quinque dies aquam in os suum non conjecit, non micam panis, tamen abiit: at plures Medici illum perdiderunt, imo magis malus fatus; Medicus enim nihil aliud est, quàm animi consolatio. Tamen bene elatus est, vitali lecto, stragulis bonis; planctus est optimè: manumi-

sit

ſit aliquot, etiamſi malignè illum ploravit uxor. Quid ſi non illam optimè accepiſſet? ſed mulier, milvinum genus: nemini nihil boni facere oportet, æquè eſt enim ac ſi in puteum conjicias: ſed antiquus amor carcer eſt.

Moleſtus fuit Phileros, qui proclamavit, Vivorum meminerimus: ille habet, quod ſibi debebatur: honeſtè vixit, honeſtè obiit; quid habet quod queratur? ab aſſe crevit, & paratus fuit quadrantem de ſtercore mordicus tollere. Itaque crevit, quidquid crevit, tanquam favus. Puto me-Hercules illum reliquiſſe ſolidum centum; & omnia in nummis habuit. De re tamen ego verum dicam, qui linguam caninam comedi. Duræ buccæ fuit, linguoſus, diſcordia, non homo. Frater ejus fortis fuit, amicus amico, manu unctâ, plenâ menſâ: & inter initia malam parum pilavit: ſed recorrexit coſtas illius prima vindemia; vendidit enim vinum quantum ipſe voluit: &, quod illius mentum ſuſtulit, hæreditatem accepit, ex qua plus involavit, quam illi relictum eſt. Et ille ſtips, dum

dum fratri suo irascitur, nescio cui terræ filio patrimonium legavit. Longe fugit, quisquis suos fugit. Habuit autem auricularios servos, qui illum pessum dederunt. Nunquam autem rectè faciet, qui citò credit; utique homo negotians: tamen verum, quod frunitus est, quamdiu vixit, cui datum est, non cui destinatum. Plane Fortunæ filius, in manu illius plumbum aurum fiebat. Facile est autem, ubi omnia quadrata currunt. Et quot putas illum annos secum tulisse? septuaginta, & supra; sed corneolus fuit, ætátem bene ferebat, niger tanquam corvus. Noveram hominem olim olearium; & adhuc salax erat; non, me-Hercules, illum puto in domo canem reliquisse. Imo etiam puellarius erat; omnis Minervæ homo: nec improbo: hoc enim solum secum tulit.

Hæc Phileros dixit; ista Ganimedes. Narratis, quod nec ad cœlum, nec ad terram pertinet; cum interim nemo curat, quid annonam arctet. Non me-Hercules hodie buccam panis invenire potui. Et quomodo? siccitas perseverat: jam annum

num esurio. Ædilibus malè eveniat, qui cum pistoribus colludunt: serva me, servabo te. Itaque populus minutus laborat; nam istæ majores maxillæ semper Saturnalia agunt. O si haberemus illos leones, quos ego hîc inveni, cum primùm ex Asiâ veni! Illud erat vivere. Similia Sicilia interior: sed larvas sic istas peritè aptabant, ut illis Jupiter iratus esset. Memini Safinium; tunc habitabat ad arcum veterem me puero, piper, non homo: Is quacumque ibat terram adurebat; sed rectus, sed certus, amicus amico, cum quo audacter posses in tenebris micare. In curia autem quomodo? singulos velut pilas tractabat: nec schemata loquebatur, sed dilectum ceu ageret. Porrò, in foro, sic illius vox crescebat, tanquam tuba; nec sudavit unquam, nec exspuit. Puto eum, nescio quid Asiatici habuisse. Et quam benignus resalutare, nomina omnium teddere, tanquam unus de nobis. Itaque illo tempore annona pro luto erat. Asse panem quem emisses non potuisses cum altero devorare; nunc oculum bubulum vidi

ma-

majorem. Heu, Heu, quotidie pejus hæc Colonia retroversus crescit, tanquam cauda vituli! Sed quare? *Nos* habemus Ædilem trium caunearum: qui sibi mavult assem, quàm vitam nostram. Itaque domi gaudet: plus in die nummorum accipit, quam alter patrimonium habet. Jam scio unde acceperit denarios mille aureos; sed, si nos coleos haberemus, non tantum sibi placeret. Nunc populus est, Domi leones, foras vulpes. Quod ad me attinet, jam pannos meos comedi, & si perseverat hæc annona, casulas meas vendam. Quid enim futurum est, si nec Dii, nec Homines *hujus* coloniæ miserentur? Ita meos frunisçar, ut ego puto omnia illa *Cælitùs* fieri. Nemo enim coelum coelum putat, nemo jejunium servat, nemo Jovem pili facit; sed omnes, opertis oculis, bona sua computant. Anteà stolatæ ibant nudis pedibus in clivum, passis capillis, mentibus puris, & Jovem aquam exorabant; itaque statim urceatim pluebat, aut tunc, aut nunquam: & omnes ridebant. Nunc Dii tanquam mu-

res: itaque pedes lanatos habent: & quia nos religiosi non sumus, agri jacent.

Oro te, inquit Echion Centenarius, melius loquere. Modo sic, modo sic, inquit Rusticus; varium porcum perdiderat. Quod hodie non est, cras erit: sic vita truditur. Non me-Hercules patria melior dici posset, si homines haberet; sed laborat hoc tempore; nec hæc sua: non debemus delicati esse: ubique medius cœlus est. Tu, si alicubi fueris, dices hic porcos coctos ambulare. Et ecce habituri sumus munus excellens inter *dies festos*, familia non lanistitia, sed plurimi liberti. Titus noster magnum animum habet, & est caldior ebrius, aut hoc, aut illud erit: quod utique; nam illi domesticus sum. Non est mixcix: ferrum optimum daturus est, sine *fuga*; carnarium in medio ut amphitheatrum videat: & habet unde. Relictum est illi sestertium trecenties *quum* decessit illius pater: malè ut quadringenta impendat non sentiet patrimonium illius, & sempiternò nominabitur. Jam mannos aliquot habet, & mulierem essedariam, &

Dis-

Dispensatorem Glyconis, qui deprehensus est, cùm dominam suam delectaret. Videbis populi rixam inter zelotypos, & Amasiunculos. Glyco autem, Sestertiarius homo, Dispensatorem ad bestias dedit. Hoc est, se ipsum traducere. Quid servus peccavit, qui coactus est facere? magis illa matella digna fuit, quam taurus jactaret. Sed qui asinum non potest, stratum cædit. Quid autem Glycon putabat Hermogenis filiam unquam bonum exitum facturam? Illo milvo volanti poterat ungues resecare. Colubra restem non parit. Glyco, Glyco dedit suos: itaque, quamdiu vixerit, habebit stigmam, nec illam nisi Orcus delebit: sed sibi quisque peccat. Subolfacio, quod nobis epulum daturus est Mammea; binos denarios mihi, & meis: quod si hoc fecerit, eripiat Norbano totum favorem: scias oportet, plenis velis hunc victurum. Et revera, quid ille nobis boni fecit? Dedit gladiatores sestertiarios, jam decrepitos, quos si sufflasses cecidissent; jam meliores *bustuarios* vidi. *Addixit* de lucerna *pedites*: puta-
 res

res eos gallos gallinaceos: alter gurdus atta, alter loripes; tertiarius, *semi*mortuus pro mortuo, qui habuit nervia præcisa. Unus alicujus staturæ fuit Thrax, qui & ipse ad dictata pugnavit; ad summam, omnes postea secti sunt; adeo de magna turba ac hebete accesserant, planè fugæ meræ. Munus tamen, inquit, tibi dedi: & ego tibi plodo. Computa, & tibi plus do, quam accepi. Manus manum lavat. Videris mihi Agamemnon dicere: Quid iste argutat molestus? Quia tu, qui potes loqui, non loquere. Non es nostræ fasciæ, & ideo pauperum verba derides. Scimus te præ literis fatuum esse. Quid ergo est? Aliqua die te persuadeam, ut ad villam venias, & videas casulas nostras; inveniemus quod manducemus: pullum, ova. Belle erit; etiamsi hoc anno omnia tempestas dissipare paravit. Inveniemus *altilia* unde saturi fiamus. Etiam tibi discipulus crescit Cicaro meus, jam quatuor *partes* dicit; si vixerit habebis ad latus servulum. Nam, quidquid illi vacat, caput de tabula non tollit: ingenio-

sus

sus est, & bono filo, etiamsi [illegible] morbosus est. Ego illi jam tres carduelos occidi, & dixi, quod mustela comedit; invenit tamen alias nenias, & libentissime pingit. Cæterum jam Græculis calcem impingit. Et Latinas coepit non male appetere, etiamsi magister ejus sibi placens sit. Nec uno loco consistit, sed venit, dem literas, sed non vult laborare. Est & alter, non quidem doctus, sed curiosus, qui plus docet, quam scit. Itaque feriatis diebus solet domum venire, & quidquid dederis contentus est. Emi ergo nunc puero aliquot libros rubricatos, quia volo illum, ad domus rationem, aliquid de jure gustare. Habet hæc res panem. Nam literis satis inquinatus est, quod si resilierit, destinavi illum artificium docere, aut tonsorium, aut præconem, aut certè causidicum, quod illi auferre non possit nisi Orcus. Ideo illi quotidie clamo: *Primigenie*, crede mihi, quidquid discis, tibi discis. Vides Phileronem causidicum, si non didicisset, hodie famem à labris non abigeret. Modò, modò collo suo circumferebat onera ve-

nalia; nunc etiam adversus Norbanum se extendit. Literæ thesaurum est, & artificium nunquam moritur.

Ejusmodi *fabulas* vibrabant, cum Trimalchio intravit, & *deterso frontis* unguento, manus lavit, spatioque minimo interposito: Ignoscite mihi, (inquit,) amici, multis jam diebus venter mihi non respondit: nec Medici se inveniunt, profuit mihi tamen malcicorium, ex tæda & aceto. Spero jam ventrem pudere, ni sibi imponit; alioquin circa stomachum mihi sonat, putes taurum. Itaque, si quis vestrum voluerit sua re causa facere, non est, quod illum pudeat. Nemo nostrum solidè natus est. Ego nullum puto tam magnum tormentum esse, quam continere. Hoc solum vetare ne Jovis potest. Rides Fortunata? quæ soles me nocte desomnem facere. Nec tamen in triclinio ullum vetui facere, quod se juvet: & medici vetant continere; vel, si quid plus venit, omnia foras parata sunt: aqua, lasanum, & cætera minutalia. Credite mihi, anathymiasis si in cerebrum it, in toto corpo-

re

re fluctum facit. Multos scio sic periisse, dum nolunt sibi verum dicere.

Gratias agimus liberalitati, indulgentiæque ejus, & subinde castigamus crebris potiunculis risum. Nec adhuc sciebamus nos in medio lautitiarum, quod aiunt, clivo laborare. Nam tum, mundatis ad symphoniam mensis, tres albi sues in triclinium adducti sunt, capistris & tintinnabulis culti, quorum unum bimum Nomenculator esse dicebat, alterum trimum, tertium verò jam senem. Ego putabam petauristarios intrasse, & porcos, sicut in circulis mos est, portenta aliqua facturos. Sed Trimalchio, expectatione discussa, Quem, inquit, ex eis vultis in cœnam statim fieri? Gallum enim gallinaceum, phasiacum, & ejusmodi nænias Rustici faciunt: *sed* mei Coci vitulos *aheno* coctos solent facere. Continuóque Cocum vocari jussit, &, non expectata electione nostra, maximum natu jussit occidi: & clara voce: Ex quota decuria es? cùm ille ex quadragesima respondisset: Emptitius, inquit, an domi natus es? Neutrum,

trum, inquit, Cocus, sed testamento Pansæ tibi relictus sum. Vide ergo, ait, ut diligenter ponas; si non, te jubebo in decuriam viatorum conjici. Et quidem Cocum potentiæ admonitum in culinam obsonium duxit.

Trimalchio autem miti ad nos vultu respexit: Et vinum, inquit, si non placet mutabo, vos illud oportet bonum faciatis. Deorum beneficio non emo, sed nunc quidquid ad salivam facit in suburbano nascitur *meo*, quod ego adhuc non novi. Dicitur confine esse Tarracinensibus, & Tarentinis. Nunc conjungere agellis Siciliam volo, ut cùm Africam libuerit ire, per meos fines navigem. Sed narra tu mihi Agamemnon, quam controversiam hodie declamasti? Ego autem si causas non ago, in divisione tamen literas didici, & ne mi putes studia fastidita, tres bibliothecas habeo, unam Græcam, alteras Latinas. Dic ergo, si me amas, peristasin declamationis tuæ.

Cùm dixisset Agamemnon, Pauper, & dives inimici erant, Ait Trimalchio,

Quid est pauper? Urbanè, inquit, Agamemnon, & nescio quam controversiam exposuit. Statim Trimalchio: Hoc, inquit, si factum est, controversia non est; si factum non est, nihil est.

Hæc aliaque cum effusissimis prosequeremur laudationibus, Rogo, inquit, Agamemnon mihi carissime, numquid duodecim ærumnas Herculis tenes, aut de Ulyxe fabulam, quemadmodum illi Cyclops pollicem poricillo extorsit? Solebam hæc ego puer apud Homerum legere. Nam Sibyllam quidem Cumis ego ipse oculis meis vidi in ampulla pendere; & cùm illi pueri dicerent, Σίβυλλα, τί θέλεις; respondebat illa, ἀποθανεῖν θέλω.

Nondum efflaverat omnia, cùm repositorium cum sue ingenti mensam occupavit. Mirari nos celeritatem cœpimus, & jurare ne gallum quidem gallinaceum tam cito percoqui potuisse; tanto quidem magis, quod longè major nobis porcus videbatur esse, quàm paulo ante aper fuerat. Deinde magis, magisque Trimalchio intuens eum: Quid?

Quid, inquit, porcus hic non est exenteratus? Non me-Hercules est. Voca, voca Cocum in medio. Cum constitisset ad mensam Cocus tristis, & diceret se oblitum esse exenterare. Quid oblitus? Trimalchio exclamat: putes illum piper, & cuminum non conjecisse? despolia. Non fit mora: despoliatur Cocus, atque inter duos tortores mœstus consistit. Deprecari tamen omnes cœperunt, & dicere: Solet fieri, rogamus mittas; postea si fecerit nemo nostrum pro illo rogabit. Ego crudelissimæ severitatis non potui me tenere, sed inclinatus ad aurem Agamemnonis: Planè, inquam, hic debet servus esse nequissimus, aliquis oblivisceretur porcum exenterare? non me-Hercules illi ignoscerem, si piscem præterisset. At non Trimalchio, qui relaxato in hilaritatem vultu: Ergo, inquit, quia tam malæ memoriæ es, palam nobis illum exentera. Recepta Cocus tunica cultrum arripuit, porcique ventrem hinc, atque illinc timida manu secuit. Nec mora, ex plagis ponderis inclinatione

crescentibus, tomacula cum botulis effusa sunt.

Plausum post hoc automatum familia dedit, & Gajo feliciter conclamavit: nec non Cocus potione *honoratus* est, etiam argentea corona, poculumque in lance accepit Corinthia, quam cum Agamemnon propius consideraret, ait Trimalchio: Solus sum, qui vera Corinthia habeam.

Exspectabam, ut pro reliqua insolentia diceret, sibi vasa Corintho afferri. Sed ille melius: Et forsitan, inquit, quæris quare solus Corinthia vera possideam? Quia scilicet ærarius, à quo emo, Corinthus vocatur; quid est autem Corinthium, nisi quis Corinthum habeat? Et, ne me putetis nesapium esse, valde bene scio, unde primum Corinthia nata sunt. Cùm Ilium captum est, Annibal homo vafer, & magnus *scelio* omnes statuas æneas, & aureas, & argenteas in unum rogum congessit, & eas incendit; factæ sunt in unum æra miscellanea. Ita ex hac massa fabri sustulerunt, & fecerunt catilla, & paropsides, statuncula,

Sic Corinthia nata sunt, ex omnibus in unum, nec hoc, nec illud. Ignoscetis mihi *quid* dixero: ego malo mihi vitrea: certè nolunt. Quod si non frangerentur, mallem mihi quàm aurum; nunc autem vilia sunt.

Faber fuit, qui vitrea vasa fecit tenacitatis tantæ, ut non magis, quàm aurea vel argentea, frangerentur. Cùm ergo phialam hujusmodi de vitro purissimo, & solo, ut putabat, dignam Cæsare fabricasset, cum munere suo, Cæsarem adiens admissus est. Laudata est species muneris, commendata manus artificis, acceptata devotio donantis. Faber, ut admirationem intuentium verteret in stuporem, & sibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris, petitam de manu Cæsaris phialam recepit, eamque validiùs projecit in pavimentum tanto impetu, ut nec solidissima & constantissima æris materia maneret illæsa. Cæsar autem ad hæc non magis stupuit, quam expavit. At ille de terra sustulit phialam, quæ quidem non fracta erat, sed collisa, ac si æris substantia vitri speciem in-

induisset. Deinde *martellum* de sinu proferens, vitrum correxit aptissimè, & tanquam collisum vas æneum crebris ictibus reparavit. Quo facto se cœlum Jovis tenere arbitratus est, eò quòd familiaritatem Cæsaris & admirationem omnium se promeruisse credebat. Sed secus accidit. Quæsivit enim Cæsar, an alius sciret hanc condituram vitrorum? Quod cùm negaret, eum decollari præcepit Imperator, dicens: quia si hoc artificium innotesceret, aurum & argentum vilescerent quasi lutum.

In argento planè studiosus sum. Habeo scyphos urnales plus minus, quemadmodum Cassandra occidit filios suos, & pueri mortui jacent sic, uti verè putes. Habeo capidem, quam reliquit patronus meus, ubi Dædalus Nioben in equum Trojanum includit, & Hermerotes, *ut* signa essent veritatis in poculis. Habeo omnia ponderosa; meum enim intelligere nulla pecunia vendo.

Hæc dum refert, puer calicem projecit; ad quem respiciens Trimalchio: Cito, inquit, te ipsum cæde, quia nu-

gax es. Statim puer demisso labro orare. At ille, Quid me, inquit, rogas? tanquam ego tibi molestus sim: suadeo à te impetres, ne sis nugax. Tandem ergo exoratus à nobis missionem dedit puero. Illo dimisso circa mensam percucurrit, &, Aquam foras, vinum intro clamavit. Excipimus urbanitatem jocantis, & ante omnes Agamemnon, qui sciebat, quibus meritis revocaretur ad cœnam.

Cæterùm laudatus Trimalchio, hilarius bibit. Etiam ebrio proximus, nemo, inquit, vestrùm rogat Fortunatam meam, ut saltet? credite mihi, cordacem nemo melius ducit. Atque ipse erectis supra frontem manibus Syrum histrionem exhibebat, concinente tota familia: Ma Dia perite! ma Dia. Et prodisset in medium, nisi Fortunata ad aurem accessisset: & credo dixerit non decere gravitatem ejus tam humiles ineptias. Nihil autem tam inæquale erat: nam modò ad Fortunatam suam reverrebatur, modo ad naturam. Et planè in-

interpellavit saltationis libidinem Actuarius, qui tanquam Urbis acta recitavit.

VII. Kal. Sextiles in prædio Cumano, quod est Trimalchionis, nati sunt pueri XXX. puellæ XL. sublata in horreum, ex area, tritici millia modium quingenta: boves domiti quingenti. Eodem die Mithridates servus in crucem actus est, quia Gaij nostri genio maledixerat. Eodem die in arcam relatum est, quod collocari non potuit, sestertium centies. Eodem die incendium factum est in hortis Pompejanis, ortum nocte ex ædibus Villici.

Quid? inquit Trimalchio: Quando mihi Pompejani horti empti sunt? Anno priore, inquit Actuarius, & ideo in rationem nondum venerunt.

Excanduit Trimalchio: &, Quicumque, inquit, mihi fundi empti fuerint, nisi intra sextum mensem sciero, in rationes meas inferri veto. Jam etiam edicta Ædilium recitabantur: & Saltuariorum testamenta, quibus *Trimalchionem* cum elogio *exheredem statuebant*. Jam nomina villicorum: & repudiata à Cir-

Circumitore liberta, in Balneatoris contubernio deprehensa: Atriensis Bajas relegatus: jam reus factus Dispensator: & judicium inter Cubicularios actum.

Petauristarii autem tandem venerunt: Baro insulsissimus cum scalis constitit, puerumque jussit per gradus, & in summa parte odaria saltare, circulos deinde ardentes transire, & dentibus amphoram sustinere. Mirabatur hæc solus Trimalchio, dicebatque ingratum artificium esse. Cæterùm duo esse in rebus humanis, quæ libentissime spectaret, Petauristarios, & coturnices: reliqua animalia & oramata tricas meras esse. Nam & Comœdos, inquit, emeram, & malui illos Atellanam facere, & Choraulem meum jussi Latinè cantare.

Cùm *maxima* hæc *diceret* puer *in eum* delapsus est. Conclamavit familia, nec minus Convivæ, non propter hominem tam putidum, cujus etiam cervices fractas libenter vidissent, sed propter malum exitum cœnæ, ne necesse haberent alienum mortuum plorare.

Ipse Trimalchio cùm graviter ingemuisset,

muisset, superque brachium tanquam læsum incubuisset, concurrere Medici, & inter primos Fortunata, crinibus passis, cum scypho, miseramque se, atque infelicem proclamavit.

At puer, qui ceciderat circumibat jam dudùm pedes nostros, & missionem rogabat. Pessimè mihi erat, ne his precibus periculo aliquid catastrophæ quæreretur. Nec enim adhuc exciderat cocus ille, qui oblitus fuerat porcum exenterare. Itaque totum circumspicere triclinium cœpi, ne per parietem automaton aliquod exiret; utique postquam servus verberari cœpit, qui brachium domini contusum alba potius quàm conchyliata involverat lana. Nec longè aberravit suspicio mea, in vicem enim cœnæ venit decretum Trimalchionis, quo puerum jussit liberum esse, ne quis posset dicere, tantum virum esse à servo læsum. Comprobamus nos factum, & quàm in præcipiti res humanæ essent vario sermone garrimus. Ita, inquit Trimalchio, non oportet hunc casum sine inscriptione transire; statimque co-

di-

dicillos popoſcit, &c, non diu cogitatione diſtorta, hæc recitavit:

Quod non expectes ex tranſverſo fit,
Et ſuper nos Fortuna negotia curat.
Quare da nobis vina Falerna Puer.

Ab hoc Epigrammate cœpit Poëtarum eſſe mentio, diuque ſumma carminis penes *Marſum* Thracem memorata eſt; donec Trimalchio: Rogo, inquit, Magiſter, quid putas inter Ciceronem, & Publium intereſſe? Ego alterum puto diſertiorem fuiſſe, alterum honeſtiorem. Quid enim his melius dici poteſt?

Luxuriæ ritu *Martis marcent Mœnia.*
Tuo palato clauſus pavo paſcitur,
Plumato amictus aureo Babylonico;
Gallina tibi Numidica, tibi gallus ſpado.
Ciconia etiam grata, peregrina, hoſpita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotaliſtria,
Avis exſul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiæ nidum in cacabô fecit tuô.

Quo

Quo Margarita cara, tribacca, Indica?
An ut Matrona ornata phaleris pelagiis
Tollat pedes indomita in strato extraneo?
Smaragdum ad quam rem, viridem, pretiosum vitrum?
Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Nisi ut scintillent? *Probitas est* carbunculus.
Æquum est induere nuptam ventum textilem?
Palam prostare nudam in nebula linea?

Quod autem, inquit, putamus secundum litteras difficillimum esse artificium? Ego puto Medicum, & Nummularium. Medicus, qui scit quid homunciones intra præcordia sua habeant, & quando febris veniat. Etiamsi illos odi pessimè, qui mihi jubent sæpe anatinam parari. Nummularius, qui per argentum æs videt.

Sunt

Sunt mutæ bestiæ laboriosissimæ boves, & oves: boves, quorum beneficio panem manducamus: oves, quia lana illæ nos gloriosos faciunt. O facinus indignum! aliquis ovillam est, & tunicam habet. Apes enim ego divinas bestias puto, quæ mel vomunt: etiamsi dicuntur illud a Jove afferre, ideo autem pungunt, quia ubicumque dulce est, ibi & acidum invenies.

Jam etiam Philosophos de negotio dejiciebat, cum pittacia in scypho circumferri cœperunt. Puerque super hoc positus officium apophoreta recitavit: Argentum sceleratum: allata est perna, supra quam acetabula erant posita, cervical, offla, colaris. Allata est *seria sapæ*, & contumelia aerophagiæ, simul datæ sunt & *crucibriles* cum malo, porri, & persica, flagellum, & cultrum. Accepit passeres & muscarium, uvam passam, & mel Atticum, cœnatoria, & forensia, offlam, & tabulas: accepit canalem, & pedale: lepus & solea est adlata: *accepit* murænam, & litoralem murem cum rana alligatum, fascemque betæ.

Diu

Diu risimus; sexcenta hujusmodi fuerunt, quæ jam ceciderunt memoria mea. Cæterum Ascyltos intemperantis licentiæ, cùm omnia sublatis manibus eluderet, & usque ad lacrimas rideret, unus ex conlibertis Trimalchionis excanduit, is ipse qui supra me discumbebat; &, Quid rides, inquit, berbex? An tibi non placent lautitiæ domini mei? tu enim beatior es, & convivare meliùs soles. Ita tutelam hujus loci habeam propitiam, ut ego, si secundum illum discumberem, jam illi alapam duxissem. Bellum pomum, qui rideat alios. *Lucifuga* nescio quis nocturnus, qui non valet lotium suum. Ad summam, si circumminxero illum, nesciet quà fugiat. Non me Hercule soleo citò fervere, sed in molli carne vermes nascuntur. Ridet; quid habet, quòd rideat? Numquid pater fœtum emit *lanâ*? Eques Romanus es? Et ego Regis filius. Quare ergo servivisti? Ipse me dedi in servitutem; & malui civis Romanus esse, quàm tributarius; & nunc spero me sic vivere, ut nemini jocus sim. Homo inter *vos* ho-

homines capite aperto ambulo; assem ærarium nemini debeo. Constitutum habui numquam: nemo mihi in foro dixit, Redde quod debes. Glebulas emi, lamellulas paravi: viginti ventres pasco, & canes: contubernalem meam redemi, ne quis in illa manus tergeret: mille denarios pro capite solvi: Sevir gratis factus sum: spero sic moriar, ut mortuus non erubescam. Tu autem tam laboriosus es, ut post te non respicias? in alio pediculum vides, in te ricinum non vides? tibi soli ridiculi videmur? Ecce magister tuus, homo major natu; placemus illi: tu lacticulosus, nec mu, nec ma argutas? vasus fictilis, imò lorus in aqua, lentior non melior. Tu beatior es? bis prande, bis cœna. Ego fidem meam malo, quàm thesauros. Ad summam; quisquam me bis poposcit? Annis quadraginta servivi, nemo tamen scit, utrum servus essem, an liber, & puer capillatus in hanc coloniam veni: adhuc Basilica non erat facta. Dedi tamen operam, ut domino satisfacerem, homini malisto & dignitoso, cujus pluris erat unguis,

quàm

quàm tu totus es: & habebam in domo, qui mihi pedem opponerent hac, illac: tamen, *Genii* gratiâ, enatavi. Hæc est vera: athletam in ingenuum nasci tam facile, est, quam *accedere huc.* Quid nunc stupes, tanquam hircus *mercurialem?*

Post hoc dictum Giton, qui ad pedes stabat, risum jam diu compressum etiam indecenter effudit; quod cùm animadvertisset adversarius Ascylti, flexit convitium in puerum: & Tu autem, inquit, etiam rides *pica* cirrata? O Saturnalia! Rogo, mensis December est? Quando vicesimam numerasti? Quid faciat crucis offla? corvorum cibaria? Curabo jam tibi Jovis iratus sit, & isti, qui tibi non imperat. Ita satur fiam; *ut* ego istud conliberto meo dono, alioquin jam tibi depræsentiarum reddidissem. Bene nos non habemus, aut isti Getæ, qui tibi non imperant. Plane, qualis dominus talis & servus: Vix me teneo; & sum natura caldus: *ciceris* jus cum cœpi matrem meam dupondii non facio. Rectè; videbo te in publicum, mus, imo

immo terræ tuber. Nec sursum nec deorsum crescam, nisi dominum tuum in rutæ folium conjecero: nec tibi parsero, licet me Hercules Jovem Olympium clames. curabo, longe tibi sit comula ista besalis, & dominus dupondiarius. Recte venies sub dentem; aut ego non me novi, aut non deridebis, licet barbam auream habeas. Sagana tibi irata sit curabo, & qui te primus condocefecit: non didici geometricam, *criticem*, & *alogias menias*, sed lapidarias scio, partes centum dico, ad æs, ad pondus, ad nummum, ad summam. Si quid vis, ego & tu, sponsiunculam ecce defero, Lamia. Jam scies patrem tuum mercedes perdidisse, quamvis & Rhetoricam *nescio*. Ecce quidem nobis longe nemo: late venio. Solve me, dicam tibi, qui de nobis currit, & de loco non movetur: qui de nobis crescit, & minor fit. Curris, stupes, satagis, tanquam mus in matella. Ergo aut tace, aut meliorem noli molestare, qui te natum non putat; nisi si me judicas annulos buxeos curare, quos amicæ tuæ involasti. Occuponem propitium!

pitium! eamus in forum, & pecunias mutuemur. Jam scies hoc ferrum fidem habere. Vah! bella res est, volpes uda. Ita lucrum faciam, & ita bene moriar, aut populus per exitum meum juret, nisi te toga ubique perversa fuero persecutus. Bella res & iste, qui te hæc docet, mufrius non magister. Didicimus; dicebat enim magister, sunt vestra: Salve, recta domum, cave circumspicias, cave majorem maledicas, aut numeres mapalia. Nemo dupondium evadit. Ego, quod me sic vides, propter artificium meum Diis gratias ago.

Cœperat Ascyltos respondere convitio, sed Trimalchio delectatus Conliberti eloquentiâ: Agite, inquit, scordalias de medio, suaviter sit potius, & tu, Hermeros, parce adolescentulo: sanguen illi fervet, tu melior esto. SEMPER IN HAC RE QUI VINCITUR, VINCIT. Et tu, cum esses capo, coco, coco. Atque tunc cor non *habebas*. Simus ergo, quod melius est, apprimè hilares, & Homeristas spectemus.

Intravit factio statim, hastisque scuta

con-

concrepuit: ipse Trimalchio in pulvino consedit, & cùm Homeristæ Græcis versibus colloquerentur, ut insolenter solent, ille canora voce Latinè legebat librum. Mox silentio facto: Scitis, inquit, quam fabulam agant?

Diomedes, & Ganymedes duo fratres fuerunt: horum soror erat Helena. Agamemnon illam rapuit, & Dianæ cervam subjecit. Ita nunc Homerus dicit, quemadmodum inter se pugnent Trojani, & Parentini. Vicit scilicet, & Iphigeniam filiam suam Achilli dedit uxorem; ob eam rem Ajax insanit, & statim argumentum explicabit.

Hæc ut dixit Trimalchio, clamorem Homeristæ sustulerunt, interque familiam discurrentem vitulus in lance decumanâ elixus allatus est, & quidem galeatus. Secutus est Ajax, strictoque gladio, tanquam insaniret, concidit, ac modò versa, modò supina, gesticulatus mucrone frusta collegit, mirantibusque vitulum partitus est. Nec diu mirari licuit tam elegantes strophas; nam repente lacunaria sonare cœperunt, totumque

que triclinium intremuit. Consternatus ego exsurrexi, & timui ne per tectum Petauristarius aliquis descenderet: nec minus reliqui Convivæ mirantes erexere vultus, exspectantes quid novi de cœlo nuntiaretur. Ecce autem diductis lacunaribus subito circulus ingens, de cupâ videlicet grandi excussus, demittitur, cujus per totum orbem coronæ aureæ, cum alabastris unguenti, pendebant.

Dum hæc apophoreta jubemur sumere, respiciens ad mensam, jam illic repositorium, cum placentis aliquot, erat positum, quod medium Priapus à pistore factus tenebat, gremioque satis amplo omnis generis poma, & uvas sustinebat, more vulgato.

Avidius ad pompam manus porreximus, & repente nova ludorum remissio hilaritatem hic refecit. Omnes enim placentæ, omniaque poma, etiam minima vexatione contacta, cœperunt effundere crocum, & usque ad nos molestus humor accedere.

Rati ergo, sacrum esse ferculum tam religioso apparatu perfusum, consur-

reximus altiùs, & Augusto patri patriæ Feliciter diximus: quibusdam tamen, etiam post hanc venerationem, poma rapientibus, & ipsas mappas implevimus. Ego præcipuè, qui nullo satis amplo munere putabam me onerare Gitonis sinum.

Inter hæc, tres pueri candidas succincti tunicas intraverunt: quorum duo Lares bullatos super mensam posuerunt: unus pateram vini circumferens, Dii propitii, clamabat. Aiebat autem unum Cerdonem, alterum Felicionem, tertium Lucronem vocari. Nos etiam *allatam* imaginem ipsius Trimalchionis, cùm jam omnes basiarent, erubuimus præterire.

Postquam ergo omnes bonam mentem, bonamque valetudinem sibi optarunt, Trimalchio ad Nicerotem respexit: & Solebas, inquit, suavis esse in convictu; nescio quid nunc taces, nec mutis. Oro te, sic felicem me videas, narra illud, quod tibi usu venit.

Niceros delectatus affabilitate amici: Omne me, inquit, lucrum transeat, nisi jam dudum gaudimonio dissilio,

quod te talem video. Itaque hilaria mera sint, & si timeo istos Scholasticos, ne rideant. Viderint. Narrabo tamen, quid enim mihi aufert, qui ridet? Satius est rideri, quam derideri.

Hæc ubi dicta dedit - - - -

talem fabulam exorsus est.

Cùm adhuc servirem, habitabamus in vico angusto, nunc Gavillæ domus est. Ibi, quomodo Dii volunt, amare cœpi uxorem Terentii cauponis: noveratis Melissam Tarentinam, pulcherrimum basiballum. Sed ego non me-Hercules corporaliter, aut propter res venerias curavi; sed magis, quod bene morata fuit. Si quid ab illa petii, nunquam mihi negatum fuit: assem, semissem habui, in illius sinum demandavi; nec unquam fefellit usum. Hujus contubernalis ad villam supremum diem obiit. Itaque per scutum, per ocream ego agitavi quemadmodum ad illam pervenirem: in angustiis autem amici apparent. Fortè dominus Capuam exierat ad scruta scitè expedienda. Nactus ego occasionem,

persuadeo hospitem nostrum, ut mecum ad quintum milliarium veniat: erat autem miles fortis, tanquam Orcus. Apocalemus nos circa gallicinia, (Luna lucebat tanquam meridie) venimus inter monimenta. Homo meus cœpit ad stellas facere, sed ego cantabundus, & stellas numero. Deinde ut respexi ad comitem, ille exuit se, & omnia vestimenta secundum viam posuit. Mihi in animo, in naso esse: stabam tanquam mortuus. At ille circumminxit vestimenta sua, & subitò lupus factus est. Nolite me jocari putare, ut mentiar, nullius patrimonium tanti facio. Sed quod cœperam dicere, postquam lupus factus est, ululare cœpit, & in silvas fugit. Ego primitus nesciebam ubi essem: deinde accessi ut vestimenta ejus tollerem, illa autem lapidea facta sunt. Qui mori timore, nisi ego? Gladium tamen strinxi, & *in alacritate* umbras cecidi, donec ad villam amicæ meæ pervenirem. Ibi januam intravi, pene animam ebullivi: sudor mihi per bifurcum colabat: oculi mortui: vix unquam refectus sum. Melissa

lissa mea mirari cœpit, quòd tam serò ambularem: & , Si ante, inquit, venisses, saltem nobis adjutasses; lupus enim villam intravit, & omnia pecora: tanquam lanius sanguinem illis misit. Nec tamen derisit, etiamsi fugit; servus enim noster lanceâ collum ejus trajecit. Hæc ut audivi, *aperire* oculos amplius non potui, sed luce clara huc nostri domum fugi, tanquam caupo compilatus: & postquam veni in illum locum, in quo lapidea vestimenta erant facta, nihil inveni nisi sanguinem. Ut verò domum veni, jacebat miles meus in lecto, tanquam bovis, & collum illius Medicus curabat. Intellexi illum versipellem esse, nec postea cum illo panem gustare potui; non si me occidisses. Viderint, qui *de hoc* aliter in opinione sunt: ego si mentior, Genios vestros iratos habeam.

Attonitis admiratione universis: Salvo, inquit, tuo sermone, Trimalchio, si qua fides est, ut mihi pili inhorruerunt, quia scio Nicerotem nihil nugarum narrare. Imo certus est, & minimè linguosus, nam & ipse vobis rem

 hor-

horribilem narrabo, Asinus in tegulis.

Cùm adhuc capillatus essem, (nam à puero vitam Chiam gessi) *ipse* nostri delicatus decessit, me Hercules margaritum, eccritus, & omnium numerûm. Cùm ergo illum mater misella plangeret, & nos tum plures in tristimonia essemus, subitò striges cœperunt, putares canem leporem persequi. Habebamus tunc hominem Cappadocem, longum, valde audaculum, & qui valebat Jovem iratum tollere. Hic audacter stricto gladio extra ostium percucurrit involuta manu sinistrâ curiosè, & mulierem, tanquam hoc loco, (salvum sit quod tango) mediam trajecit. Audimus gemitum, at planè, non mentiar, ipsas non vidimus: Baro autem noster intro versus se projecit in lectum, & corpus totum lividum habebat, quasi flagellis cæsus, quia scilicet illum tetigerat mala manus. Nos clauso ostio redimus iterum ad officium, sed dum mater amplexat corpus filii sui, tangit, & videt manuciolum de stramentis factum: non cor habebat: non intestina: non quicquam: scilicet

jam striges puerum involaverant, & supposuerant stramentitium vacuum. Rogo vos, oportet credatis, sunt mulieres plus sciæ, sunt nocturnæ, & quod sursum est, deorsum faciunt. Cæterum Baro ille longus, post hoc factum, nunquam coloris sui fuit, imo post paucos dies phreneticus periit.

Miramur nos, & pariter credimus, osculatique mensam rogamus nocturnas, ut suis se teneant, dum redimus à cœna.

Et sane jam lucernæ mihi plures videbantur ardere, totumque triclinium esse mutatum, cum Trimalchio: Tibi dico, inquit, Plocrime nihil narras? nihil nos delectaris? & solebas suavis esse, canturire, belle *diverbia* adiicere *mellita*. Heu, heu! abistis *dulces* caryeæ. Jam, inquit ille, quadrigæ meæ decucurrerunt, ex quo podagricus factus sum, alioquin cum essem adolescentulus cantando pene phthisicus factus sum. Quid saltare? quid *diverbia?* quid tonstrinam? quem parem habui, nisi unum Apelletem? Oppositaque ad os manu

nescio quid tetrum exsibilavit, quod postea Græcum esse affirmabat: necnon Trimalchio ipse, cùm tubicines esset imitatus, ad delicias suas respexit, quem Crœsum appellabat. Puer autem lippus, sordidissimis dentibus catellam nigram, atque indecenter pinguem prasina involvebat fascia, panemque semissem ponebat supra torum, atque *hanc*, nauseâ recusantem, saginabat; quo admonitus officio Trimalchio, Scylacem jussit adduci, præsidium domus familiæque. Nec mora, ingentis formæ adductus est canis catena vinctus, admonitusque ostiarii calce ut cubaret, ante mensam se posuit. Tum Trimalchio jactans candidum panem: Nemo, inquit, in domo mea me plus amat. Indignatus puer, quod Scylacem tam effusè laudaret, catellam in terra deposuit, hortatusque ut ad rixam properaret: Scylax, canino scilicet usus ingenio, teterrimo latratu triclinium implevit, Margaritamque Crœsi penè laceravit. Nec intra rixam tumultus constitit, sed candelabrum etiam supra mensam eversum, & vasa

omnia

omnia crystallina comminuit, & oleo ferventi aliquot convivas respersit. Trimalchio, ne videretur jactura motus, basiavit puerum, ac jussit supra dorsum ascendere suum. Non moratur ille, usus equo, manuque plena scapulas ejus subinde verberavit, & inter risum proclamavit: bucca, bucca, quot sunt hîc? Repressus ergo aliquamdiu Trimalchio camellam grandem jussit misceri, & potiones dividi omnibus servis, qui ad pedes sedebant, adjecta exceptione: Si quis, inquit, noluerit accipere, caput illi perfunde. Interdiu severa, nunc hilaria.

Hanc humanitatem insecutæ sunt matteæ, quarum etiam recordatio me, si qua est dicenti fides, offendit. Singulæ enim gallinæ altiles pro turdis circumlatæ sunt, & ova anserina pileata, quæ ut comessemus ambitiosissimè à nobis Trimalchio petiit, dicens exossatas esse gallinas.

Inter hæc triclinii valvas Lictor percussit, amictusque veste alba, cum ingenti frequentia comissator intravit.

Ego, majestate conterritus, Prætorem putabam venisse. Itaque tentavi assurgere, & nudos pedes in terram deferre. Risit hanc trepidationem Agamemnon, & Contine te, inquit, homo stultissime. Habinnas Sevir est, idemque lapidarius, qui *videtur* monumenta optime facere.

Recreatus hoc sermone reposui cubitum, Habinnamque intrantem cum admiratione ingenti spectabam. Ille autem jam ebrius uxoris suæ humeris imposuerat manus, oneratusque aliquot coronis, & unguento per frontem in oculos fluente, Prætorio loco se posuit, continuoque vinum & caldam poposcit.

Delectatus hac Trimalchio hilaritate, & ipse capaciorem poposcit scyphum, quæsivitque quomodo acceptus esset?

Omnia, inquit, habuimus præter te, oculi enim mei hic erant: & me hercules bene fuit. Scissa sacrum novendiale servo suo Misello faciebat, quem mortuum manumiserat: & puto cum vicesimariis magnam mantissam habet. Quinquaginta enim millibus existimant mortuum. Sed tamen suaviter fuit, etiamsi

conditi fuimus, dimidias potiones super ossucula ejus effunderet.

Tamen, inquit Trimalchio, quid habuistis in cœna?

Dicam, inquit, si potero: non tam bonæ memoriæ sum, ut frequenter nomen meum obliviscar. Habuimus tamen in primo ferculo porcum coronatum, & circa lucanicam, & gigeria optimè facta, & certè betam, & panem autopyrum de suo sibi, quem ego malo, quàm candidum, & vires facit, & cum mea re causa facio non ploro. Sequens ferculum fuit scriblita frigida, & supra mel caldum infusum excellens, & Hispanum; Itaque de scriblita quidem minimum edi. De melle melius. Quæ tetigi circa cicer & lupinum, Calvæ arbitratu, & mala singula; ego tamen duo sustuli, & ecce in mappa alligata habeo: nam si aliquid muneris meo vernulæ non tulero, habebo convitium. Bene me admonet domina mea. In *prospectu* habuimus ursinæ frustum, de quo cùm imprudens Scintilla gustasset, pene intestina sua vomuit. Ego contra plus libram comedi, nam ipsum

ipsum aprum sapiebat. Et si, inquam, ursus homuncionem comesst, quantò magis homuncio debet ursum comesse? In summa: habuimus caseum mollem, & sapam, & cochleas singulas, & *chordæ* frusta, & hepatia in catillis, & ova pileata, & rapam, & sinapi, & catillum congiarium, pax Palamedes! & in alveo circumlata sunt oxygonia, unde *quoddam* etiam improbiter nos pugno *sustulimus*: nam pernæ missionem dedimus. Sed narra mihi Gai, rogo, Fortunata quare non recumbit? Quo modo nosti illam? inquit Trimalchio, nisi argentum composuerit, nisi reliquias pueris diviserit, aquam in os suum non conjiciet.

Atqui, respondit Habinnas, nisi illa discumbit, ego me apocalop & cœperat surgere, nisi signo dato Fortunata quater amplius à tota familia esset vocata. Venit ergo galbino succincta cingillo, ita ut infra cerasina appareret tunica, & periscelides tortæ, phæcasiaque inaurata. Tunc sudario manus tergens, quod in collo habebat, applicat se illi toro, in quo Scintilla Habinnæ discum-

cumbebat uxor, osculataque plaudentem, Est te, inquit, videre? Eo deinde perventum est, ut Fortunata armillas suas *crassissimas* detraheret lacertis, Scintillæque *miranti* ostenderet. Ultimò etiam periscelides resolvit, & reticulum aureum, quem ex obrusso esse dicebat.

Notavit hæc Trimalchio, jussitque afferri omnia: & Videtis, inquit, mulieris compedes? Sic nos baceli despoliamur. Sex pondo, & selibram *debent* habere: & ipse nihilominus habeo decem pondo armillam, ex millesimis Mercurii factam. Ultimò etiam, ne mentiri videretur, stateram jussit afferri, & *singulorum* approbari pondus. Nec melior Scintilla, quæ de cervice sua capsellam detraxit aureolam, quam Felicionem appellabat, inde duo crotalia protulit, & Fortunatæ invicem consideranda dedit: &, Domini, inquit, mei beneficio nemo habet meliora.

Quid? inquit Habinnas, excatarrizasti me, ut tibi emerem fabam vitream, Plane, si filiam haberem, auriculas illi præ-

ciderem. Mulieres si non essent, omnia pro luto haberemus, nunc hoc est calidum mejere, & frigidum potare.

Interim mulieres sauciæ inter se riserunt, ebriæque junxerunt oscula: dum altera diligentiam matrisfamilias jactat: altera delicias & indulgentiam viri. Dumque sic cohærent, Habinnas furtim consurrexit, pedesque Fortunatæ correptos super lectum immisit. *Ah, ah!* illa proclamavit, aberrante tunica super genua composita. Ergo in gremio Scintillæ indecens imam rubore faciem sudario abscondit.

Interposito deinde spatio, cum secundas mensas Trimalchio jussisset afferri, sustulerunt servi omnes mensas, & alias attulerunt, scobemque, croco & minio tinctam, sparserunt, &, quod nunquam ante videram, ex lapide speculari pulverem tritum.

Statim Trimalchio: Poteram, inquit, hoc ferculo esse contentus: secundas enim habetis mensas, si quid belli habes, affer.

Interim puer Alexandrinus, qui cal-

dam

dam ministrabat, luscinias cœpit imitari, clamante Trimalchione subinde, Muta. Ecce alius ludus: Servus, qui ad pedes Habinnæ sedebat, jussus, credo, a domino suo, proclamavit subito, canora voce:

Interea medium Æneas jam classe tenebat
Certus iter.

Nullus sonus unquam acidior percussit aures meas: nam, præter errantis barbariem, aut abjectum, aut diminutum clamorem, miscebat Atellanicos versus, ut tunc primum me etiam Virgilius offenderit. Lassus tamen cùm aliquando desisset, adjecit Habinnas: Et numquid didicit? Sed ego: ad circulatores eum mittendum *audiebam*. Itaque parem non habet, sive muliones volet, sive circulatores imitari. Desperatus valde ingeniosus est: idem sutor est, idem cocus, idem pistor, omnis Musæ mancipium. Duo tamen vitia habet, quæ si non haberet, esset omnium numerorum: *ceritus* est, & stertit: nam quod strabo est,

est, non curo. Sicut Venus spectat, ideo nihil tacet: vix oculo mortuo unquam illum *emi* trecentis denariis.

Interpellavit loquentem Scintilla, & Plane, inquit, non omnia artificia servi nequam narras, *Agapa est*, at curabo stigmam habeat.

Risit Trimalchio, &, Adcognosco, inquit, Cappadocem: nihil sibi defraudat, & me-Hercules laudo illum, *huic* enim nemo par *extat*: tu autem Scintilla noli zelotypa esse. Crede mihi, & vos novimus. Sic me salvum habeatis, ut ego sic solebam ipsum Ammeam debatuere, ut etiam dominus suspicaretur, & ideo me in villicationem relegavit. Sed tace lingua, dabo panem.

Tanquam laudatus esset nequissimus servus lucernam de sinu fictilem protulit, & amplius semihorâ tubicines imitatus est, succinente Habinna, & inferius labrum manu deprimente. Ultimo, etiam in medium processit, & modò arundinibus quassis choraulas imitatus est, modò laceratus cum flagello mulionum fata egit, donec vocatum ad se Habinnas

nas basiavit, potionemque illi porrexit, &, Tanto melior, inquit, Massa dono tibi caligas.

Nec ullus tot malorum finis fuisset, nisi epidipnis esset allata, turdis siligine, uvis passis, nucibusque fartis. Insecuta sunt Cydonia etiam mala spinis confixa, ut echinos efficerent; & hæc quidem tolerabilia erant, si non ferculum longè monstruosius effecisset, ut vel fame perire maluissemus. Nam cùm positus esset, ut *nos* putabamus, anser altilis, circaque pisces, & omnium genera avium, inquit Trimalchio; Quidquid videtis hîc positum, de uno corpore est factum.

Ego, scilicet homo prudentissimus, statim intellexi quid esset, & respiciens Agamemnonem; Mirabor, inquam, nisi omnia ista defricta sunt, aut certè de luto; vidi Romæ Saturnalibus ejúsmodi cœnarum imaginem fieri.

Nec dum finieram sermonem, cum Trimalchio ait; Ita crescam patrimonio, non corpore, ut ista cocus meus de porco fecit. Non potest esse pretiosior homo.

mo. Volueris, de vulva faciet piſcem, de lardo palumbum, de perna turturem, de colo ſuis gallinam; & ideo, ingenio meo, impoſitum eſt illi nomen belliſſimum; nam Dædalus vocatur; & quia bonam mentem habet, attulit illi Româ unus cultros Norico ferro; quos ſtatim juſſit afferri, inſpectoſque miratus eſt, & nobis poteſtatem fecit, ut mucronem ad buccam probaremus.

Subitò intraverunt duo ſervi, tanquam qui rixam *ob lorum* feciſſent; certe in *collo* adhuc amphoras habebant. Cùm ergo Trimalchio jus inter litigantes diceret, neuter ſententiam tulit decernentis, ſed alterius amphoram fuſte percuſſit.

Conſternati nos inſolentiâ ebriorum, intentavimus oculos in prœliantes, notavimuſque oſtrea, pectineſque è *teſtis* labentia, quæ collecta puer lance circumtulit.

Has lauticias æquavit ingenioſus cocus; in craticula enim argentea cochleas attulit, & tremula, teterrimaque voce cantavit. Pudet referre quæ ſequuntur:

inau-

inaudito enim more pueri capillati attulerunt unguentum in argentea pelvi, pedesque recumbentium unxerunt, cùm ante crura, pedesque, talosque corollis vinxissent. Hinc ex eodem unguento in vinarium, atque lucernam liquatum est infusum.

Jam cœperat Fortunata velle saltare: jam Scintilla frequentius plaudebat, quàm loquebatur, cum Trimalchio: Permitto, inquit, Philargyre, & Carrio, *qui* prasinus es famosus, dic & Minophile contubernali tuæ discumbat.

Quid multa? penè de lectis dejecti sumus, adeo totum triclinium familia occupaverat. Certe ego notavi super me positum cocum, qui de porco anserem fecerat, muria, condimentisque fœtentem. Nec contentus fuit recumbere, sed continuò *Thespim* Tragœdum cœpit imitari, & subinde dominum suum sponsione provocare. Si *prasinus* proximis Circensibus primam palmam.

Diffusus hac contentione Trimalchio: Amici, inquit: & servi homines sunt, & æque unum lactem biberunt, etiamsi illos

illos malus fatus oppresserit: tamen me salvo cito aquam liberam gustabunt. Ad summam, omnes illos in testamento meo manumitto.

Philargyro & fundum lego, & contubernalem suam. Carrioni quoque insulam, & vicesimam, & lectum stratum. Nam Fortunatam meam hæredem facio, & commendo illam omnibus amicis meis: & hæc omnia publico ideo, ut familia mea jam nunc sic me amet, tanquam mortuum.

Gratias agere omnes indulgentiæ cœperant domini, cum ille oblitus nugarum exemplar testamenti jussit afferri, & totum à primo ad ultimum, ingemiscente familia, recitavit. Respiciens deinde Habinnam: Quid dicis, inquit, amice carissime? ædificas monumentum meum, quemadmodum te jussi? Valde te rogo, ut secundum pedes statuæ meæ catellam *fingas*, & coronas, & unguenta, & peractas omnes pugnas, ut mihi contingat tuo beneficio post mortem vivere. Præterea, ut sint in fronte pedes centum: in agrum pedes ducenti. Omne genus

genus etiam pomorum volo sit circa cineres meos, & vinearum largiter. Valde enim falsum est, vivo quidem domos cultas esse: non curari eas, ubi diutius nobis habitandum est, & ideo ante omnia adjici volo:

HOC MONUMENTUM HEREDEM NON SEQUATUR.

Cæterum erit mihi curæ, ut testamento caveam, ne mortuus injuriam accipiam: præponam enim unum ex libertis sepulchro meo, custodiæ causâ, ne in monumentum meum populus cacatum currat. Te rogo, ut naves etiam monumenti mei facias plenis velis euntes: & me in tribunali sedentem prætextatum, cum annulis aureis quinque, & nummos in publico de sacculo effundentem; scis enim, quod epulum dedi, & binos denarios: *facies*, si tibi videtur, & triclinia: facies & totum populum sibi suaviter facientem. Ad dexteram meam pones statuam Fortunatæ meæ columbam tenentem: & catellam cingulo alligatam ducat: & Cicaronem meum: & am-

amphoras copiosas, gypsatas, ne effluat vinum; & urnam licet fractam sculpas, & super eam puerum plorantem: horologium in medio, ut quisquis horas inspiciet, velit, nolit, nomen meum legat. Inscriptio quoque vide diligenter, si hæc satis idonea tibi videtur:

C. POMPEJUS TRIMALCHIO
MÆCENATIANUS HIC
REQUIESCIT.
HUIC SEVIRATUS ABSENTI
DECRETUS EST.
CUM POSSET IN OMNIBUS DECURIIS ESSE, TAMEN NOLUIT;
PIUS, FORTIS, FIDELIS.
EX PARVO CREVIT.
SESTERT. RELIQ. TRECENTIES,
NEC UNQUAM PHILOSOPHUM AUDIVIT.
VALE ET TU.

Hæc ut dixit Trimalchio, flere cœpit ubertim; flebat & Fortunata, flebat & Habinnas; tota denique familia, tanquam in funus rogata, lamentatione triclinium implevit. Imo jam cœperam

etiam

etiam ego plorare, cum Trimalchio: Ergo, inquit, cùm ſciamus nos morituros eſſe, quare non vivamus? Sic vos felices videam, conjiciamus nos in balneum, meo periculo non pœnitebit: Sic calet tanquam furnus.

Verò, verò, inquit Habinnas, de una die duas facere nihil *metuo*; nudiſque conſurrexit pedibus, & Trimalchionem gaudentem ſubſequi.

Ego reſpiciens ad Aſcylton: Quid cogitas? inquam, ego enim ſi videro balneum, ſtatim exſpirabo.

Abſentemur, ait ille, & dum illi balneum petunt, nos in turba exeamus.

Cum hæc placuiſſent, ducente per porticum Gitone, ad januam venimus: ubi canis catenarius tanto nos tumultu excepit, ut Aſcyltos etiam in piſcinam ceciderit: nec non ego quoque ebrius, qui etiam pictum timueram canem, dum natanti opem fero, in eundem gurgitem tractus ſum. Servavit nos tamen Atrienſis, qui interventu ſuo, & canem placavit, & nos trementes extraxit in ſiccum. Et Giton quidem, jam dudum

se ratione acutissima redemerat à cane; quidquid enim a nobis acceperat de cœna latranti sparserat, at ille *evocatus* cibo furorem suppresserat.

Cæterum cùm algentes utique petissemus ab Atriense, ut nos extra januam emitteret: Erras, inquit, si putas te exire hac posse, qua venisti. Nemo unquam convivarum per eandem januam emissus est; aliâ intrant, aliâ exeunt.

Quid faciamus? homines miserrimi, & novi generis labyrintho inclusi, quibus lavari jam cœperat notum esse. Ultro ergo rogamus ut nos ad balneum duceret: projectisque vestimentis, quæ Giton in aditu siccare cœpit, balneum intravimus, angustum scilicet, & cisternæ frigidariæ simile, in qua Trimalchio *nudus* stabat, ac ne sic quidem putidissimam *ejus* actionem *nobis* licuit effugere: nam *dicebat* nihil melius esse, quàm *in* turba lavari. Et eo loco *ipso* aliquando pistrinum fuisse. Deinde, ut lassatus consedit, invitatus balnei sono diduxit usque ad camaram os ebrium, & cœpit Menecratis cantica lacerare, sicut illi dice-

dicebant, qui linguam ejus intelligebant.

Cæteri convivæ circa labrum manibus nexis currebant, & gingilismo ingenti clamore exsonabant: alii autem, aut restrictis manibus annulos de pavimento conabantur tollere: aut posito genu cervices post terga flectere, & pedum extremos pollices tangere.

Nos, dum alii sibi ludos faciunt, in solio, quod Trimalchioni *pyriabatur*, descendimus. *Inde*, ebrietate discussa, in aliud triclinium deducti sumus, ubi Fortunata disposuerat lautitias; ita ut supra lucernas, æneolosque piscatores notaverim: & mensas totas argenteas, calicesque circa fictiles inauratos: & vinum in conspectu sacco defluens. Tum Trimalchio: Amici, inquit, hodie servus meus barbatoriam facit, homo præfiscini, frugi, & mi carus. Itaque *tingomenas* faciamus, & usque in lucem cœnemus.

Hæc dicente eo gallus gallinaceus cantavit, qua voce confusus Trimalchio vinum sub *mensa* jussit effundi, *lucernas*-

que etiam mero spargi, imo annulum trajecit in dexteram manum, &, Non sine causa, inquit, hic buccino signum dedit; nam, aut incendium oportet fiat, aut aliquis in vicinia animam abjiciet. Longè à nobis; itaque quisquis hunc indicem attulerit, corollarium accipiet.

Dicto citius de vicinia gallus allatus est, quem Trimalchio jussit, ut aheno coctus fieret. Laceratus igitur ab illo doctissimo coco, qui paulo ante de porco aves, piscesque fecerat, in cacabum est conjectus; dumque Dædalus potionem ferventissimam haurit, Fortunata molâ buxeâ piper trivit.

Sumptâ igitur *epidipni*, respiciens ad familiam Trimalchio: Quid vos, inquit, adhuc non coenastis? abite, ut alii veniant ad officium.

Subiit igitur alia classis, & illi quidem exclamavere, Vale Gai, hi autem, Ave, Gai.

Hinc primùm hilaritas nostra turbata est; nam cùm puer non inspeciosus inter novos intrasset ministros, invasit eum Trimalchio, & osculari diutius coepit.

pit. Itaque Fortunata, ut ex æquo jus firmum approbaret, maledicere Trimalchionem cœpit, & purgamentum, dedecusque prædicare, qui non contineret libidinem suam. Ultimo etiam adjecit, Canis.

Trimalchio contra confusus, offensus convitio calicem in faciem Fortunatæ immisit. Illa tanquam oculum perdidisset exclamavit, manusque trementes ad faciem suam admovit.

Consternata est etiam Scintilla, trepidantemque sinu suo texit: imo puer quoque officiosus urceolum frigidum ad malam ejus admovit, super quem incumbens Fortunata gemere, ac flere cœpit.

Contra Trimalchio: Quid enim, inquit, ambubaja *nunc* me misit? si de machina illam sustuli: hominem inter homines feci? at inflat se tanquam rana, & in sinum suum conspuit; codex, non mulier. Sed hic, qui in pergula natus est, ædes non somniat. Ita Genium meum propitium habeam, curabo *domita* sit Cassandra caligaria. Et ego, homo

mo dupondiarius, sestertium centies accipere potui. Scis tu me non mentiri. Agatho unguentarius heri proximè seduxit me, &, Suadeo, inquit, non patiaris genus tuum interire. Ast ego, dum bona huic ago, & nolo videri levis, ipse mihi asciam in crus impegi. Recte curabo me unguibus quaeras: & ut depraesentiarum intelligas quid tibi feceris: Habinna, nolo statuam ejus in monumento meo ponas, ne mortuus quidem lites habeam. Imo, ut sciat me posse malum dare, nolo me mortuum basiet.

Post hoc fulmen Habinnas rogare coepit, ut jam desineret irasci: &, Nemo, inquit, nostrum non peccat. Homines sumus, non Dii. Idem & Scintilla flens dixit, ac per Genium ejus, Gajum appellando, rogare coepit, ut effrangeretur.

Non tenuit ultra lacrymas Trimalchio, & rogo, inquit, Habinna sic peculium tuum fruniscaris, si quid perperam feci, in faciem meam inspue. Puerum basiavi frugalissimum, non propter for-

formam, sed quia frugi est, decem partes dicit: librum ab oculo legit: pretium sibi de diariis fecit: arcisellium de suo paravit & duas trullas. Non est dignus, quem in oculis feram? sed Fortunata vetat. Ita tibi videtur, fulcipedia? Suadeo bonum tuum concoquas milva, & me non *facias* ringentem, amasiuncula; *alioquin* experieris cerebrum meum. Nosti me, quod semel destinavi, clavo trabali fixum est. Sed vivorum meminerimus.

Vos rogo amici, ut vobis suaviter sit; nam ego quoque tam fui, quàm vos estis; sed virtute mea ad hoc perveni. Corcillum est quod homines facit, cætera quisquilia omnia. Bene emo, bene vendo: alius alia vobis dicet, felicitate dissilio. Tu autem stertora, etiamnum ploras? jam curabo fatum tuum plores.

Sed, ut coeperam dicere, ad hanc me fortunam frugalitas mea perduxit. Tam magnus ex Asia veni, quàm hic candelabrus est: ad summam, quotidie me solebam ad illum metiri, & ut celerius rostrum barbatum haberem, labra de lu-

cerna ungebam. Tamen ad delicias femina ipsimi Domino annos quatuordecim fui, nec turpe est quod Dominus jubet. Ego tamen, & ipsi meæ Dominæ satisfaciebam. Scitis quid dicam: Taceo quia non sum de gloriosis. Cæterum, quemadmodum Di volunt, dominus in domo factus sum, & ecce cepi ipsimi cerebellum. Quid multa? coheredem me Cæsari fecit, & accepi patrimonium laticlavium. Nemini tamen nihil satis est: concupivi negotiari. Ne multis vos morer, quinque naves ædificavi: oneravi vinum, & tunc erat auro contra: misi Romam. Putares me hoc jussisse: omnes naves naufragarunt. Factum, non fabula: una die Neptunus trecenties sestertium devoravit. Putatis me defecisse? non, me-Hercules, mi hæc jactura gusti fuit; tanquam nihil facti, alteras feci majores, & meliores, & feliciores: ut nemo non me virum fortem diceret. Scis, magna navis magnam fortitudinem habet. Oneravi rursus vinum, lardum, fabam, seplasiaria, mancipia. Hoc loco Fortunata rem piam fecit; omne

omne enim aurum suum, omnia vestimenta vendidit, & mi centum aureos in manu posuit: hoc fuit peculii mei fermentum. Cito *fit* quod Dii volunt. Uno cursu centies sestertium corrotundavi. Statim redemi fundos omnes, qui patroni mei fuerant; ædifico domum. Venalitia coëmo jumenta, quidquid tangebam crescebat tanquam favus. Postquam cœpi plus habere, quàm tota patria mea habet, manum de tabula; sustuli me de negotiatione, & cœpi libertos fenerare.

Et sanè nolente me negotium meum agere, exoravit Mathematicus, qui venerat forte in coloniam nostram, Græculus, Serapa nomine, consiliator Deorum. Hic mihi dixit etiam ea, quæ oblitus eram, ab acia & acu mi omnia exposuit: intestina mea noverat, *& mihi dixisset*, quid pridie cœnaveram. Putasses illum semper mecum habitasse.

Rogo Habinna, puto interfuisti: tu dominam tuam de rebus illis fecisti: tu parum felix in amicis es: nemo unquam tibi parem gratiam refert: tu latifundia

possides? tu viperam sub ala nutricas. Et ut vobis non dixerim, etiam nunc mihi restare vitæ annos triginta, & menses quatuor, & dies duos? Præterea cito accipiam hereditatem. *Hæc* mihi dixit Fatus meus. Quod si contigerit fundos Apuliæ jungere, satis *vivus* pervenero. Interim, dum Mercurius vigilat, ædificavi hanc domum. ut scitis casa erat, nunc Templum est; habet quatuor cœnationes, cubicula viginti, porticus marmoratas duas, sursum cellationem, cubiculum in quo ipse dormio, viperæ hujus sessorium, ostiarii cellam perbonam, hospitium hospites capit. Ad summam, Scaurus, cum huc venit, nusquam mavoluit hospitari, & habet ad mare paternum hospitium: & multa alia sunt, quæ statim vobis ostendam. Credite mihi: assem habeas, assem valeas: habes, habeberis. Sic amicus vester, qui fuit rana, nunc est Rex.

Interim, Stiche, profer vitalia, in quibus volo me efferri. Profer & unguentum, & ex illa amphora gustum, ex qua jubeo lavari ossa mea.

Non

Non est moratus Stichus, sed & stragulam albam, & prætextam in triclinium attulit, jussitque nos tentare an bonis lanis essent confecta. Tum subridens: Vide tu, inquit, Stiche ne ista mures tangant, aut tineæ; alioquin te vivum comburam. Ego gloriosus volo efferri, ut totus mihi populus bene imprecetur.

Statim ampullam nardi aperuit, omnesque nos unxit & Spero, inquit, futurum, ut æquè me mortuum juvet, tanquam vivum. Nam vinum quidem in vinarium jussit infundi, & Putate vos, ait, ad parentalia mea invitatos esse.

Ibat res ad summam nauseam, cum Trimalchio ebrietate turpissima gravis, novum acroama, Cornicines, in triclinium jussit adduci, fultusque cervicalibus multis extendit se supra torum extremum: & Fingite me, inquit, mortuum esse: dicite aliquid belli.

Consonuere Cornicines funebri strepitu. Unus præcipuè servus Libitinarii illius, qui inter hos honestissimus erat, tam valde intonuit, ut totam concita-

En

ret viciniam. Itaque Vigiles, qui custodiebant viciniam, rati ardere Trimalchionis domum, effregerunt januam subito, & cum aqua, securibusque tumultuari suo jure cœperunt. Nos, occasionem opportunissimam nacti, Agamemnoni verba dedimus, raptimque tam planè, quàm ex incendio, fugimus.

FAX nulla in præsidio erat, quæ iter aperiret errantibus, nec silentium noctis jam mediæ promittebat occurrentium lumen. Accedebat huc ebrietas, & imprudentia locorum, etiam interdiu obscura. Itaque cùm horâ penè totâ, per omnes scrupos, *glarearumque* eminentium fragmenta traxissemus cruentos pedes, tandem expliciti acumine Gitonis sumus. Prudens enim pridiè, cùm luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnasque notaverat *cretâ*, *quæ* liniamenta vicerunt spississimam noctem, & notabili candore ostenderunt errantibus viam. Quamvis non minus sudoris habuimus, etiam postquam ad stabulum pervenimus. Anus enim ipsa inter di-

ver-

versitores diutius ingurgitata, ne ignem quidem admotum sensisset: & forsitan pernoctassemus in limine, ni tabellarius Trimalchionis intervenisset *decem* vehiculis dives. Non diu ergo tumultuatus stabuli januam effregit, & nos per eandem fenestram admisit.

Cubiculum ingressus cum fratre lectum petii; & opipare epulatus, ardensque tentigine, me totum voluptatibus ingurgitavi.

Qualis nox fuit illa, Dii, Deæque!
Quàm mollis torus! hæsimus calentes,
Et transfudimus hinc & hinc labellis,
Errantes animas. Valete curæ!
Mortalis ego sic perire cœpi.

Sine causa gratulor mihi: Nam cùm solutus mero amisissem ebrias manus, Ascyltos, omnis injuriæ inventor, subduxit mihi nocte puerum, & in lectum transtulit suum, volutatusque liberius cum fratre non suo, sive non sentiente injuriam, sive dissimulante, indormivit alienis amplexibus oblitus juris humani. Itaque ego experrectus pertrectavi gau-

dio dispoliatum torum, si qua est amantibus fides, ego dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, somnumque morti jungerem. Tutius deinde secutus consilium, Gitona quidem verberibus excitavi; Ascylton autem truci intuens vultu: quoniam, inquam, fidem *scelere*, violasti, & communem amicitiam, res tuas ocius tolle, & alium locum, quem polluas, quære.

Non repugnavit ille, sed postquam optima fide partiti manubias sumus: Age inquit, nunc & puerum dividamus.

Jocari putabam discedentem; at ille gladium parricidali manu strinxit, & Non frueris, inquit, hac prædâ, super quam solus incumbis. Partem meam necesse est, vel hoc gladio contemptus abscindam. Idem ego ex altera parte feci, &, intorto circa brachium pallio, composui ad præliandum gradum.

Inter hanc *furiosorum* dementiam infelicissimus puer tangebat utriusque genua cum fletu, petebatque suppliciter, ne Thebanum par humilis tabernâ spectaret, neve sanguine mutuo pollueremus

fami-

familiaritatis carissimæ sacra. Quod si utique, proclamabat, facinore opus est, *nudum* ecce jugulum, convertite huc manus, imprimite mucrones: Ego mori debeo, qui amicitiæ sacramentum delevi.

Inhibuimus ferrum post has preces: & prior Ascyltos, Ego inquit, finem discordiæ imponam. Puer ipse, quem vult, sequatur, ut sit illi saltem in eligendo fratre salva libertas.

Ego, *qui* vetustissimam consuetudinem putabam in sanguinis pignus transisse, nihil timui, imò conditionem præcipiti festinatione rapui, commisique judici litem. qui ne deliberavit quidem, ut videretur cunctatus, verùm statim ab extrema parte verbi consurrexit, fratremque Ascylton elegit.

Fulminatus hac pronuntiatione, sicut eram sine gladio, in lectulum decidi, & attulissem mihi damnatas manus, si non inimici victoriæ invidissem.

Egreditur superbus cum præmio Ascyltos, & paulò ante carissimum sibi commilitonem, fortunæque etiam simi-

litu-

litudine parem, in loco peregrino destituit abjectum.

Nomen amicitiæ, si quatenus expedit, hæret,
Calculus ut tabula mobile ducit opus.
Cum Fortuna manet, vultum servatis amici,
Cum cecidit, turpi vertitis ora fuga.
Grex agit in scena mimum, Pater ille vocatur,
Filius hic, nomen Divitis ille tenet.
Mox ubi ridendas inclusit pagina partes,
Vera redit facies, assimulata *perit.*

Nec diu tamen lachrymis indulsi, sed veritus ne Menelaus etiam Antescholanus, inter cætera mala, solum me in diversorio inveniret, collegi sarcinulas, locumque secretum, & proximum littori mœstus conduxi. Ibi triduo inclusus, redeunte in animum solitudine, atque contemptu, verberabam ægrum planctibus pectus, & inter tot altissimos gemitus frequenter etiam proclamabam: Ergo me non ruina terra potuit haurire?
non

non iratum etiam innocentibus mare? Hospitem occidi, aufugi judicium, arenæ imposui; ut inter audaciæ nomina mendicus, exul, in diversorio Græcæ urbis jacerem desertus? Et quis mihi hanc solitudinem imposuit? Adolescens omni libidine impurus, & sua quoque confessione dignus *exitio*: stupro liber, stupro ingenuus, cujus anni ad tesseram venerunt, quem tanquam puellam conduxit etiam, qui virum putavit. Quid ille alter, ô Dii, qui, *eo die, quo togam virilem*, stolam sumpsit; qui ne vir esset à matre persuasus est; qui opus muliebre in ergastulo fecit; qui postquam conturbavit, & libidinis suæ solum vertit, reliquit veteris amicitiæ nomen, & proh pudor! tanquam mulier secutuleia, unius noctis tactu omnia vendidit? Jacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forsitan mutuis libidinibus attriti derident solitudinem meam? sed non impunè. Nam aut vir ego, liberque non sum, aut noxio sanguine parentabo injuriæ meæ.

Hæc locutus gladio latus cingor, &, ne

ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires, mox in publicum prosilio, furentisque more omnes circumeo porticus. Sed dum attonito vultu efferatoque nihil aliud quam cædem & sanguinem cogito, frequentiusque manum ad capulum, quem devoveram, refero, notavit me miles, sive ille planus fuit, sive nocturnus grassator: &, Quid tu, inquit, Commilito, ex qua legione es, aut cujus centuriæ? Cùm constantissimè & Centurionem, & legionem essem ementitus: Age ergo, inquit ille, in exercitu vestro phæcasiati milites ambulant? Cùm deinde vultu, atque ipsa trepidatione mendacium prodidissem, ponere jussit arma, & malo cavere. Despoliatus ergo, imo præcisa ultione, retro ad diversorium tendo, paulatimque, temeritate laxata, cœpi grassatoris audaciæ gratias agere.

Interim mihi arduum erat amorem vindictæ superare, & mediam noctem anxius consumpsi; sed tristitiæ sublevandæ, injuriæque propellendæ causa egressus diluculo, omnes circuivi porticus,

&

& in Pinacothecam perveni vario genere tabularum mirabilem; nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetustatis injuria victas, & Protogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia, non sine quodam horrore tractavi. Jam verò Apellis, quam Græci *Monochromaton* appellant, etiam adoravi. Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisæ, ut crederes etiam animorum esse picturam.

Hinc aquila ferebat cœlo sublimis deum. Illinc candidus Hylas repellebat improbam Naiada. Damnabat Apollo noxias manus, lyramque resolutam modo nato flore *coronabat*.

Inter quos etiam pictorum amantium vultus, tanquam in solitudine exclamavi: ergo amor etiam Deos tangit? Jupiter in cœlo suo non invenit quod eligeret, & peccaturus in terris, nemini tamen injuriam fecit. Hylam Nympha prædata, imperasset amori suo, si venturum ad interdictum Herculem credidisset. Apollo pueri umbram revocavit in florem, & omnes fabulæ quoque habue-

bue-

buerunt sine æmulo complexus. *Ast* ego in societatem recepi hospitem Lycurgo crudeliorem.

Ecce autem, ego dum cum ventis litigo, intravit pinacothecam senex canus, exercitati vultus, & qui videretur nescio quid magnum promittere; sed cultu non proinde speciosus, ut facile appareret, eum ex hac nota literatorum esse, quos odisse divites solent. Is ergo ad latus constitit meum, &, Ego, inquit, Poeta sum; & ut spero non humillimi spiritus, si modo coronis aliquid credendum est, quas etiam ad imperitos deferre gratia solet.

Quare ergo, *inquam*, tam male vestitus es?

Propter hoc ipsum, *ait*. Amor ingenii neminem unquam divitem fecit.

Qui pelago credit, magno se fenore tollit;
Qui pugnas & castra petit, præcingitur auro;
Vilis adulator picto jacet ebrius ostro;
Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat.

Sola

Sola pruinosis horret Facundia pannis,
Atque inopi lingua desertas invocat artes.

Non dubio ita est, si quis vitiorum omnium inimicus, rectum iter vitæ cœpit insistere, primum propter morum differentiam odium habet (quis enim potest probare diversa?) deinde, qui solas exstruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quàm quod ipsi tenent. Jactantur itaque, quacumque ratione possunt, litterarum amatores, ut videantur illi quoque infra pecuniam positi.

Nescio, *inquam*, quomodo bonæ mentis soror *sit* paupertas; *& suspirabam. Merito, inquit, Senex sortem doles Litteratorum.*

Non illud, inquam, suspiriorum materia; dolendi mihi altera causa est, & longe gravior: simulque, ut propensio humana alienis auribus proprios dolores deponit, fortunam meam illi exposui, imprimisque Ascylti perfidiam exaggeravi; proclamans inter tot gemitus;

vellem

vellem tam innocens esset frugalitatis meæ hostis, ut deliniri posset; nunc veteranus est latro, & ipsis lenonibus doctior.

Visus ego Seni ingenuus me solari cœpit, atque tristitiam leniret meam, quid sibi in amoribus olim contigerat, narravit.

In Asiam cùm à Quæstore essem stipendio eductus, hospitium Pergami accepi: ubi cùm libenter habitarem, non solum propter cultum ædicularum, sed etiam propter hospitis formosissimum filium, excogitavi rationem, qua non essem patrifamiliæ suspectus amator. Quotiescumque enim in convivio de usu formosorum mentio facta est, tam vehementer excandui, tam severa tristitia violari aures meas obscœno sermone dolui, ut me, mater præcipuè, tanquam unum ex Philosophis intueretur. Jam ergo cœperam ephebum in gymnasium deducere: ego studia ejus ordinare, ego docere, ac præcipere, ne quis prædator corporis admitteretur in domum.

Fortè

Fortè cùm in triclinio jaceremus, quia dies solemnis ludum artaverat, pigritiamque recedendi imposuerat hilaritas longior, ferè circa mediam noctem intellexi puerum vigilare. Itaque timidissimo murmure votum feci, &, Domina, inquam, Venus, si ego hunc puerum basiavero, ita ut ille non sentiat, cras illi par columbarum donabo.

Audito voluptatis pretio, puer stertere cœpit. Itaque aggressus simulantem aliquot basiolis invasi. Contentus hoc principio, bene manè surrexi, electumque par columbarum attuli exspectanti, ac me voto exsolvi. Proxima nocte, cùm idem liceret, mutavi optionem; &, Si hunc, inquam, tractavero improba manu, & ille non senserit, gallos gallinaceos pugnacissimos duos donabo patienti. Ad hoc votum Ephebus ultro se admovit, &, puto, vereri cœpit ne ego obdormissem. Indulsi ergo sollicito, totoque corpore citra summam voluptatem me ingurgitavi. Deinde, ut dies venit, attuli gaudenti quidquid promiseram. Ut tertia nox licentiam

dedit, consurrexi ad aurem malè dormientis: Dii, inquam, immortales! si ego huic dormienti abstulero coïtum plenum & optabilem, pro hac felicitate cras puero asturconem Macedonicum optimum donabo, cum hac tamen exceptione, si ille non senserit. Nunquam altiore somno Ephebus obdormivit. Itaque primùm implevi lactentibus papillis manus, mox basio inhæsi, deinde in unum omnia vota conjunxi. Manè sedere in cubiculo cœpit, atque exspectare consuetudinem meam. Scis quantò facilius sit columbas, gallosque gallinaceos emere, quàm asturconem: & præter hoc etiam timebam, ne tam grande munus suspectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis spatiatus, in hospitium reverti, nihilque aliud quàm puerum basiavi: At ille circumspiciens, ut cervicem meam junxit amplexui, Rogo, inquit, Domine, ubi est asturco?

Difficultas, inquam, elegantem nanciscendi, munus differre coëgit, sed intrà paucos dies promissis stabo. Quid hoc

sibi

sibi vellet scitè intellexit Ephebus, & motus internos prodidit vultus.

Cùm ob hanc offensam præclusissem mihi aditum, quem feceram, iterum ad licentiam redii. Interpositis enim paucis diebus, cùm similis nos casus in eandem fortunam retulisset, ut intellexi stertere patrem, rogare cœpi Ephebum, ut reverteretur in gratiam mecum, id est, ut pateretur satisfieri sibi, & cætera, quæ libido distenta dictat. At ille planè iratus, nihil aliud dicebat, nisi hoc, Aut dormi, aut ego jam dicam patri. Nihil est tam arduum, quod non improbitas extorqueat. Dum dicit, Patrem excitabo, irrepsi tamen, & malè repugnanti gaudium extorsi. At ille, non indelectatus nequitia mea, postquam diu questus est, deceptum se, & derisum, traductumque inter condiscipulos, quibus jactasset censum meum. Videris tamen, inquit, non ero tui similis. Si quid vis, fac iterum. Ego verò, depositâ omni offensâ, cum puero in gratiam redii, usùsque beneficio ejus, in somnum delapsus sum. Sed non fuit contentus ite-

ratione Ephebus plenæ maturitatis, & annis ad patiendum gestientibus. Itaque excitavit me sopitum; &, Numquid vis? inquit. Et non planè jam molestum erat munus. Utcumque igitur inter anhelitus sudoresque tritus, quod voluerat, accepit, rursusque in somnum decidit gaudio lassus. Interposita minus hora, pungere me manu cœpit, & dicere: Quare non facimus? Tum ego toties excitatus, planè vehementer excandui, & reddidi illi *voces* suas: Aut dormi, aut ego jam patri dicam.

Erectus his sermonibus, consulere prudentiorem cœpi ætatis tabularum, & quædam argumenta mihi obscura, simulque causam desidiæ præsentis excutere, cur pulcherrimæ artes periissent, inter quas Pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset. Tum ille, Pecuniæ, inquit, cupiditas hæc tropica instituit. Priscis enim temporibus, cùm adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, summumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum seculis diù lateret. Itaque, *argilla* omnium her-

herbarum succos Democritus expressit: & ne lapidum virgultorumque vis lateret, ætatem inter experimenta consumpsit. Eudoxus quidem in cacumine excelsissimi montis consenuit, ut astrorum cœlique motus deprehenderet: & Chrysippus, ut ad inventionem sufficeret, ter helleboro animum detersit.

Verum, ut ad plastas convertar, Lysippum, statuæ unius lineamentis inhærentem, inopia extinxit: & Myron, qui penè hominum animas, ferarumque ære comprehenderat, non invenit hæredem. At nos vino scortisque demersi, ne *partas* quidem artes audemus cognoscere; sed accusatores antiquitatis, vitia tantum docemus, & discimus. Ubi est Dialectica? Ubi Astronomia? Ubi Sapientiæ consultissima via? Quis unquam venit in Templum, & votum fecit, si ad Eloquentiam pervenisset? Quis, si Philosophiæ fontem invenisset? Ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt: sed statim, antequam limen Capitolii tangunt, alius donum promittit, si propinquum divitem extulerit:

lerit: *alius si thesaurum effoderit*: alius, si ad trecenties H-S salvus pervenerit. Ipse Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet: & ne quis dubitet pecuniam concupiscere, Jovem quoque peculio exorat. Noli ergo mirari, si Pictura defecit, cum omnibus Diis hominibusque formosior videatur massa auri, quam quidquid Apelles, Phidiasve, Græculi delirantes, fecerunt. Sed video totum te in illa hærere tabula, quæ Trojæ halosin ostendit: itaque conabor opus versibus pandere.

JAm decuma mæstos inter ancipites metus
Phrygas obsidebat messis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu:
Cum, Delio profante, cæsi vertices
Idæ trahuntur, scissaque in molem cadunt
Robora, minacem quæ figurarent equum.
Aperitur ingens clostrum, & obruti specus,
Qui castra caperent. Huc decenni prælio

Irata virtus abditur: stipant graves
Equi recessus Danaï, & in voto latent.
O Patria! pulsas mille credidimus rates,
Solumque bello liberum: hoc titulus fero
Incisus, hoc ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
Jam turba portis libera, ac bello carens
In vota properant: fletibus manant genæ,
Mentisque pavidæ gaudium lachrymas habet:
Quas metus abegit, jamque Neptuno sacer,
Crinem solutus, omne Laocoon replet
Clamore vulgus: mox reducta cuspide
Uterum notavit: fata sed tardant manus,
Ictusque resilit, & dolis addit fidem.
Iterum tamen confirmat invalidam manum,
Altaque bipenni latera pertentat. Fremit
Captiva pubes intus, &, dum murmurat,
Roborea moles spirat alieno metu.

Ibat juventus capta, dum Trojam capit,
Bellumque totum fraude ducebat nova.
Ecce alia monstra. Celsa qua Tenedos
mare
Dorso repellit, tumida consurgunt freta,
Undaque resultat scissa tranquillo minor.
Qualis silenti nocte remorum sonus
Longe refertur, cum premunt classes
mare,
Pulsumque marmor abiete imposita gemit.
Respicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad saxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates ut altæ, lateribus spumas agunt:
Dant caudæ sonitum: liberæ ponto jubæ
Coruscant luminibus, fulmineum jubar
Incendit æquor, sibilisque undæ tremunt,
Stupuere mentes. Infulis stabant Sacri
Phrygioque cultu gemina nati pignora
Laocoonte, quos repente tergoribus ligant
Angues corusci: parvulas illi manus
Ad ora referunt: neuter auxilio sibi,
Uterque fratri transtulit pias vices,
Morsque

Morsque ipsa miseros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberum funus parens;
Infirmus auxiliator; invadunt virum
Jam morte pasti, membraque ad terram trahunt.
Jacet sacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis sacris,
Peritura Troja perdidit primum Deos.
Jam plena Phœbe candidum extulerat jubar,
Minora ducens astra radianti face,
Cum inter sepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant clostra, & effundunt viros.
Tentant in armis se duces, ceu uti solet
Duro remissus Thessali quadrupes jugo
Cervicem, & altas quatere ad excursum jubas.
Gladios retractant, commovent orbes manu,
Bellumque sumunt. Hic graves alius mero
Obtruncat, & continuat in noctem *ultimam*
 Somnos:

Somnos: ab aris altius accendit faces,
Contraque Troas invocat Trojæ sacra.

Ex his, qui in porticibus ſpatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miſerunt. At ille, qui plauſum ingenii ſui noverat, operuit caput, extraque templum profugit. Timui ego, ne me Poëtam vocarent. Itaque ſubſecutus fugientem ad littus perveni: &, ut primùm extra teli conjectum licuit conſiſtere, Rogo, inquam, quid tibi vis cum iſto morbo? Minùs quàm duabus horis mecum moraris, & ſæpius Poëticè, quam humanè locutus es. Itaque non miror, ſi te populus lapidibus proſequitur. Ego quoque ſinum meum ſaxis onerabo, ut quotieſcumque cœperis à te exire, ſanguinem tibi è capite mittam.

Movit ille vultum, &, O mi, inquit, adoleſcens, non hodie primum auſpicatus ſum; imò quoties theatrum, ut recitem aliquid, intravi, hac me adventitia excipere frequentia ſolet. Cæterùm, ne & tecum quoque habeam rixandum toto die, me ab hoc cibo abſtinebo. Imò, inquam ego, ſi ejuras hodiernam bilem,

bilem, unà cœnabimus: *simulque* mando ædicularum custodi cœnulæ officium, *& continuò in balneum ivimus; ubi* video Gitona cum linteis & strigilibus parieti applicitum, tristem confusúmque: Scires non libenter servire. Itaque, ut experimentum oculorum caperem, convertit ille solutum gaudio vultum, &, Miserere, inquit, frater, ubi arma non sunt, libere loquor. Eripe me latroni cruento, & qualibet sævitia pœnitentiam judicis tui puni. Satis magnum erit misero solatium, tua voluntate cecidisse.

Supprimere ego querelam jubeo, ne quis consilia deprehenderet: relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebrosum & sordidum egressum extraho Gitona, raptimque in hospitium meum pervolo. Præclusis deinde foribus, invado pectus amplexibus, & perfusum os lacrymis vultu meo contero. Diu vocem neuter invenit: nam puer etiam singultibus crebris amabile pectus quassaverat. O facinus, inquam, indignum! Quod amo te quamvis relictus; & in hoc pectore, cùm vul-

nus ingenuis fuerit, cicatrix non est. Quid dicis peregrini amoris concessio? Dignus hac injuria fui?

Postquam se amari sensit, supercilium altius sustulit. *Sed, inquam ego*, nec amoris arbitrium ad alium judicem tuli; sed nihil jam queror, nihil jam memini, si bona fide pœnitentiam emendas.

Hæc cum inter gemitus lacrymasque fudissem, detersit ille pallio vultum, &, Quæso, inquit, Encolpi, fidem memoriæ tuæ appello: Ego te reliqui, an tu prodidisti? Equidem fateor, & præ me fero, cùm duos armatos viderem, ad fortiorem confugi.

Exosculatus pectus sapientiâ plenum, injeci cervicibus manus: & ut facilè intelligeret, rediisse me in gratiam, & optima fide reviviscentem amicitiam toto pectore astrinxi.

Et jam plena nox erat, mulierque cœnæ mandata curaverat, cùm Eumolpus ostium pulsat. Interrogo ego, Quot estis? obiterque per rimam foris speculari diligentissimè cœpi, num Ascyltos unà venisset. Demum, ut solum hospitem

tem vidi, momento recepi. Ille se ut in grabatum rejecit, viditque Gitona in conspectu ministrantem, movit caput, & Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie bene sit.

Non delectavit me tam curiosum principium, timuique ne in contubernium recepissem Ascylti parem. Instat Eumolpus, & cùm puer illi potionem dedisset, Malo te, inquit, quam balneum totum: siccatoque avidè poculo, negat sibi umquam acidius fuisse: Nam & dum lavor, ait, penè vapulavi, quia conatus sum circa solium sedentibus carmen recitare: & postquam de balneo tanquam de theatro ejectus sum, circuire omnes angulos coepi, & clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte juvenis nudus, qui vestimenta perdiderat, non minore clamoris indignatione Gitona flagitabat. Et me quidem pueri, tanquam insanum, imitatione petulantissima deriserunt: illum autem frequentia ingens circumvenit cum plausu & admiratione timidissima. Habebat enim inguinum pondus tam grande, ut ipsum

 ho-

hominem laciniam fascini crederes. O juvenem laboriosum! puto illum pridie incipere, postero die finire. Itaque statim invenit auxilium, nescio quis enim Eques Romanus, ut aiebant, infamis, sua veste errantem circumdedit, ac domum abduxit: credo, ut tam magna fortuna solus uteretur. At ego ne mea quidem vestimenta ab Officiolo recepissem, nisi Notorem dedissem. Tantò magis *expedit* inguina quàm ingenia fricare.

Hæc Eumolpo dicente, mutabam ego frequentissime vultum: injuriis scilicet, inimici nostri hilaris, commodis tristis. Utcumque tamen, tanquam non agnoscerem fabulam, tacui, & cœnæ ordinem explicui.

Vix dum finieram cum cœnula allata est: cibus scilicet plebejus, sed succosus, & nutritivus, quem Eumolpus, doctor famelicus, devoravit. Satur vero Philosophos de negotio ejicere cœpit, & multa jactare in illos, qui vulgò nota contemnunt, raraque solùm plurimi faciunt. Corruptæ menti, inquit, vile est quod

licet, & animus errore lentus injurias diligit.

Nolo, quod cupio, statim tenere,
Nec victoria mi placet parata.
Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque Afræ volucres placent palato,
Quod non sunt faciles: at albus anser,
Et pictis anas enovata pennis,
Plebejum sapit. Ultimis ab oris
Attractus Scarus, atque arata Syrtis
Si quid naufragio dedit, probatur.
Mullus *jam gravis est. Amica vincit*
Uxorem. Rosa cinnamum veretur.
Quidquid quæritur, optimum videtur.

Hoc est, inquam, quod promiseras, ne quem hodie versum faceres? Per fidem, saltem nobis parce, qui te nunquam lapidavimus. Nam si aliquis ex his, qui in eodem synœcio potant, nomen Poëtæ olfecerit, totam concitabit viciniam, & nos omnes sub eadem causa obruet. Miserere, & aut pinacothecam, aut balneum cogita. Sic me loquentem objurgavit Giton mitissimus puer, & negavit rectè facere, quod se-

mori convitiarer: simulque oblitus officii, mensam, quam humanitate posuissem, contumeliâ tollerem, multaque alia moderationis verecundiæque verba, quæ formam ejus egregiè decebant.

O felicem, inquit *Eumolpus*, matrem tuam, quæ te talem peperit! Macte virtute esto. Raram facit misturam cum sapientiâ forma. Itaque, ne putes te tot verba perdidisse, amatorem invenisti. Ego laudes tuas carminibus implebo. Ego pædagogus, & custos, etiam quò non jusseris, sequar: nec injuriam Encolpius accipit, alium amat.

Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abstulit gladium, alioquin quem animum adversus Ascylton sumpseram, eum in Eumolpi sanguinem exercuissem. Nec fefellit hoc Gitona. Itaque extra cellam processit, tanquam aquam peteret, iramque meam prudenti absentia extinxit. Paululùm ergo intepescente sævitia, Eumolpe, inquam, jam malo vel carminibus loquaris, quam ejusmodi tibi vota proponas: & ego iracundus sum, & tu libidinosus, vide quàm non

con-

conveniat his moribus. Puta igitur me furiosum esse: cede insaniæ, id est, ociùs foras exi.

Confusus hac denuntiatione Eumolpus, non quæsit iracundiæ caussam, sed continuò limen egressus, obduxit repentè ostium cellæ, meque nihil tale expectantem inclusit, exemitque raptim clavem, & ad Gitona investigandum cucurrit.

Inclusus ego suspendio vitam finire constitui: & jam semicinctio stantem ad parietem spondam vinxeram, cervicesque nodo condebam, cùm reseratis foribus intrat Eumolpus cum Gitone, meque à fatali jam meta revocavit ad lucem. Giton præcipuè ex dolore in rabiem efferatus, tollit clamorem, meque utraque manu impulsum præcipitat super lectum. Erras, inquit, Encolpi, si putas contingere posse, ut ante *me* moriaris. Prior cœpi, in Ascylti hospitio gladium quæsivi. Ego, si te non invenissem, periturus per præcipitia fui: & ut scias, non longè esse quærentibus mortem, specta invicem, quod me spectare voluisti.

Hæc

Hæc locutus, mercenario Eumolpi novaculam rapit, & semel iterumque cervice percussa, ante pedes collabitur nostros. Exclamo ego attonitus, secutusque labentem, eodem ferramento ad mortem viam quæro. Sed neque Giton ulla erat suspicione vulneris læsus, neque ego ullum sentiebam dolorem. Rudis enim novacula, & in hoc retusa, ut pueris discentibus audaciam tonsoris daret, instruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expaverat, nec Eumolpus interpellaverat mortem mimicam.

Dum hæc fabula inter amantes luditur, Diversitor cum *altera* parte coenulæ intervenit, contemplatusque foedissimam jacentium volutationem, Rogo, inquit, ebrii estis, an fugitivi, an utrumque? quis autem grabatum illum erexit? aut quid sibi vult tam furtiva molitio? Vos, me-Hercules, ne mercedem cellæ daretis, fugere nocte in publicum voluistis, sed non impune. Jam enim faxo sciatis non viduæ hanc insulam esse, sed M. Manicii.

Ex-

Exclamat Eumolpus, Etiam minaris? simulque os hominis palma excussissima pulsat. Ille tot hospitum potionibus liberum urceolum *fictilem* in Eumolpi caput jaculatus est, solvitque clamantis frontem, & de cella se proripuit. Eumolpus contumeliæ impatiens rapit ligneum candelabrum, sequitur abeuntem, & creberrimis ictibus supercilium suum vindicat. Fit concursus familiæ, hospitumque ebriorum frequentia. Ego autem nactus occasionem vindictæ, Eumolpum excludo, redditaque scordalo vice, sine æmulo scilicet, & cella utor, & nocte.

Interim coctores, insularique mulcant exclusum: & alius veru extis stridentibus plenum in oculos ejus intentat: alius, furca de carnario rapta, statum præliantis componit: anus præcipue lippa, sordidissimo linteo præcincta, soleis ligneis imparibus imposita, canem ingentis magnitudinis catena trahit, instigatque in Eumolpum. Sed ille candelabro se ab omni periculo vindicabat.

Videbamus nos omnia per foramen

valvæ, quod paulò ante ansa ostii dirupta laxaverat, favebamque ego vapulanti. Giton autem non oblitus misericordiæ suæ, reserandum ostium, succurrendumque periclitanti censebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, sed caput miserantis stricto acutoque articulo percussi. Et ille flens quidem consedit in lecto; ego autem alternos opponebam foramini oculos, injuriæque Eumolpi advocationem commodabam, & veluti quodam cibo me replebam: cùm Procurator insulæ Bargates à coena excitatus, à duobus lecticariis in mediam rixam perfertur: nam erat etiam pedibus æger. Is, ut rabiosa barbaraque voce in ebrios fugitivosque diu peroravit, respiciens ad Eumolpum, O Poëtarum, inquit, disertissime, tu eras? & non discedunt ocius nequissimi servi, manusque continent à rixa? *Tum ad aures Eumolpi accedens*: Contubernalis mea, *inquit submissius*, mihi fastum facit: ita, si me amas, maledic illam versibus, ut habeat pudorem.

Dum Eumolpus cum Bargate in secreto

to loquitur, intrat stabulum præco cum servo publico, aliaque sanè non modica frequentia, facemque fumosam magis quàm lucidam quassans, hæc proclamavit:

PUER IN BALNEO PAULO ANTE ABERRAVIT, ANNORUM CIRCA XVIII. CRISPUS, MOLLIS, FORMOSUS, NOMINE GITON:
SI QUIS EUM REDDERE, AUT COMMONSTRARE VOLUERIT, ACCIPIET NUMMOS MILLE.

Nec longè à præcone Ascyltos stabat amictus discoloria veste, atque in lance argentea indicium, & fidem præferebat.

Imperavi Gitoni, ut raptim grabatum subiret, annecteretque pedes & manus institis, quibus sponda culcitam ferebat: ac, sicut olim Ulyxes *utero arietis* adhæsisset, extentus infra grabatum scrutantium eluderet manus.

Non est moratus Giton imperium, mo-

momentoque temporis inseruit *vinculis manus*, & Ulyxem astu simillimo vicit. Ego, ne suspicioni relinquerem locum, lectulum vestimentis implevi, uniusque hominis vestigium ad corporis mei mensuram figuravi.

Interim Ascyltos, ut pererravit omnes cum Viatore cellas, venit ad meam, & hoc quidem pleniorem spem concepit, quo diligentius oppessulatas invenit fores. Publicus verò servus, insertans commissuris secures, claustrorum firmitatem laxavit.

Ego ad genua Ascylti procubui, & per memoriam amicitiæ, perque societatem miseriarum, petii, ut saltem ostenderet fratrem; imo, ut fidem haberent fictæ preces, scio te, inquam, Ascylte, ad occidendum me venisse; quò enim secures attulisti? Itaque satia iracundiam tuam: præbeo ecce cervicem; funde sanguinem, quem sub prætextu quæstionis petisti.

Amolitur Ascyltos invidiam; & se verò nihil aliud quàm fugitivum suum dixit quærere, mortem nec hominis con-

concupisse, nec supplicii; utique ejus, quem post fatalem rixam habui carissimum.

At non servus publicus tam languidè agit, sed raptam Cauponi arundinem subter lectum mittit, omniaque etiam foramina parietum scrutatur. Subducebat Giton ab ictu corpus, & reducto timidissimè spiritu ipsos cimices ore tangebat.

Illis autem *vix egressis*, Eumolpus, quia effractum ostium cellæ neminem poterat excludere, irrumpit perturbatus, & Mille, inquit, nummos inveni: jam enim persequar abeuntem Præconem, & in potestate sua esse Gitonem, meritissima *proditione* monstrabo.

Genua ego perseverantis amplector, ne morientes vellet occidere: & Meritò, inquam, excandesceres, si posses perditum ostendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec quò abierit, suspicari possum. Per fidem, Eumolpe, reduc puerum, & vel Ascylto redde.

Dum hæc ego jam credenti persuadeo, Giton, collectione spiritus plenus, ter

ter continuo ita sternutavit, ut grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus conversus, salvere Gitona jubet. Remota etiam culcita videt Ulyxem, cui vel esuriens Cyclops potuisset parcere. Mox conversus ad me, Quid est, inquit, Latro? Ne deprehensus quidem ausus es mihi verum dicere? Imo, ni Deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti puero excussisset indicium, elusus circa popinas errarem. *At* Giton longe blandior, quam ego, primum araneis oleo madentibus vulnus, quod in supercilio factum erat, coarctavit; mox palliolo suo laceratam mutavit vestem, amplexusque jam mitigatum, osculis tanquam fomentis aggressus est: &, In tua, inquit, pater carissime, in tua sumus custodia. Si Gitona tuum amas, incipe velle servare. Utinam me solum inimicus ignis hauriret! utinam hibernum invaderet mare! Ego enim omnium scelerum materia, ego causa sum. Si perirem, conveniret inimicis!

Eumolpus, tum Encolpij, tum Gitonis, commotus ærumnis, & præcipue blan-

blanditiarum Gitonis non immemor: Stultissimi, inquit, certè estis vos, qui virtute præditi felices esse potestis, vitam tamen ærumnosam degitis, & singulis diebus vos ultro novis torquetis cruciatibus. Ego sic semper & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem, tanquam non redituram, consumerem: *id est, in tranquilitate: si me vultis imitari, sollicitudines animis mittite. Ascyltos hic vos insectatur: fugite illum, & me profecturum in regiones extraneas sequimini. In navigio vector proximâ forsan nocte proficiscar: ibi planè notus sum, & gratiose accipiemur.*

Prudens utileque hoc consilium mihi visum est, quia Ascylti vexationibus me vindicabat, vitamque pollicebatur feliciorem. Eumolpi victus humanitate, nuper illi injuriam fecisse maximè dolui; meæque æmulationis, tot malorum causæ, pœnitentiam agere cœpi.

Profusis ego lacrymis rogo, quæsoque, ut mecum quoque redeat in gratiam: neque enim in amantium esse potestate furiosam æmulationem: daturum

tamen

dabo operam, ne aliquid umquam faciam amplius, quo possis offendi. Tamen omnem scabritudinem animo, tanquam bonarum artium magister, delere sine cicatrice. Incultis asperisque regionibus diutius nives hærent, at ubi aratro *domita* tellus nitet, dum loqueris, *levi* pruina *dilabuntur*. Similiter in pectoribus ira considit: feras quidem mentes obsidet, eruditas prælabitur.

Ut scias, inquit Eumolpus, verum esse quod dicis, ecce etiam osculo iram finio. Itaque, quod bene eveniat, expedite sarcinulas, & vel sequimini me, vel si mavultis, ducite.

Adhuc loquebatur, cum crepuit ostium impulsum, stetitque in limine *barbâ horrendus* nauta. Et, Moraris, inquit, Eumolpe, tanquam propè diem ignores.

Haud mora, omnes consurgimus, &, Eumolpus quidem mercenarium suum, jam olim dormientem, exire cum sarcinis jubet. Ego cum Gitone quicquid erat, in *alutam* compono, & adoratis Sideribus intro navigium.

In-

In puppi constrato locum secretum elegimus, & nondum ortâ die Eumolpus dormitabat. Ego vero Gitonque ne quidem minimum somni haurire potuimus. Anxius perpendebam me in societatem recepisse Eumolpum Ascylto formidabiliorem æmulum, & illud valde me torquebat. Ratione verò dolorem vincente, Molestum, *inquam,* quòd puer hospiti placet. Quid autem, non commune est, quod natura optimum fecit? Sol omnibus lucet. Luna innumerabilibus comitata sideribus, etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formosiùs potest? in publico tamen manant. Solus ergo Amor furtum potiùs, quàm præmium, erit? Imò verò nolo habere bona, nisi quibus populus inviderit. Vietus, & senex non erit gravis: etiam cùm voluerit aliquid sumere, opus anhelitu perdet.

Hæc ut infra fiduciam posui, fraudavique animum diffidentem, cœpi somnum obruto tuniculâ capite mentiri. Sed repentè quasi destruente Fortuna constantiam meam, ejusmodi vox super

constratum puppis congemuit. Ergo me derisit? At hæc quidem viribus, & pene auribus meis familiaris animum palpitantem percussit. Cæterum eadem indignatione mulier lacinata ulterius exarduit, &, Si quis Deus manibus meis, inquit, Gitona imponeret, quàm bene exulem exciperem.

Uterque nostrûm tam inexpectato ictus sono amiserat sanguinem. Ego præcipuè, quasi somnio quodam turbulento circumamictus diu vocem collegi, tremulisque manibus Eumolpi, jam in soporem labentis, laciniam duxi; &, Per fidem, inquam, Pater, cujus hæc navis est, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus ille molestè tulit; &, Hoc erat, inquit, quod placuerat tibi, ut super constratum navis, occuparemus secretissimum locum, ne nos pateretis requiescere. Quid porro ad rem pertinet, si dixero, Lycam Tarentinum esse dominum hujusce navigii, qui Tryphænam exulem Tarentum ferat?

Intremui post hoc fulmen attonitus, juguloque detecto, Aliquando, inquam,

totum me Fortuna vicisti. Nam Giton quidem super meum pectus positus, *pe-ne* animam egit, deinde ut effusus sudor utriusque spiritum revocavit, comprehendi Eumolpi genua, Miserere, inquam, morientium, id est, pro consortio studiorum commoda manum. Mors venit, quæ, nisi per te licet, potest esse pro munere.

Inundatus hac Eumolpus invidia, jurat per Deos Deasque, se, neque scire quid accidisset, nec ullum dolum malum consilio adhibuisse; sed mente simplicissima, & vera fide in navigium comites induxisse, quo *ipse* jam pridem fuerit usurus. Quæ autem hîc insidiæ sunt? inquit, aut quis nobis-*cum* Hannibal navigat? Lycas Tarentinus, homo verecundissimus, & non tantùm hujus navigii dominus, quod regit, sed fundorum etiam aliquot, & familiæ negotiantis, onus deferendum ad mercatum conducit. Hic est Cyclops ille, & Archipirata, cui vecturam debemus: & præter hunc Tryphæna omnium feminarum formosissima, quæ vo-

voluptatis causâ, huc atque illuc vecta-
tur.

Hi sunt, inquit Giton, quos fugimus: simulque raptim causas odiorum, & instans periculum trepidanti Eumolpo exponit.

Confusus ille, & consilii egens, jubet quemque suam sententiam proponere; &, Fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intrasse. Quærendum est aliquod effugium, nisi naufragium ponimus, & omni nos periculo liberamus.

Imò, inquit Giton, persuade Gubernatori, ut in aliquem portum navem deducat, non sine præmio scilicet; & affirma ei, impatientem maris fratrem tuum in ultimis esse. Poteris hanc simulationem & lacrymis, & vultus confusione obumbrare, ut misericordia permotus Gubernator indulgeat tibi.

Negavit hoc Eumolpus fieri posse: quia magna navigia portibus se gravatim insinuant, nec tam citò fratrem defecisse, verisimile erit. Accedit his, quod forsitan Lycas officii causâ visere languentem desiderabit. *Videsis*, quàm valde

valde nobis expediat, ultro dominum ad fugientes accedere. Sed finge, navem ab ingenti posse cursu deflecti, & Lycam non utique circumiturum ægrorum cubilia? quomodo possumus egredi nave, ut non conspiciamur a cunctis? opertis capitibus, an nudis? Opertis, & quis non dare manum languentibus volet? Nudis? Et quid erit aliud, quam se ipsos proscribere.

Quin potius, inquam ego, ad temeritatem confugimus, & per funem lapsi descendimus in scapham, præcisoque vinculo, reliqua Fortunæ committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpum arcesso. Quid enim attinet, innocentem alieno periculo imponere? Contentus sum, si nos descendentes adjuverit casus.

Non imprudens consilium, inquit Eumolpus, si aditum haberet. Quis enim non euntes notabit? Utique Gubernator, qui pervigil nocte siderum quoque motus custodit. Et utcumque imponi vel *non* dormienti posset, si per aliam partem navis fuga quæreretur:

nunc per puppim, per ipsa gubernacula delabendum est, à quorum regione funis descendit, qui scaphæ custodiam tenet. Præterea illud miror, Encolpi, tibi non succurrisse, unum nautam stationis perpetuæ interdiu noctuque jacere in scapha, nec posse inde custodem, nisi aut cæde expelli, aut præcipitari viribus. Quod an fieri possit, interrogate audaciam vestram. Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuso periculum, quod salutis spem ostendit. Nam sine causa quidem spiritum tanquam rem vacuam impendere, nec vos quidem existimo velle. Videte numquid hoc placeat. Ego vos in duas jam pelles conjiciam, vinctosque loris inter vestimenta pro sarcinis habebo, apertis scilicet aliquatenus labris, quibus & spiritum recipere possitis, & cibum. Conclamabo deinde nocte servos pœnam graviorem timentes præcipitasse se in mare: deinde cum ventum fuerit in portum, sine ulla suspicione, pro sarcinis vos efferam.

Ita vero, inquam ego, tanquam solidos

lidos alligaturus, quibus non soleat venter injuriam facere, an tanquam eos, qui sternutare non soleamus, nec stertere? an quia hoc genus furti semel mihi feliciter cessit? Sed finge una die vinctos posse durare: quid ergo si diutius, aut tranquillitas nos tenuerit, aut adversa tempestas, quid facturi sumus? Vestes quoque diutius vinctas ruga consumit, & cartæ alligatæ mutant figuram. Juvenes adhuc laboris expertes, statuarum ritu patiemur pannos & vincula? Adhuc aliud aliquod iter salutis quærendum est. Inspicite quod ego inveni. Eumolpus tanquam literarum studiosus utique atramentum habet. Hoc ergo remedio mutemus *colorem* à capillis usque ad ungues? Ita tanquam servi Æthiopes, & præsto *illi* erimus sine tormentorum injuria hilares, & permutato colore imponemus inimicis.

Quin tu, inquit Giton, & circumcide nos, ut Judæi videamur; & pertunde aures, ut imitemur Arabes, & increta facies, ut suos Gallia cives putet: tanquam hic solus color figuram possit per-

vertere, & non multa una oportet consentiant, & non ratione mendacium constet. Puta infectam medicamine faciem diutius durare posse: finge nec aquæ aspersginem impostituram aliquam corpori maculam, nec vestem atramento adhæsuram, quod frequenter etiam non accersito ferrumine infigitur: age, numquid & labra possumus tumore teterrimo implere? numquid & crines calamistro convertere? numquid & frontes cicatricibus scindere? numquid & crura in orbem pandere? numquid & talos ad terram deducere? numquid barbam peregrina ratione figurare? Color arte compositus inquinat corpus, non mutat. Audite quid dementi succurrerit. Præligemus vestibus capita, & nos in profundum mergamus.

Nec istud Dii hominesque patiantur, Eumolpus exclamat, ut vos tam turpi exitu vitam finiatis. Imo potius facite quod jubeo: Mercenarius meus, ut ex novacula comperistis, tonsor est: hic continuo radat utriusque non solum capita, sed etiam supercilia. Sequar ego, frontes

frontes notans inscriptione solerti, ut videamini stigmate esse puncti. Ita eædem literæ, & suspicionem declinabunt quærentium, & vultus umbra supplicii teget.

Placuit, & non est dilata fallacia: sed ad latus navigii furtim processimus, capitaque cum superciliis denudanda tonsori præbuimus. Implevit Eumolpus frontes utriusque ingentibus literis, & notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Unus forte ex vectoribus, qui adclinatus lateri navis exonerabat stomachum nausea gravem, notavit sibi ad Lunam tonsorem intempestivo inhærentem ministerio; execratusque omen, quod imitaretur naufragorum ultimum votum, in cubile rejectus est. Nos dissimulata nauseantis devotione, ad ordinem tristitiæ redimus, silentioque composito, reliquas noctis horas male soporati consumpsimus.

Postero die statim atque Eumolpus è lecto Tryphænam consurrexisse intellexit, diætam Lycæ intravit; ubi postquam locutum est de felicissima navigatione quam cœli serenitas augurabat, Lycas

respiciens ad Tryphænam, Videbatur, *inquit*, mihi secundum quietem, Priapus dicere, Encolpion, *quem quæris*, scito à me in navem tuam esse perductum.

Exhorruit Tryphæna &, Putes, inquit, unà nos dormiisse: nam & mihi simulacrum Neptuni, quod Bajis ter stylo notaveram, videbatur dicere, in navi Lycæ Gitona invenies.

Hinc scies, inquit Eumolpus, Epicurum hominem esse divinum, qui ejusmodi ludibria facetissimâ ratione condemnat.

Somnia, quæ mentes ludunt volitantibus umbris,
Non delubra Deûm, nec ab æthere numina mittunt;
Sed sibi quisque facit. Nam cùm prostrata sopore
Urget membra quies, & mens sine pondere ludit,
Quidquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bello
Qui quatit, & flammis miserandas sævit in urbes

Tela videt, versasque acies, & funera Regum,
Atque exundantes perfuso sanguine campos.
Qui causas orare solent: legesque forumque,
Et pavido cernunt inclusum corde tribunal.
Condit avarus opes, defossumque invenit aurum.
Venator saltus canibus quatit. Eripit undis
Aut premit eversam periturus navita puppim.
Scribit amatori meretrix. Dat adultera munus.
Et canis in somnis leporis vestigia latrat.
In noctis spatio miserorum vulnera durant.

Cæterùm Lycas, ut Tryphænæ somnium expiavit, Quis, inquit, prohibet navigium scrutari, ne videamur divinæ mentis opera damnare?

Is, qui nocte miserorum furtum de-

prehenderat, Æsius nomine, subitò proclamat, Ergo illi, qui sunt, qui noctè ad Lunam radebantur, pessimo, medius Fidius, exemplo. Audio enim non licere cuiquam mortalium in nave neque ungues, neque capillos deponere, nisi cum pelago ventus irascitur.

Excanduit Lycas hoc sermone turbatus, &, Itane, inquit, capillos aliquis in nave præcidit, & hoc nocte intempestâ? attrahite ocius nocentes in medium, ut sciam quorum capitibus debeat navigium lustrari.

Ego, inquit Eumolpus, hoc jussi, non *tamen facturus* navigio. *hospitium* mihi: quia nocentes horridos longosque habebant capillos, ne viderer de nave carcerem facere, jussi squalorem damnatis auferri; simul ut notæ quoque literarum, non adumbratæ comarum præsidio, totæ ad oculos legentium accederent. Inter cætera apud communem amicam consumpserunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero unguentisque perfusos. Ad summam, adhuc patrimonii mei reliquias olent.

Itaque ut Tutela navis expiaretur, placuit quadragenas utrique plagas imponi. Nulla ergo fit mora. Aggrediuntur nos furentes nautæ cum funibus, tentantque vilissimo sanguine Tutelam placare. Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi. Ceterum Giton semel ictus tam valde exclamavit, ut Tryphænæ aures notissima voce repleret. Non solum ergo turbata est, sed ancillæ quoque omnes familiari sono inductæ ad vapulantem decurrunt.

Jam Giton mirabili formâ exarmaverat nautas, cœperatque etiam sine voce sævientes rogare, cum ancillæ pariter proclamant, Giton est, Giton, inhibete crudelissimas manus; Giton est, Domina, succurre.

Deflectit aures Tryphæna jam sua sponte credentes, raptimque ad puerum devolat.

Lycas, qui me optimè noverat, tanquam & ipse vocem audisset, accurrit: & nec manus, nec faciem meam consideravit, sed continuò ad inguina mea luminibus deflexis, movit officiosam ma-

manum: &, Salve, inquit, Encolpi. Miretur nunc aliquis, Ulyssis nutricem post vicesimum annum cicatricem invenisse originis indicem, cum homo prudentissimus confusis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad unicum fugitivi argumentum tam doctè pervenerit. Tryphæna lacrymas effudit, decepta supplicio: vera enim stigmata credebat captivorum frontibus impressa, sciscitarique submissius cœpit, Quod ergastulum intercepisset errantes? aut cujus tam crudeles manus in hoc supplicium durassent? Meruisse quidem contumeliam aliquam fugitivos, quibus in odium bona sua venissent.

Concitatus iracundia prosiliit Lycas, &, O te, inquit, feminam simplicem! tanquam vulnera ferro præparata literas biberint. Utinam quidem hac inscriptione frontis *se* maculassent! haberemus nos extremum solatium. Nunc mimicis artibus petiti sumus, & adumbrata inscriptione derisi.

Volebat Tryphæna misereri, quia non totam voluptatem perdiderat: sed Lycas

memor

memor adhuc uxoris corruptæ, contumeliarumque, quas in Herculis porticu acceperat, turbato vehementiùs vultu proclamat: Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexisti, ô Tryphæna! nam imprudentes noxios in nostrum induxere navigium, & quid fecissent, admonuerunt pari somniorum consensu. Ita vide ut possit illis ignosci, quos ad pœnam ipse Deus deduxit. Quod ad me attinet, non sum crudelis, sed vereor ne, quod remisero, patiar.

Tam superstitiosa oratione Tryphæna mutata negat se interpellare supplicium, imò accedere etiam justissimæ ultioni: nec se minùs grandi vexatam injuria, quàm Lycam, cujus pudoris dignitas in concione proscripta sit.

Ut ad vindictam unanimem & propensam vidit Tryphænam Lycas, nova jussit addi supplicia: quæ ut intellexit Eumolpus, his eum mitigare conatus est.

Infelices, inquit, illi, quorum te vindice fiat exitium, tuam Lyca implorant misericordiam; & me utpote hominem

non

non ignotum elegerunt ad hoc officium, petieruntque, ut se reconciliarem aliquando *amicissimis*. Certe putatis juvenes casu in has plagas incidisse, cum omnis vector nihil prius quærat, quam cujus se diligentiæ credat. Flectite ergo mentes satisfactione lenitas, & patimini liberos homines ire sine injuria, quo destinant. Sævi quoque & implacabiles domini crudelitatem suam impediunt, si quando pœnitentia fugitivos reduxit; & deditittis hostibus parcimus. Quid ultra petitis? Aut quid vultis? In conspectu vestro supplices jacent juvenes, ingenui, honesti, & quod utroque potentius est, familiaritate vobis aliquando conjuncti. Si, me-Hercules, intervortissent pecuniam vestram, si fidem proditione læsissent; satiari tamen potuissetis hac pœna, quam videtis. Servitia ecce in frontibus cernitis, & vultus ingenuos voluntaria pœnarum lege proscriptos.

Interpellavit deprecationem supplicis Lycas, &, Noli, inquit, causam confundere, sed impone singulis modum.

Ac primum omnium, si ultro venerunt, cur nudavere crinibus capita? vultum enim qui permutat, fraudem parat, non satisfactionem.

Deinde si gratiam a legato moliebantur, quid ita omnia fecisti, ut quos tuebaris, absconderes? Ex quo apparet, casu incidisse noxios in plagas, & te artem quæsisse, qua nostræ animadversionis impetum eluderes.

Nam quod invidiam facis nobis, ingenuos, honestosque clamando, vide ne deteriorem facias confidentiâ caussam. Quid debent læsi facere, ubi rei ad pœnam confugiunt? At enim amici fuerunt nostri, eo majora meruerunt supplicia. Nam qui ignotos lædit, latro appellatur; qui amicos, paulo minus quam parricida.

Resolvit Eumolpus tam iniquam declamationem, &, Intelligo, inquit, nihil magis obesse juvenibus miseris, quam quod nocte deposuerunt capillos: hoc argumento incidisse in navem videntur, non venisse. Quod velim, tam candide ad vestras aures perveniat, quam

sim-

simpliciter gestum est. Voluerunt enim, antequam conscenderent, exonerare capita molesto & supervacuo pondere, sed celerior ventus distulit curationis propositum. Nec tamen putavimus ad tum pertinere, ubi inciperent, quod placuerat ut fieret: quia nec omen, nec legem navigantium noveramus.

Quid, inquit Lycas, attinuit supplices radere? nisi forte miserabiliores calvi volunt esse. Quanquam quid attinet, veritatem per interpretem quaerere? Quid dicis tu latro? quae Salamandra supercilia tua *excussit*? Cui Deo crinem vovisti? Pharmace, responde.

Obstupueram ego supplicii metu pavidus, nec quid in re manifestissima dicerem, inveniebam. Turbatus, & deformis praeter spoliati capitis dedecus, superciliorum etiam aequalis cum fronte calvities, ut nihil nec facere deceret, nec dicere. Ut vero spongia uda facies *plorantium* detersa est, & liquefactum per totum os atramentum, omnia scilicet lineamenta fuliginea nube confudit, in odium se ira convertit. Negat Eumol-

pus passurum se, ut quisquam ingenuos contra fas legemque contaminet, interpellatque sævientium minas, non solùm voce, sed & manibus. Aderat interpellanti mercenarius comes, & unus, alterque infirmissimus vector, solatia magis litis, quàm virium auxilia.

Nec quidquam pro me deprecabar, sed intentans in oculos Tryphænæ manus, usurum me viribus meis clarâ liberaque voce clamavi, ni abstineret à Gitone mulier *damnanda*, & in toto navigio sola verberanda, *passuram injuriam*.

Accenditur audaciâ meâ iratior Lycas, indignatusque, quod ego relictâ meâ causâ tantùm pro alio clamo.

Nec minùs Tryphæna contumeliâ sævit accensa, totiusque navigii turbam diducit in partes.

Hinc mercenarius tonsor ferramenta sua nobis, & ipse armatus, distribuit: illinc Tryphænæ familia nudas expedit manus. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem destituit, uno tantùm Gubernatore relicturum se navis ministerium denunciante, si non desinat rabies libidine perditorum collecta. Ni-

Nihilominus tamen perseverat dimicantium furor, illis pro ultione, nobis pro vita pugnantibus. Multi ergo utrinque semimortui labuntur, plures cruenti vulneribus referunt veluti ex prælio pedem; nec tamen cujusquam ira laxatur.

Tunc fortissimus Giton ad virilia sua admovit novaculam *infestam*, minatus se abscissurum tot miseriarum causam: inhibuitque Tryphæna tam grande facinus, non dissimulatâ missione. Sæpius ego cultrum tonsorium super jugulum meum posui, non magis me occisurus, quàm Giton, quod *minabatur*, facturus. Audaciùs ille tamen tragœdiam implebat, quia sciebat se illam habere novaculam, quâ jam sibi cervicem præciderat.

Stante ergo utraque acie, cum appareret, futurum non tralatitium bellum, ægrè expugnavit Gubernator, ut Caduceatoris more Tryphæna inducias faceret. Data ergo, acceptaque, patrio more, fide, protendit ramum oleæ à Tutela navigii raptum, atque in colloquium venire ausa:

Quis

Quis furor, exclamat, pacem convertit in arma?
Quid nostræ meruere manus? non Troïus hostis
Hac in classe vehit decepti pignus Atridæ;
Nec Medea furens fraterno sanguine pugnat:
Sed contemptus amor vires habet, & mihi fata
Hos inter fluctus quis raptis evocat armis?
Cui non est mors una satis? ne vincite pontum,
Gurgitibusque feris altos immittite fluctus.

Hæc ut turbato clamore mulier effudit, hæsit paulisper acies, revocatæque ad pacem manus intermisere bellum. Utitur pœnitentiæ occasione dux Eumolpus, & castigato ante vehementissime Lyca, tabulas fœderis signat, queis hæc formula erat.

Ex tui animi sententia, ut tu, Tryphæna, neque injuriam tibi factam à

Gitone

Gitone quereris; neque si quid ante hunc diem factum est, objicies, vindicabisve; aut ullo alio genere persequendum curabis: & ut nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non osculum, non coitum Venere constrictum, nisi pro quaque re præsentes numeraveris denarios centum.

Item Lyca, ex tui animi sententia, ut tu Encolpion nec verbo contumelioso insequêris, nec vultu; neque quæres, ubi nocte dormiat; aut si quæsieris, pro singulis injuriis numerabis præsentes denarios ducentos.

In hæc verba fœderibus compositis arma deponimus: & ne residua in animis etiam post jusjurandum ira remaneret, præterita aboleri osculis placet.

Exhortantibus universis odia detumescunt; epulæque ad certamen prolatæ conciliant hilaritate convivium. Exsonat ergo cantibus totum navigium, & quia repentina tranquillitas intermiserat cursum; alius exultantes quærebat fuscinâ pisces: alius hamis blandientibus convellebat prædam repugnantem.

Ecce

Ecce etiam per antennam pelagiæ consederant volucres, quas textis arundinibus peritus artifex tetigit. Illæ viscatis illigatæ viminibus deferebantur ad manus. Tollebat plumas aura volitantes, pinnasque per maria inanis spuma torquebat.

Jam Lycas redire mecum in gratiam cœperat; jam Tryphœna Gitona extremâ parte potionis spargebat, cùm Eumolpus & ipse vino solutus dicta voluit in calvos stigmososque jaculari: donec consumpta frigidissima urbanitate, rediit ad carmina sua, cœpitque capillorum elegidarion dicere.

Quod summum formæ decus est, cecidere capilli:
Vernantesque comas tristis abegit hiems.
Nunc umbra nudata sua jam tempora mœrent.
Areaque attritis nitet adusta pilis.
O fallax natura Deum! quæ prima dedisti
Ætati nostræ gaudia, prima rapis.

In-

Infelix, modò crinibus nitebas,
Phœbo pulchrior, & sorore Phœbi:
At nunc lævior ære, vel rotundo
Horti tubere, quod creavit unda,
Ridentes fugis, & times puellas.
Ut mortem citiùs venire credas,
Scito jam capitis periisse partem.

Plura volebat proferre, credo & ineptiora præteritis, cùm ancilla Triphænæ Gitona in partem navis inferiorem ducit, corymbioque dominæ pueri adornat caput. Imò supercilia etiam profert de pyxide, scitèque jacturæ lineamenta secuta, totam illi formam suam reddidit.

Agnovit Tryphæna verum Gitona: lacrimisque turbata tunc primùm bona fide puero basium dedit.

Ego, etiamsi repositum in pristinum decorem puerum gaudebam, abscondebam tamen frequentiùs vultum, intelligebamque me non tralatitiâ deformitate esse insignitum, quem alloquio dignum nec Lycas quidem crederet. Sed huic tristitiæ eadem illa succurrit ancilla, sevocatumque me non minùs decoro exor-

navit e capillamento; iam commendatior vultus enituit, quia *flavum* corymbion erat.

Cæterùm Eumolpus, & periclitantium advocatus, & præsentis concordiæ autor, ne sileret sine fabulis hilaritas, multa in muliebrem levitatem cœpit iactare. Quàm facilè adamarent. Quàm citò etiam Philorum obliviscerentur. Nullamque esse fœminam tam pudicam, quæ non peregrina libidine usque ad furorem averteretur. Nec se tragœdias veteres curare, aut nomina sæculis nota, sed rem suâ memoriâ factam, quam expositurum se esse, si vellemus audire. Conversis igitur omnium in se vultibus, auribusque, sic orsus est.

Matrona quædam Ephesi tam notæ erat pudicitiæ, ut vicinarum quoque gentium fœminas ad sui spectaculum evocaret. Hæc ergo cùm virum extulisset, non contenta, vulgari more, funus passis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere, in conditorium etiam prosecuta est defunctum, positumque in hy-

pogæo, Græco more corpus custodire, ac flere totis noctibus diebusque cœpit. Sic affligentem se, ac mortem inedia persequentem non parentes potuerunt abducere, non propinqui; Magistratus ultimò repulsi abierunt; complorataque ab omnibus singularis exempli femina, quintum jam diem sine alimento trahebat.

Assidebat ægræ fidissima ancilla, simulque & lacrymas commodabat lugenti, & quoties defecerat positum in monimento lumen renovabat. Una igitur in tota civitate fabula erat; & solum illud affulsisse verum pudicitiæ amorisque exemplum omnis ordinis homines confitebantur.

Cùm interim Imperator provinciæ latrones jussit crucibus affigi, secundùm illam eandem casulam, in qua recens cadaver Matrona deflebat. Proxima ergo nocte cùm miles, qui cruces servabat, ne quis ad sepulturam corpora detraheret, notasset sibi & lumen inter monimenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audisset, vitio gentis humanæ,
con-

concupiit scire, quis, aut quid faceret. Descendit igitur in conditorium, visaque pulcherrima muliere, primò quasi quodam monstro, infernisque imaginibus turbatus substitit: deinde ut & corpus jacentis conspexit, & lacrymas consideravit, faciemque unguibus sectam; ratus scilicet id quod erat, desiderium extincti non posse feminam pati; attulit in monumentum cœnulam suam, cœpitque hortari lugentem, ne perseveraret in dolore supervacuo, & nihil profuturo gemitu pectus diducere: omnium eundem exitum esse: sed & idem domicilium; & cætera, quibus exulceratæ mentes ad sanitatem revocantur. At illa ignota consolatione percussa, laceravit vehementius pectus, ruptosque crines super *corpus* jacentis imposuit.

Nec recessit tamen miles, sed eadem exhortatione tentavit dare mulierculæ cibum, donec ancilla, vini certè *grato* odore corrupta, primum ipsa porrexit ad humanitatem invitantis victam manum. deinde refecta potione & cibo, expugnare dominæ pertinaciam cœpit,

Et, Quid proderit, inquit, hoc tibi, si soluta inedia fueris? si te vivam sepelieris? si, antequam fata poscant, indemnatum spiritum effuderis.

Id cinerem, aut manes credis curare sepultos?

Vis tu reviviscere reluctantibus fatis extinctum? vis discusso muliebri errore, quamdiu licuerit, lucis commodis frui? ipsum te jacentis corpus admonere debet, ut vivas.

Nemo invitus *obedit*, cùm cogitur aut cibum sumere, aut vivere. Itaque mulier aliquot dierum abstinentia sicca, passa est frangi pertinaciam suam: nec minùs avidè replevit se cibo, quàm ancilla, quæ prior victa est. Cæterùm scitis quid tentare plerumque soleat humanam satietatem. Quibus blanditiis impetraverat miles, ut matrona vivere vellet, iisdem etiam pudicitiam ejus aggressus est. Nec deformis, aut infacundus juvenis castæ videbatur, conciliante gratiam ancilla, ac subinde dicente:

Placitone etiam pugnabis amori?
Nec venit in mentem, quorum consederis arvis?

Quid diutius moror? ne hanc quidem mulier partem corporis abstinuit, victorque miles utrumque persuasit. Jacuerunt ergo unà, non tantùm illa nocte qua nuptias fecerunt, sed postero etiam ac tertio die, præclusis videlicet conditorii foribus, ut quisque ex notis, ignotisque ad monimentum venisset, putasset expirasse super corpus viri pudicissimam uxorem. Cæterum delectatus miles & forma mulieris & secreto, quidquid boni per facultates poterat, coëmebat, & prima statim nocte in monimentum ferebat.

Itaque cruciarii unius parentes, ut viderunt laxatam custodiam, detraxere nocte pendentem, supremoque mandaverunt officio. At miles circumscriptus dum residet, ut postero die vidit unam sine cadavere crucem; veritus supplicium, mulieri, quid accidisset, exponit: nec se expectaturum Judicis sententiam,

sed gladio jus dicturum ignaviæ suæ: commodaret modò illa perituro locum, & fatale conditorium familiari, ac viro faceret.

Mulier non minùs misericors, quàm pudica, Nec istud, inquit, Dii sinant, ut eodem tempore duorum mihi carissimorum hominum duo funera spectem: malo mortuum impendere, quàm vivum occidere. Secundùm hanc orationem jubet corpus mariti sui tolli ex arca, atque illi, quæ vacabat, cruci affigi. Usus est miles ingenio prudentissimæ feminæ; posteroque die populus miratus est, qua ratione mortuus isset in crucem.

Risu excepere fabulam nautæ, erubescente non mediocriter Tryphæna, vultumque suum super cervicem Gitonis amabiliter ponente. At non Lycas risit, sed iratum commovens caput, Si justus, inquit, Imperator fuisset, debuit patrisfamiliæ corpus in monimentum referre, mulierem affigere cruci. Non dubiè redierat in animum mœchile expilatumque libidinosa migratione

 na-

navigium. Sed nec fœderis verba permittebant meminisse, nec hilaritas, quæ præoccupaverat mentes, dabat iracundiæ locum.

Cæterùm Tryphæna in gremio Gitonis posita, modò implebat osculis pectus, interdum concinnabat spoliatum crinibus vultum.

Ego mœstus & impatiens fœderis novi, non cibum, non potionem capiebam, sed obliquis trucibusque oculis utrumque spectabam. Omnia me oscula vulnerabant, omnes blanditiæ, quascumque mulier libidinosa fingebat: nec tamen adhuc sciebam utrum magis puero irascerer, quod amicam mihi auferret, an amicæ, quod puerum corrumperet. Utraque inimicissima oculis meis, & captivitate præterita tristiora. Accedebat huc, quod neque Tryphæna me alloquebatur tanquam familiarem, & aliquando gratum sibi amatorem, nec Gitón me aut tralatitia propinatione dignum judicabat, aut, quod minimùm est, sermone communi vocabat: credo veritus ne inter initia coëuntis gratiæ

 recen-

recentem cicatricem rescinderet. Inundavere pectus lacrymæ dolore paratæ, gemitusque suspirio tectus animam penè submovit.

Mærenti tamen mihi, cum novum decus adderet flavum corymbion, Lycas novo etiam incensus amore, annuis oculis mi nictitabat, & in partem voluptatis tentabat admitti, nec Domini supercilium induebat, sed amici quærebat obsequium, *& diu frustraque tentavit: tandem omninò repulsus amorem vertit in furorem, & vi gratiam extorquere conatus est, cùm inexpectata Tryphæna, oppido ingressa, illius procacitatem notavit. Ille perturbatus diligenter amicitur, & fugit.*

Hinc Tryphæna, majori libidine concitata, quò pertinet, inquit, illa petulans Lycæ molitio, & fari coëgit: narratione ardentior facta, & antiquæ familiaritatis memor, ad pristinas me voluit revocare voluptates. Ast ego, tot voluptatibus fatigatus, illius blanditias respui. Illa autem amore furens amplexu effusissimo me invasit, & tam arctè me

com-

complexa est, ut subito exclamaverim. Ex ancillis una ad clamorem accurrit, facileque credidit me, quam gratiam Dominæ negaveram, ab ea extorquere conari; & irrumpens amplexus solvit. Tryphæna sic repudiata, furorisque libidinosæ impatiens, durius me excepit, & additis minis convolat ad Lycam, ut eum in me magis commoveret, meque vindicta communi insectarent.

Scies autem me olim huic ancillæ accepissimum fuisse, cum Dominæ familiaris eram: itaque iniquo tulit animo me cum Tryphænâ deprehendisse, & gemitus duxit altissimos, quorum ardenter causam sciscitatus sum, dum *illa* restitans in hæc erupit: Si quid ingenui sanguinis habes, non pluris illam facies quam *scortum.* Si vir fueris, non ibis ad *spurcam.* Hæc animi pendentem angebant. Sed me nihil magis pudebat, quam ne Eumolpus sensisset quidquid illud fuerat, & homo dicacissimus carminibus vindicaret creditam noxiam: *hoc enim ardens studium haud dubie me traduxisset, & illud valde timebam.*

Cum autem apud me perpenderem quo pacto me id resciat Eumolpus efficere possem, ecce subitò ipse ingreditur rei peractæ haud ignarus: Tryphæna enim omnia Gitoni retulerat, ipsaque repulsæ meæ pensationem fratris sumptibus habere tentaverat: unde vehementer excandescebat Eumolpus, & eò magis quod petulantiæ illæ signatum fœdus apertè violarent.

Cùm Senex me conspexit, sortem meam dolens, narrare jussit ut res se habuerat. Lycæ ergo stuprosum petulantiam, Tryphænæque libidinosum impetum jam bene monito ingenuè exposui; quibus auditis, jurat Eumolpus verbis conceptissimis, *se nos haud dubiè vindicaturum; & Deos æquiores esse, ut tot crimina paterentur impunita.*

Dum hæc taliaque jactamus, inhorruit mare, nubesque undique adductæ obruêre tenebris diem. Discurrunt Nautæ ad officia trepidantes, velaque tempestati subducunt. Sed nec certos fluctus ventus impulerat: nec quò destinaret cursum, Gubernator sciebat: Siciliam

modò ventus dabat, sæpissime Italici littoris Aquilo possessor convertebat huc illuc obnoxiam ratem: & quod omnibus procellis periculosius erat, tam spissæ repente tenebræ lucem suppresserant, ut ne proram quidem totam Gubernator videret. Itaque, Hercules, postquam spes omnis manifestò evolavit, Lycas trepidans ad me supinas porrigit manus; &, Tu, inquit, Encolpi, succurre periclitantibus, id est, vestem illam divinam, sistrumque redde navigio. Per fidem, miserere, quemadmodum quidem soles. Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit, repetitumque infesto gurgite procella circumegit, atque hausit.

Tryphænam autem *properè* fidelissimi rapuerunt servi, scaphæque impositam cum maxima sarcinarum parte abduxere certissimæ morti.

Ego Gitoni applicitus cum clamore flevi: &, Hoc, inquam, à Diis meruimus, ut nos sola morte conjungerent, sed non crudelis Fortuna concedit. Ecce jam ratem fluctus evertet. Ecce

jam amplexus amantium iratum dividet mare. Igitur si verè Encolpion dilexisti, da oscula dum licet, & ultimum hoc gaudium fatis properantibus rape.

Hæc ut ego dixi, Giton vestem deposuit, meaque tunica contectus exseruit ad osculum caput: & ne sic cohærentes malignior fluctus distraheret, utrumque zona circumvenienti præcinxit: &, Si nihil aliud, certè diutius, inquit, *junctos mare* feret; vel si voluerit misericors ad idem litus expellere, aut præteriens aliquis tralatitia humanitate lapidabit, aut, *quod* ultimum est, iratis etiam fluctibus, imprudens arena componet. Patior ego vinculum extremum, & veluti lecto funebri aptatus exspecto mortem jam non molestam.

Peragit interim tempestas mandata fatorum, omnesque reliquias navis expugnat. Non arbor erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus; sed quasi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus.

Procurrere piscatores parvulis expediti navigiis ad prædam rapiendam:

deinde ut aliquos viderunt, qui sibi opes defenderent; mutaverunt crudelitatem in auxilium.

Tum vocum concursu facto, audimus murmur insolitum, & sub diaeta magistri, quasi cupientis exire belluæ gemitum. Persecuti igitur sonum invenimus Eumolpum sedentem, membranæque ingenti versus ingerentem. Mirati ergo, quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere, extraximus clamantem, jubemusque bonam habere mentem. At ille interpellatus excanduit, &, Sinite me, inquit, sententiam explere; laborat carmen in fine. Injicio ego phrenetico manum, jubeoque Gitona accedere; & in terram trahere *Poëtam* mugientem.

Hoc opere tandem elaborato, casam piscatoriam subimus moerentes, cibisque naufragio corruptis utcumque curati, tristissimam exegimus noctem.

Postero die cùm poneremus consilium, cui nos regioni crederemus, repentè video corpus humanum circumactum levi vortice ad littus deferri. Sub-

stiti ergo tristis, cœpique viventibus oculis maris fidem inspicere.

Et, Hunc forsitan, proclamo, in aliqua parte terrarum secura exspectat uxor: forsitan ignarus tempestatis filius: aut patrem utique reliquit, cui proficiscens osculum dedit. Hæc sunt consilia mortalium, hæc vota magnarum cogitationum. En homo quemadmodum natat?

Adhuc tanquam ignotum deflebam, cum inviolatum os fluctus convertit in terram, agnovique terribilem paulo ante & implacabilem Lycam pedibus meis penè subjectum.

Non tenui igitur diutius lacrymas, imo percussi semel iterumque manu pectus, &, Ubi nunc est, inquam, iracundia tua? Ubi impotentia tua? Nempe piscibus belluisque expositus es, & qui paulo ante jactabas vires imperii tui, de tam magna nave ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti, & opes fraudibus captas per mille annos disponite. Nempe hic proxima luce patrimonii sui rationes inspexit:

ſpexit, nempe diem etiam, quo venturus eſſet in patriam, animo ſuo finxit. Dii Deæque, quàm longè à destinatione ſua jacet! Sed non ſola mortalibus maria hanc fidem præſtant. Illum bellantem arma decipiunt: illum Diis vota reddentem Penatum ſuorum ruina ſepelit: ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit. Cibus avidum ſtrangulavit, abſtinentem frugalitas. Si benè calculum ponas, ubique naufragium eſt. At enim fluctibus obruto non contingit ſepultura. Tanquam interſit periturum corpus, quæ ratio conſumat, ignis, an fluctus, an mora. Quidquid feceris, omnia hæc eodem ventura ſunt. Feræ tamen corpus lacerabunt. Tanquam melius ignis accipiat. imò hanc pœnam graviſſimam credimus, ubi *ſervis* iraſcimur. Quæ ergo dementia eſt, omnia facere, ne quid è nobis relinquat ſepultura, quando etiam ita de invitis fata ſtatuant?

Secundùm hac conſiderationes ſupremo cadaver mandavimus officio. Et Lycam quidem rogus inimicis collatus manibus adolebat: Eumolpus autem dum

epi-

epigramma mortuo facit, oculos ad arcessendos sensus longius mittit.

Hoc peracto libenter officio, destinatum carpimus iter, ac momento temporis in montem sudantes conscendimus, ex quo haud procul impositum arce sublimi oppidum cernimus. Nec quid esset sciebamus errantes, donec à villico quodam, Crotona esse cognovimus, urbem antiquissimam, & aliquando Italiæ primam. Cum deinde diligentius exploraremus, qui homines inhabitarent nobile solum, quodve genus negotiationis præcipuè probarent post attritas bellis frequentibus opes.

O mi, inquit, hospites, si negotiatores estis, mutate propositum, aliudque vitæ præsidium quærite. Sin autem urbanioris notæ homines sustinetis semper mentiri, recta ad lucrum curritis. In hac enim urbe non literarum studia celebrantur, non eloquentia locum habet, non frugalitas sanctique mores laudibus ad fructum perveniunt, sed quoscumque homines in hac urbe videritis, scitote in duas partes esse divisos. Nam

aut

aut captantur, aut captant. In hac urbe nemo liberos tollit: quia quisquis suos hæredes habet, nec ad cœnas, nec ad spectacula admittitur, sed omnibus prohibetur commodis, inter ignominiosos latitat. Qui vero nec uxores unquam duxerunt, nec proximas necessitudines habent, ad summos honores perveniunt, i. e. soli militares, soli fortissimi, atque etiam innocentes habentur. Videbitis, inquit, oppidum, tanquam in pestilentia campos, in quibus nihil aliud est, nisi cadavera, quæ lacerantur, aut corvi, qui lacerant.

Prudentior Eumolpus convertit ad novitatem rei mentem, genusque *divitationis* sibi non displicere confessus est. Jocari ego senem poëtica levitate credebam, cùm ille, Utinam quidem sufficeret largior scæna, i. e. vestis humanior, quæ præberet mendacio fidem. Non, me Hercules, peram istam differrem, sed continuò vos ad magnas opes ducerem.

Atqui promitto quidquid exigeret, dummodo placeret vestis rapinæ comes, & quidquid Lycurgi villa grassantibus

præ-

præbuisset. Nam nummos in præsentem usum Deûm matrem pro fide sua reddituram.

Quid ergo, inquit Eumolpus, cessamus mimum componere? Facite ergo me dominum, si negotiatio placet.

Nemo ausus est artem damnare nihil auferentem. Itaque ut duraret inter omnes tutum mendacium, in verba Eumolpi sacramentum juravimus, uri, vinciri, verberari ferroque necari, & quidquid aliud Eumolpus jussisset, tanquam legitimi gladiatores domino corpora animasque religiosissimè addicimus.

Post peractum sacramentum serviliter ficti dominum consalutamus, elatumque ab Eumolpo filium pariter condiscimus, juvenem ingentis eloquentiæ, & spei: ideoque de civitate sua miserrimum senem exisse, ne aut clientes sodalesque filii sui, aut sepulchrum, quotidie causam lacrymarum, cerneret. Accessisse huic tristitiæ proximum naufragium, quo amplius vicies sestertium amiserit. Nec illum jactura moveri, sed destitutum ministerio non agnoscere dignitatem

suam. Praeterea habere in Africa trecenties sestertium fundis, nominibusque depositum. Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ esse sparsam, ut possit vel Carthaginem capere.

Secundùm hanc formulam imperamus Eumolpo, ut plurimùm tussiat, ut sit modò solutioris stomachi, cibosque omnes palam damnet, loquatur aurum & argentum, fundosque mendaces, & perpetuam terrarum sterilitatem. Sedeat præterea quotidie ad rationes, tabulasque testamenti omnibus diebus renovet; &, ne quid scenæ deesset, quotiescunque aliquem nostrum vocare tentasset, alium pro alio vocaret, ut facilè appareret, dominum etiam eorum meminisse, qui præsentes non essent.

His ita ordinatis, *quod* bene feliciterque eveniret, precati Deos, viam ingredimur. Sed neque Giton sub insolito fasce durabat, & mercenarius Corax detrectator ministerii, positâ frequentiùs sarcinâ, maledicebat properantibus, affirmabatque, se aut projecturum sarcinas, aut

aut cum onere fugiturum. Quid vos, inquit, me jumentum putatis esse, aut lapidariam navem? hominis operas locavi, non caballi, nec minus liber sum, quàm vos, etsi pauperem pater me reliquit. Nec contentus maledictis, tollebat subinde altius pedem, & strepitu obscœno simul atque odore viam implebat.

Ridebat contumaciam Giton, & singulos strepitus ejus pari clangore prosequebatur, olfactui ut officeret.

Sed & hic ad ingenium redux Eumolpus, Multos, inquit, ô juvenes, carmen decepit: nam ut quisque versum pedibus instruxit, sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit, putavit se continuo in Heliconem venisse. Sic forensibus ministeriis exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem, tanquam ad portum faciliorem refugerunt, credentes facilius poema extrui posse, quam controversiam sententiolis vibrantibus pictam. Cæterum neque generosior spiritus vanitatem amat, neque concipere, aut edere partum mens potest,

nisi

nisi ingenti flumine literarum inundata. Effugiendum est ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate, & sumendæ voces à plebe submotæ, ut fiat,

Odi profanum vulgus, & arceo.

Præterea curandum est, ne sententiæ emineant extra corpus orationis expressæ, sed *intexto* vestibus colore niteant. Homerus testis, & Lyrici, Romanusque Virgilius, & Horatii curiosa felicitas. Cæteri enim aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut visam timuerunt calcare. Ecce, belli civilis ingens opus quisquis attigerit, nisi plenus literis, sub onere labetur. Non enim res gestæ versibus comprehendendæ sunt, quod longe melius Historici faciunt; sed per ambages, Deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum præcipitandus est liber spiritus, ut potius furentis animi vaticinatio appareat, quàm religiosæ orationis sub testibus fides; tanquam si placet hic impetus, etiamsi nondum recepit ultimam manum.

ORbem jam totum victor Romanus habebat
Qua mare, qua terræ, qua sidus currit utrumque,
Nec satiatus erat. Gravidis freta pulsa carinis
Jam peragrabantur; si quis sinus abditus ultra,
Si qua foret tellus quæ fulvum mitteret aurum,
Hostis erat: fatisque in tristia bella paratis
Quærebantur opes, non vulgo nota placebant
Gaudia: non usu plebejo trita voluptas.
Assyria concham laudabat miles in undâ.
Quæsitus tellure nitor certaverat ostro.
Hinc Numidæ crustas, illinc nova vellera Seres,
Atque Arabum populus sua dispoliaverat arva.
Ecce aliæ clades, & læsæ vulnera pacis.

Quæ-

Quæritur in sylvis Mauris fera: & ultimus Ammon
Afrorum excutitur; ne desit bellua dente,
Ad mortes pretiosa suas, premit advena classes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula,
Ut bibat humanum populo plaudente cruorem.
Heu pudet effari, perituraque prodere fata!
Persarum ritu malè pubescentibus annis
Subripuere viros; exsectaque viscera ferro
In Venerem fregere: atque ut fuga mobilis ævi
Circumscripta morâ properantes differat annos.
Quærit se natura, nec invenit, omnibus ergo
Scorta placent, fractique enervi corpore gressus,
Et laxi crines, & tot nova nomina vestis,
Quæque virum quærunt. Ecce Afris eruta terris
Ci-

Citrea mensa, greges servorum, ostrumque renidens
Ponitur, ac maculis imitatur vilibus aurum,
Quæ turbant sensum, hostile ac malè nobile lignum
Turba sepulta mero circumvenit: omniaque orbis
Præmia, correptis *miles vagus exstruit armis.*
Ingeniosa gula est. Siculo Scarus æquore mersus
Ad mensam vivus perducitur, inque Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchylia cœnas,
Ut renovent per damna famem. Jam Phasidos unda
Orbata est avibus: mutoque in littore tantùm
Solæ desertis aspirant frondibus auræ.
Nec minor in campo furor est, emptique Quirites
Ad prædam strepitumque lucri suffragia vertunt.
Venalis Populus, venalis curia Patrum.

Est

Est favor in pretio, senibus quoque libera virtus
Exciderat, sparsisque opibus conversa potestas,
Ipsaque majestas auro corrupta jacebat.
Pellitur à populo victus Cato: tristior ille est
Qui vicit, fascesque pudet rapuisse Catoni.
Namque hoc dedecus est populi, morumque ruina.
Non homo pulsus erat: sed in uno victa potestas,
Romanumque decus. Quare tam perdita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine vindice præda.
Præterea gemino deprensam gurgite prædam
Fœnoris ingluvies, usisque exederat æris.
Nulla est certa domus, nullum sine pignore corpus:
Sed veluti tabes tacitis concepta medullis

Intra membra furens, hiris latrantibus errat.
Arma placent miseris, detritaque commoda luxu
Vulneribus reparantur. Inops audacia tuta est.
Hoc mersam cœno Romam, somnoque jacentem
Quæ poterant artes sana ratione movere,
Ni furor, & bellum, ferroque excita libido?
Tres dederat *Fortuna Duces, quos obruit omnis*
Armorum strue diversa feralis Enyo.
Crassum Parthus habet, Lybico jacet æquore Magnus,
Julius ingratam perfudit sanguine Romam.
Et, quasi non posset tot tellus ferre sepulchra,
Divisit cineres. Hos gloria reddit honores.
Est locus excisa penitus demersus hiatu,
Parthenopen inter magnæque Dicarchidos arva,

Cocyta perfusus aquâ: nam spiritus extra
Qui furit, effusus funesto spargitur æstu.
Non hæc autumno tellus viret, aut alit herbas
Cespite lætus ager: non verno persona cantu
Mollia discordi strepitu virgulta loquuntur:
Sed chaos, & nigro squallentia pumice saxa
Gaudent ferali circum tumulata cupressu.
Has inter sedes Ditis pater extulit ora,
Bustorum flammis, & canâ sparsa favillâ.
Ac tali volucrem Fortunam voce lacessit:
Rerum humanarum, divinarumque potestas,
Fors, cui nulla placet nimium secura potestas,
Quæ nova semper amas, & mox possessa relinquis,
Ecquid Romano sentis te pondere victam?

Nec posse ulterius perituram extollere molem?
Ipsa suas vires odit Romana juventus,
Et quas struxit opes, male sustinet. Aspice latè
Luxuriam spoliarum, & censum in damna furentem.
Ædificant auro, sedesque ad sidera mittunt.
Expelluntur aquæ saxis; mare nascitur arvis;
Et permutata rerum statione rebellant.
En etiam mea Regna petunt. Perfossa dehiscit
Molibus insanis tellus: jam montibus haustis
Antra gemunt: &, dum varios lapis invenit usus,
Inferni manes cœlum sperare jubentur.
Quare age, Fors, muta pacatum in prælia vultum
Romanosque cie, ac nostris da funera regnis.
Jam pridem nullô perfudimus ora cruore,
Nec mea Tisiphone sitientes perluit artus

Ex

Ex quo Syllanus bibit ensis, horrida tellus
Extulit in lucem nutritas sanguine fruges.
Hæc ubi dicta dedit, dextræ conjungere dextram
Conatus, rupto tellurem solvit hiatu.
Tum Fortuna levi defudit pectore voces:
O genitor, cui Cocyti penetralia parent,
Si modo vera mihi fas est impune profari,
Vota tibi cedent: nec enim minor ira rebullit
Pectore in hoc, leviorve exurit flamma medullas.
Omnia, quæ tribui Romanis arcibus, odi;
Muneribusque meis irascor: destruet istas
Idem, qui posuit, moles Deus, & mihi cordi
Quippe cremare viros, & sanguine pascere luxum.
Cerno equidem gemino jam stratos Marte Philippos,

Thessaliæque rogos, & funera gentis
Iberæ:
Et Lybiæ cerno, & tua Nile gementia clostra.
Jam fragor armorum trepidantes personat aures,
Actiacosque sinus, & Apollinis arma timentes.
Pande age terrarum sitientia regna tuarum,
Atque animas arcesse novas. Vix Navita Porthmeus
Sufficiet simulachra virûm traducere cymba,
Classe opus est. Tuque ingenti satiare ruina,
Pallida Tisiphone, concisaque vulnera mande.
Ad Stygios manes laceratus ducitur orbis.
Vix dum finierat, cum fulgure rupta corusco
Intremuit nubes, elisosque abscidit igne3.
Subsedit *pater umbrarum, gremioque reducto*
Telluris, pavitans fraternos palluit ictus.

Continuò clades hominum venturaque damna
Auspiciis patuere Deûm; namque ore cruento
Deformis Titan vultus caligine texit:
Civiles acies jam tum spirare putares.
Parte alia plenos extinxit Cynthia vultus,
Et lucem sceleri subduxit. Rupta tonabant
Verticibus lapsis montis juga, nec vaga passim
Flumina per notas ibant morientia ripas.
Armorum strepitu cœlum furit, & tuba Martem
Sideribus transmissa *ciet; jamque Ætna voratur*
Ignibus insolitis, & in æthera fulmina mittit.
Ecce inter tumulos atque ossa carentia bustis,
Umbrarum facies diro stridore minantur.
Fax stellis comitata novis incendia ducit;

Sanguineoque repens descendit Jupiter imbre.
Hæc ostenta brevi solvit Deus. Exuit omnes
Quippe moras Cæsar, vindictæque actus amore
Gallica projecit, civilia sustulit arma.
Alpibus aëreis, ubi Grajo nomine vulsæ
Descendunt rupes, nec se patiuntur adiri,
Est locus Herculeis aris sacer, hunc nive dura
Claudit hiems, canoque ad sidera vertice tollit,
Cælum illinc cecidisse putes: non solis adulti
Mansuescit radiis, non verni temporis aura:
Sed glacie concreta rigens, hiemisque pruinis
Totum ferre potest humeris minitantibus orbem.
Hæc ubi calcavit Cæsar juga milite læto,
Optavitque locum, summo de vertice montis

Hesperiæ campos late prospexit, & ambas
Intentans cum voce manus ad sidera, dixit:
Jupiter omnipotens, & tu Saturnia Tellus
Armis læta meis, olimque onerata triumphis:
Testor ad has acies invitum arcessere Martem,
Invitas me ferre manus, sed vulnere cogor,
Pulsus ab urbe mea, dum Rhenum sanguine tingo,
Dum Gallos iterum Capitolia nostra petentes
Alpibus excludo: vincendo certior exul:
Sanguine Germano, sexagintaque triumphis,
Ecce nocens cœpi. Quanquam quos gloria terret,
Aut qui sunt, qui bella volunt mercedibus empta,
Ah *viles operæ! quorum est mea Roma noverca,*
Ut reor, haud impunè; nec hanc sine vindice dextram

Vincitis ignavos. Victores ite furentes,
Ite mei comites, & causam dicite ferro.
Namque omnes unum crimen vocat, omnibus una
Impendet clades. Reddenda est gratia vobis,
Non solus vici. Quare, quia pœna trophæis
Imminet, & sordes meruit victoria nostra,
Judice Fortuna cadat alea. Sumite bellum,
Et tentate manus. Certè mea causa peracta est.
Inter tot fortes armatus nescio vinci.
Hæc ubi personuit, de cœlo Delphicus ales
Omina læta dedit, pepulitque meatibus auras.
Nec non horrendi nemoris de parte sinistra
Insolitæ voces flamma sonuere sequenti.
Ipse nitor Phœbi vulgato lætior orbe
Crevit, & aurato præcinxit fulgure vultus.

Fortior omnibus movit Mavortia signa
Cæsar, & insolitos gressus prior occupat ausu.
Prima quidem glacies, & cana vincta pruina
Non pugnavit humus, mitique horrore quievit.
Sed postquam turmæ nimbos fregere ligatos,
Et pavidus quadrupes undarum vincula rupit,
Incaluere nives, mox flumina montibus altis
Undabant modò nata; sed hæc quoque jussa putares
Vinctaque mox stabant, fluctus stupuere pruina,
Et paulò ante lues jam concidenda jacebat.
Tum verò malefida prius vestigia lusit,
Decepitque pedes, passim turmæque virique,
Armaque congesta strue deplorata jacebant.
Ecce etiam rigido concussæ flamine nubes

Exonerabantur, nec rupto turbine venti
Deerant, ac *tumida confractum grandine cælum:*
Ipsæ jam nubes ruptæ super arma cadebant,
Et concreta gelu Ponti velut unda ruebat.
Victa erat ingenti Tellus nive, victaque cæli
Sidera, victa suis hærentia flumina ripis;
Nondum Cæsar erat; sed magnam nixus in hastam
Horrida securis frangebat gressibus arva.
Qualis Caucasea decurrens arduus arce
Amphitryoniades; aut torvo Jupiter ore
Cùm se verticibus magni demisit Olympi,
Et periturorum disjecit tela Gigantum.
Dum Cæsar tumidas iratus deprimit arces.
Interea volucer, motis conterrita pennis
Fama volat, summique petit juga celsa Palatî:

Atque hic Romano attonito fert omnia signa.
Jam classes fluitare mari, totasque per Alpes
Fervere Germano perfusas sanguine turmas.
Arma, cruor, cædes, incendia, totaque bella
Ante oculos volitant: ergo pulsata tumultu
Pectora per dubias scinduntur territa causas.
Hinc fuga per terras, illi magis unda probatur,
Et patria est pontus jam tutior: est magis arma
Qui tentata velit: fatisque jubentibus actus
Quantum quisque timet, tantum fugit. Ocior ipse
Hos inter motus populus, miserabile visu,
Quò mens icta jubet, deserta ducitur urbe.
Gaudet Roma fugâ, debellatique Quirites

Rumoris sonitu mœrentia tecta relinquunt.
Ille manu trepida natos tenet: ille Penates
Occultat gremio, deploratumque relinquit
Limen, & absentem votis interficit hostem.
Sunt qui conjugibus mœrentia pectora jungant,
Grandævosque patres: onerisque ignara juventus
Id, pro quo metuit, tantum trahit. Omnia secum
Hic vehit imprudens, prædamque in prælia ducit.
Ac velut ex alto cum magnus inhorruit Auster,
Et pulsas evertit aquas, non arma ministris,
Non regimen prodest: ligat alter pondera pinus,
Alter tuta sinus tranquillaque littora quærit:
Hic dat vela fugæ, Fortunæque omnia credit.

Quid tam parva queror? Gemino cum
Consule Magnus,
Ille tremor Ponti, sævi quoque terror
Hydaspis,
Et piratarum scopulus; modò quem
ter ovantem
Jupiter horruerat, quem fracto gur-
gite Pontus,
Et veneratus erat submissa Bosphorus
unda,
Pro pudor! Imperii deserto nomine fu-
git,
Ignavâque fugâ Romam famamque re-
linquit,
Ut, Fortuna levis, Magni quoque ter-
ga videres.
Ergo *tanta lues Divum quoque nu-*
mina vidit;
Consensitque fuga cœli timor. Ecce per
orbem
Mitis turba Deûm, terras exosa fu-
rentes
Deserit, atque hominum damnatum
avertitur agmen.
Pax prima ante alias, niveos pulsata
lacertos

Abscon-

Abscondit olea vinctum *caput, atque*
relicto
Orbe fugax Ditis petit implacabile
regnum.
Huic comes it submissa Fides, & crine
soluto
Justitia, ac mærens lacera Concordia
pallâ.
At contra, sedes Erebi qua rupta
dehiscit,
Emergit latè Ditis chorus, horrida
Erinnys,
Et Bellona minax, facibusque armata
Megæra:
Letumque, Insidiæque, & lurida Mor-
tis imago.
Quas inter Furor, obruptis ceu liber
habenis,
Sanguineum latè tollit caput, oraque
mille
Vulneribus confossa cruenta casside ve-
lat.
Hæret detritus lævæ Mavortius umbo,
Innumerabilibus telis gravis: atque fla-
granti
Stipite dextra minax terris incendia
portat. *Sentit*

Sentit terra Deos, mutataque sidera pondus
Quæsivere suum: namque omnis Regia cæli
In partes diducta ruit: primumque Dione
Cæsaris acta sui ducit. Comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens Mavortius hastam.
Magnum cum Phœbo Soror, & Cyllenia proles
Excipit, ac totis similis Tirynthius actis.
Intremuere tubæ, ac scisso Discordia crine
Extulit ad superos Stygium caput. Hujus in ore
Concretus sanguis, contusaque lumina flebant.
Stabant ærati scabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora.
Atque inter toto *laceratam pectore vestem*
Sanguineam tremulâ quatiebat lampada dextrâ.

Hæc

Hæc ut Cocyti tenebras, & Tartara liquit,
Alta petit gradiens juga nobilis Appennini,
Unde omnes terras, atque omnia littora posset
Aspicere, ac toto fluitantes orbe catervas:
Atque has erumpit furibundo pectore voces:
Sumite nunc gentes accensis mentibus arma;
Sumite, & in medias immittite lampadas urbes.
Vincetur quicumque latet, non femina cesset,
Non puer, aut ævo jam desolata senectus.
Ipsa tremat Tellus, laceratąque tecta rebellent.
Tu legem Marcelle tene: Tu concute plebem
Curio: Tu fortem ne supprime Lentule Martem.
Quid porro Tu Dive tuis cunctaris in armis?

Non

Non frangis portas? non muris oppida solvis?
Thesaurosque rapis? nescis tu, Magne, tueri
Romanas arces? Epidamnia moenia quære,
Thessaliæque sinus humano sanguine tinge.
Factum est in terris, quidquid Discordia jussit.

Cùm hæc Eumolpus ingenti volubilitate verborum effudisset, tandem Crotona intravimus: ubi quidem parvo diversorio refecti, postero die amplioris fortunæ domum quærentes, incidimus in turbam hæredipetarum sciscitantium, quod genus hominum, aut unde veniremus? Ex præscripto ergo consilii communis, exaggerati prudenter unde, aut qui essemus, haud dubiè credentibus indicavimus. Qui statim opes suas summo cum certamine in Eumolpum congesserunt. *Et* certatim omnes ejus gratiam muneribus sollicitant.

Dum hæc magno tempore Crotone agun-

aguntur, & Eumolpus felicitate plenus prioris fortunæ esset oblitus statum, adeo ut suis jactaret, neminem gratiæ suæ ibi posse resistere, impuneque suos, si quid deliquissent in ea urbe, beneficio amicorum laturos.

Cæterùm ego, etsi quotidie magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleveram, putabamque à custodia mei removisse vultum Fortunam: tamen sæpius *non* tam consuetudinem meam cogitabam, quàm causam. Et, Quid, ajebam, si callidus Captator exploratorem in Africam miserit, mendaciumque deprehenderit nostrum? Quid, si etiam mercenarius præsenti felicitate lassus, indicium ad amicos detulerit, totamque fallaciam invidiosa proditione detexerit? Nempe rursus fugiendum erit, & tandem expugnata paupertas nova mendicitate revocanda. Dii, Deæque, quam male est extra legem viventibus! quidquid meruerunt, semper expectant.

Animo hæc volvens domo egredior tristissimus liberiori aere mentis recreandæ causa:

Nam

causa: sed ambulationem publicam vix intraveram, cum haud inculta puella obvia venit, meque vocans Polyænum, fictum mihi nomen metamorphoseos, declaravit Dominam suam rogare, ut sibi mecum liceret loqui.

Falleris, inquam ego perturbatus, servus sum extraneus, & hac gratia minime dignus.

Ad te ipsum, inquit, jussa sum, sed, quia nosti Venerem tuam, superbiam captas, vendisque amplexus, non commodas. Quo enim spectant flexæ pectine comæ? quo facies medicamine attrita, & oculorum quoque *mobilis* petulantia? Quo incessus tute compositus, & ne vestigia quidem pedum extra mensuram aberrantia, nisi quod formam prostituis, ut vendas? Vides me? nec auguria novi, nec Mathematicorum cœlum curare soleo: ex vultibus tamen hominum mores colligo; & cum spatiantem vidi, quid cogites, scio. Sive ergo nobis vendis quod peto, mercator paratus est: sive quod humanius est, commodas, effice ut beneficium *debeat.*

Nam

Nam quod servum te & humilem fateris, accendis desiderium æstuantis. Quædam enim feminæ sordibus calent: nec libidinem concitant, nisi aut servos viderint, aut Statores altius cinctos. Arenarius aliquas accendit; aut perfusus pulvere Mulio, aut Histrio scænæ ostentatione traductus. Ex hac nota Domina est mea: usque ab orchestra quatuordecim transilit, & in extrema plebe quærit, quod diligat. Itaque oratione blandissima plenus, Rogo, inquam, numquid illa quæ me amat, tu es? Multum risit ancilla post tam frigidum scema, &, Nolo, inquit, tibi tam valde placeas: ego adhuc servo nunquam succubui, nec hoc Dii sinant, ut amplexus meos in crucem mittam. Viderint Matronæ, quæ flagellorum vestigia osculantur: ego, etiamsi ancilla sum, nunquam tamen nisi in Equestribus sedeo. Mirari equidem tam *discordem* libidinem cœpi, atque inter monstra numerare, quod ancilla haberet Matronæ superbiam, & Matrona ancillæ humilitatem.

Procedentibus deinde longiùs *jocis*, rogavi ancillam, ut in platanona produceret Dominam. Placuit puellæ consilium; itaque collegit altiùs tunicam, flexitque se in eum daphnona, qui ambulationi hærebat. Nec diu morata, Dominam producit è latebris, laterique applicat meo mulierem omnibus simulacris emendatiorem. Nulla vox est, quæ formam ejus possit comprehendere: nam quidquid dixero, minus erit. Crines ingenio suo flexi, per totos sese humeros effuderant; frons minima, & quæ radices capillorum retroflexerat; supercilia usque ad malarum stricturam currentia, & rursus confinio luminum penè permixta; oculi clariores stellis extra Lunam fulgentibus; nares paululum inflexæ; & osculum, quale Praxiteles habere *Venerem* credidit. Jam mentum, jam cervix, jam manus, jam pedum candor intra auri gracile vinculum positus, Parium marmor exstinxerat. Itaque tunc primum Dorida vetus amator contempsi.

Qui

Qui factum est, quod tu profectis Jupiter armis,
Inter cœlicolas fabula muta taces?
Nunc erat à torva submittere cornua fronte.
Nunc pluma canos dissimulare tuos.
Hæc vera est Danaë, tenta modo tangere corpus,
Jam tua flammifero membra calore fluent.

Delectata illa risit tam blandum, ut videretur mihi, plenum os extra nubem Luna proferre. Mox digitis gubernantibus vocem, Si non fastidis, inquit, feminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi, ô juvenis, sororem. Habes tu quidem, & fratrem, neque enim me piguit inquirere: sed quid prohibet & sororem adoptare? Eodem gradu venio: tu tantùm dignare & meum osculum, cùm libuerit, agnoscere.

Imò, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne fastidias hominem peregrinum inter cultores admittere: invenies reli-

religiosum, si te adorari permiseris. Ac ne me judices, ad hoc templum Amoris gratis accedere, dono tibi fratrem meum.

Quid? inquit illa, donas mihi eum, sine quo non potes vivere? ex cujus osculo pendes? quem sic tu amas, quemadmodum ego te volo? Hæc ipsa cùm diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis sonus pertentatum mulcebat aëra, ut putares inter auras canere Sirenum concordiam. Itaque miranti, & toto mihi clarius coelo nescio quid relucente, libuit Deæ nomen quærere.

Ita, inquit, non dixit tibi ancilla mea, Circen vocari? non sum quidem Solis progenies, nec mea mater, dum *placuit*, labentis mundi cursum detinuit: habebo tamen quod coelo imputem, si nos fata conjunxerint. Imò etiam nescio quid tacitis cogitationibus Deus agit. Nec sine causa Poliænon Circe amat. Semper inter hæc nomina fax surgit. Sume ergo amplexum, si placet. Neque est, quod curiosum aliquem extimescas: longe ab hoc loco frater est.

Dixit hæc Circe, implicitumque me brachiis mollioribus pluma, deduxit in terram vario gramine indutam.

Idæo quales fudit de vertice flores
Terra parens, cum se confesso junxit amori
Jupiter, & toto concepit pectore flammas:
Emicuere rosæ, violæque, & molle cyperon;
Albaque de viridi riserunt lilia prato:
Talis humus Venerem molles clamavit in herbas;
Candidiorque dies secreto favit amori.

In hoc gramine pariter compositi mille osculis lusimus, quærentes voluptatem robustam. *Sed nervorum subita debilitate Circe decepta fuit, quâ injuriâ excandescens;* Quid est, inquit, numquid te osculum meum offendit? numquid spiritus jejunio *acer?* numquid alarum negligens sudor? Porro, si hæc non sunt, numquid Gitona times?

Perfusus ego rubore manifesto, etiam, si quid habueram virium, perdidi; to-

toque corpore velut laxato, Quæso, inquam, Regina, noli suggillare miserias. Veneficio contactus sum.

Tam levis excusatio Circes iram minime sedavit: a me contemptim oculos reflexit, & ad ancillam respiciens: Dic Chrysis, sed verum: nunquid indecens sum? nunquid incompta? nunquid aliquo naturali vitio formam meam excæco? noli decipere Dominam tuam: nescio quid peccavimus.

Rapuit deinde taceti speculum, & postquam omnes vultus tentavit, quos solet inter amantes risus frangere, excussit vexatam solo vestem, raptimque *in vicinam* ædem Veneris intravit.

Ego contra damnatus, & quasi quodam visu in horrorem perductus, interrogare animum meum cœpi, an vera voluptate fraudatus essem.

Nocte soporifera veluti cum somnia ludunt
Errantes oculos, effossaque protulit aurum

In lucem tellus, versat manus improba furtum,
Thesaurosque rapit, sudor quoque perluit ora
Et mentem timor altus habet, ne forte gravatum
Excutiat gremium secreti conscius auri.
Mox ubi fugerunt elusam gaudia mentem,
Veraque forma redit, animus, quod perdidit, optat,
Atque in præterita se totus imagine versat.

Infortunium illud somnium verum, imò vera fascinatio, mihi certe videbatur, & tam diu nervis destitutus fui, ut me surgere potuerim. Animi tandem oppressione paulatim laxatâ, vigor sensim rediit, domumque petii ubi languorem simulans in lectulum me conjeci. Paulo post Giton, qui me ægrotare acceperat, tristis intravit cubiculum. Ut vero mentem illius sedarem declaravi me solâ quiescendi causâ lectum petiisse: multaque alia jactavi, de infortunio autem

tem nihil, quia ejus æmulationem valde timebam, & ad omnem suspicionem avertendam, eum lateri applicans meo, amoris specimen præbere tentavi: sed anhelitus sudoresque fuerunt irriti. Surrexit ira commotus, & nervorum debilitatem, animique alterationem accusans, dixit se jam dudum animadvertisse me non dubie primum vires spiritusque alibi consumere.

Imo, inquam, Frater, erga te meus semper idem fuit amor: sed nunc ratio amorem vincit, & petulantiam.

Itaque, *inquit me irridens*, hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in præceptoris sui lectulo jacuit.

Tum rursus adjeci, Crede mihi frater, non intelligo me virum esse, non sentio. Funerata est pars illa corporis, quâ quondam Achilles eram.

Me sine nervis esse Giton sentiens, & veritus puer ne in secreto deprehensus daret sermonibus locum, proripuit se, & in partem ædium interiorem fugit.

Ego vix egressa, cubiculum meum intravit Chrysis, codicillosque mihi Dominæ suæ reddidit, in quibus hæc erant scripta.

CIRCE POLYÆNO SALUTEM.

SI libidinosa essem, quererer decepta: nunc etiam languori tuo gratias ago. In umbra voluptatis diutius lusi. Quid tandem agas, quæro, & an tuis pedibus perveneris domum? negant enim Medici sine nervis homines ambulare posse. Narrabo tibi adolescens, paralysin cave. Nunquam ego ægrum tam magno periculo vidi. Me-Dius Fidius, jam periisti. Quod si idem frigus genua manusque tentaverit tuas, licet ad Tubicines mittas. Quid ergo est? etiamsi gravem injuriam accepi, homini tamen misero non invideo medicinam. Si vis sanus esse, Gitonem roga, recipies, inquam, nervos tuos, si triduo sine fratre dormieris. Nam quod ad me attinet, non timeo, ne quis inveniatur, cui minus placeam: nec speculum mihi, nec fama mentitur. Vale si potes.

Ut intellexit Chrysis me perlegisse totum complexum : Solent, inquit, hæc fieri, & præcipuè in hac civitate, in qua mulieres etiam Lunam deducunt. Itaque hujus quoque rei cura agetur: rescribe modo blandius Dominæ, animumque ejus candida humanitate restitue. Verum enim fatendum est; ex qua hora injuriam accepit, apud se non est. Libenter quidem parui ancillæ, verbaque codicillis talia imposui.

POLYÆNOS CIRCÆ SALUTEM.

Fateor me, Domina, sæpe peccasse: nam & homo sum, & adhuc juvenis: nunquam tamen ante hanc diem usque ad mortem deliqui. Habes, inquam, confitentem reum. Quidquid jusseris, merui. Proditionem feci, hominem occidi, templum violavi. In hæc facinora quære supplicium. Sive occidere placet, ferro meo venio; sive verberibus contenta es, curro nudus ad Dominam. Illud unum memento, non me, sed instrumenta peccasse. Paratus miles arma non habui. Quis hæc turbaverit,

venit, nescio. Forsitan animus antecesset corporis moram: forsitan, dum omnia concupisco, voluptatem tempore consumpsi. Non invenio quod feci. Paralysin tamen cavere jubes; tanquam major fieri possit, quæ abstulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excusationis meæ hæc est: Placebo tibi, si me culpam emendare permiseris. Vale.

Dimissa cum ejusmodi pollicitatione Chryside, curavi diligentius noxiosissimum corpus; balneoque præterito, modica unctione usus, mox cibis validioribus pastus, id est, bulbis, cochlearumque sine jure cervicibus, hausi parcius merum. Hinc ante somnum levissima ambulatione compositus, sine Gitone cubiculum intravi. Tanta erat placandi cura, ut timerem, ne latus meum frater convelleret.

Postero die, cùm sine offensa corporis animique consurrexissem, in eundem platanona descendi, etiamsi locum inauspicatum timebam, cœpique inter

ar-

arbores ducem itineris exspectare Chrysidem. Nec diu spatiatus consederam, ubi hesterno die fueram, cùm illa intervenit, comitem aniculam trahens. Atque, ut me consalutavit, Quid est, inquit, fastose, ecquid bonam mentem habere cœpisti?

Hæc dicente, *Anus* illa de sinu licium protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit meam. Mox turbatum sputo pulverem medio sustulit digito, frontemque repugnantis signat.

Hoc peracto carmine, ter me jussit exspuere, terque lapillos conjicere in sinum, quos ipsa præcantatos purpura involverat, admotisque manibus tentare cœpit inguinum vires. Dicto citius nervi paruerunt imperio, manusque aniculæ ingenti tumore repleverunt. At illa gaudio exsultans, Vides, inquit, Chrysis mea, vides, *quem aliis* leporem excitavi?

Dum vivis, sperare licet: tu rustice
Custos
Huc ades, & nervis tente Priape fave.

His peractis Anus me restituit Chrysidi, quæ beatissima erat thesaurum recepisse Dominæ: festinans ergo me ad illam præcipitem dedit, & in secessum admisit amœnissimum, ubi quidquid gratum oculis Natura prodit, videbatur.

Nobilis æstivas platanus diffuderat umbras,
Et circumtonsæ trepidanti vertice pinus:
Et baccis redimita Daphne, tremulæque Cupressus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus, & querulo versabat rore lapillos.
Dignus amore locus, testis sylvestris Aedon,
Atque urbana Progne: quæ circum gramina fusæ,
Et molles violas, cantu sua rura colebant.

Premebat illa resoluta marmoreis cervicibus aureum thorum, myrthoque florenti quietum verberabat. Itaque ut

me vidit, paululum erubuit, hesternæ scilicet injuriæ memor: deinde ut remotis omnibus secundum invitantem consedi, ramum super oculos meos posuit, & quasi pariete interjecto audacior facta: Quid est, inquit, paralytice, ecquid hodie totus venisti?

Rogas, inquam ego, potius quam tentas? totoque corpore in amplexum ejus immissus *comprecantis* usque ad satietatem osculis fruor. Ipsa corporis pulchritudine me ad se vocante trahebat ad Venerem. Jam pluribus osculis collisa labra crepitabant: jam implicitæ manus omne genus amoris invenerant: jam alligata mutuo ambitu corpora, animarum quoque mixturam fecerant. *Sed inter hæc gratissima primordia nervis adhuc subitò deficientibus, ad summam voluptatem pervenire non potui.*

Manifestis Matrona contumeliis verberata, tandem ad ultionem decurrit, vocatque cubicularios, & me jubet catorogare. Nec contenta mulier tam gravi injuria mea, convocat omnes quasillarias, familiæque sordidissimam partem,

tem, neme conspui jubet. Oppono ego manus oculis meis, nullisque precibus effusis, quia sciebam, quid meruissem, verberibus, sputisque extra januam ejectus sum. Ejicitur & Proselenos, Chrysis vapulat, totaque familia tristis inter se mussat, quæritque, quis Dominæ hilaritatem confuderit.

Ego verò curatis vibicibus animosior verberum notas arte contexi, ne aut Eumolpus contumelia mea hilarior fieret, aut tristior Giton. Quod solum igitur salvo pudore poteram confingere, languorem simulare cœpi, conditusque lectulo, totum ignem furoris in eam converti, quæ mihi omnium malorum causa fuerat.

Ter corripui terribilem manu bipennem,
Ter languidior coliculi tepente thyrso,
Ferrum timui, quod trepido male dabat usum.
Nec jam poteram, quod modo conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma,

Con-

Confugerat in viscera mille operta rugis.
Ita non potui supplicio caput aperire:
Sed furciferæ mortifero timore lusus,
Ad verba, magis quæ poterant nocere,
fugi.

Erectus igitur in cubitum, hac ferè oratione contumacem vexavi: Quid dicis, inquam, omnium hominum, Deorumque pudor? nam nec nominare quidem te inter res serias, fas est. Hoc de te merui, ut me in cœlo positum ad inferos traheres? ut traduceres annos primo florentes vigore, senectæque ultimæ mihi lassitudinem imponeres? ROGO TE, MIHI APODIXIN defunctoriam REDDE. Hæc ut iratus effudi,

Illa solo fixos oculos aversa tenebat
Nec magis incepto vultum sermone movetur
Quam lentæ salices, lassove papavera collo.

Nec minùs ego tam fœda objurgatione

ne finita, pœnitentiam agere sermonis mei cœpi, secretoque rubore perfundi, quod oblitus verecundiæ meæ, cum ea parte corporis verba contulerim, quam ne ad *cognitionem* quidem admittere severioris notæ homines solent. Mox perfricata diutius fronte, Quid autem ego, inquam, mali feci, si dolorem meum naturali convicio exoneravi? aut quid est, quod in corpore humano ventri maledicere solemus, aut gulæ, capitique etiam cum sæpius dolet? quid? non & Ulyxes cum corde litigat suo? Et quidem Tragici oculos suos tanquam audientes castigant. Podagrici pedibus suis maledicunt, chiragrici manibus, lippi oculis; & qui offenderunt sæpe digitos, quidquid doloris habent, in pedes deferunt.

Quid me constricta spectatis fronte Catones,
Damnatisque novæ simplicitatis opus?
Sermonis puri non tristis gratia ridet,
Quodque facit populus, candida lingua refert.

Nam

Nam quis concubitus Veneris, quis gaudia nescit?
Quis vetat in tepido membra calere toro?
Ipse pater veri doctus Epicurus in arte
Jussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Nihil est hominum inepta persuasione falsius, nec ficta severitate ineptius.

Hac declamatione finita Gitona voco, &, Narra mihi, inquam, frater, sed tua fide, ea nocte, qua te mihi Ascyltos subduxit, usque in injuriam vigilavit: an contentus fuit vidua pudicaque nocte? Tetigit puer oculos suos, conceptissimisque juravit verbis, sibi ab Ascylto nullam vim factam.

His certè obrutus non mei compos eram, nec quæ dicebam probè noram. Quid enim, ajebam, præterita, iterumque nocitura in memoriam revocare? Denique ut nervos reciperem, nihil non sum molitus. Volui etetiam me Diis vovere: Priapum igitur exoraturus egredior, & ut ut res haberet, spem vultu simu-

simulavi, positoque in limine genu, sic deprecatus sum versu Numina:

Nympharum, Bacchique comes, quem pulchra Diane
Divitibus sylvis numen dedit, inclita paret
Cui Lesbos, viridisque Thasos: quem Lydus adorat
Vestifluus, templumque suis imponit Hipæpis.
Huc ades, ô Bacchi tutor, Dryadumque voluptas,
Et timidas admitte preces: non sanguine tristi
Perfusus venio; non templis impius hostis
Admovi dextram, sed inops, & rebus egenus
Attritis, facinus non toto corpore feci.
Quisquis peccat inops, minor est reus. Hac prece, quæso,
Exonera mentem, culpæque ignosce minori.
Et quandoque mihi Fortunæ arriserit hora,
Non sine honore tuum patiar decus: ibit ad aras,
San-

Sancte, tuas hircus, pecoris pater ibit ad aras
Corniger, & querulæ fœtus Suis, hostia lactens;
Spumabit pateris hornus liquor: & ter ovantem
Circa delubrum gressum feret ebria pubes.

Dum hæc ago, solertique cura deposito meo caveo, intravit delubrum anus laceratis crinibus, atraque veste deformis: extraque vestibulum me injecta manu duxit cuncta *trementem*: Quæ striges, *inquit*, comederunt nervos tuos? aut quod purgamentum nocte calcasti in trivio, aut cadaver? Nec à puero quidem te vindicasti: sed mollis, debilis, lassus tanquam caballus in clivo, & operam, & sudorem perdidisti; nec contentus ipse peccare, mihi Deos iratos excitasti, & pœnas mihi nullas dabis?

Ac me iterum in cellam Sacerdotis nihil recusantem perduxit, impulitque super lectum, & arundinem ab ostio rapuit: iterumque nihil respondentem mul-

multavit? Ac nisi primo ictu arundo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan etiam brachia mea caputque fregisset.

Ingemui ego, utique propter mascarpionem, lacrymisque ubertim manantibus, obscuratum dextra caput super pulvinum inclinavi. Nec minus illa fletu confusa altera parte lectuli sedit, ætatisque longæ moram tremulis vocibus cœpit accusare, donec intervenit Sacerdos, &, Quid vos, inquit, in cellam meam, tanquam ante recens bustum venistis? utique die feriarum, quo etiam lugentes rident.

O, inquit, ô Enothea! quem Adolescentem vides, malo astro natus est: nam neque puero, neque puellæ bona sua vendere potest. Nunquam tu hominem tam infelicem vidisti. Lorum in aqua, non inguina habet. Ad summam, qualem putas esse, qui de Circes toro sine voluptate surrexit.

His auditis Enothea, inter utrumque consedit, motoque diutius capite, Istum, inquit, morbum sola sum, quæ emen-

dare

dare scio. Et ne putetis perplexè agere, rogo ut adolescentulus mecum nocte dormiat, nisi illud tam rigidum reddidero quàm cornu.

Quidquid in orbe vides, paret mihi; Florida tellus,
Cùm volo, spissatis arescit languida succis,
Cùm volo, fundit opes: Scopulique, atque horrida saxa
Niliacas jaculantur aquas: Mihi pontus inertes
Submittit fluctus; Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes, Mihi flumina parent;
Hircanæque Tygres, & jussi stare Dracones.
Quid leviora loquor? Lunæ descendit imago
Carminibus deducta meis: trepidusque furentes
Flectere Phœbus equos revoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. Taurorum flamma quiescit
Vir-

Virgineis extincta sacris; Phœbeïa Circe
Carminibus magicis socios mutavit Ulyxis:
Proteus esse solet, quidquid libet. His ego callens
Artibus Idæos *frutices in gurgite sistam,*
Et rursus fluvios in summo vertice ponam.

Inhorrui ego tam fabulosa pollicitatione conterritus, anumque inspicere diligentiùs cœpi. Ergo, exclamat, ô Enothea, imperio para te; detersisque curiosè manibus, inclinavit se in lectulum, ac me semel iterumque basiavit.

Enothea mensam veterem posuit in medio altari, quam vivis implevit carbonibus, & camellam *jam* vetustate ruptam pice temperata refecit. Tum clavum, qui detrahentem secutus cum camella lignea fuerat, fumoso parieti reddidit: mox incincta quadrato pallio cucumam ingentem foco apposuit, simulque pannum de carnario detulit furca,

ca, in quo faba erat ad usum reposita, & sincipitis vetustissima particula mille plagis dolata. Ut solvit ergo licio pannum, partem leguminis super mensam effudit, jussitque me diligenter purgare. Servio ego imperio, granaque sordidissimis putaminibus vestita curiosa manu segrego. At illa inertiam meam accusans improba tollit, dentibusque folliculos peritè spoliat, atque in terram veluti muscarum imagines despuit. Mirabile quidem paupertatis ingenium singularumque rerum quasdam artes fames edocuit. *Sacerdos hujus virtutis ita sectatrix videbatur, ut apud eam eluceret in minimis. Casa præcipue illius verum erat paupertatis Sacrarium.*

Non Indum fulgebat ebur, quod inhæserat auro,
Nec jam calcato radiabat marmore terra,
Muneribus delusa suis: sed crate saligna
Impositum Cereris vacuæ nemus, *& nova terræ*

Po-

Pocula, quae facilis vilis rota finxerat actu.
Hinc mollis stillae lacus, & de caudice lento
Vimineae lances, maculataque testa Lyaeo.
At paries circa palea satiatus inani,
Fortuitoque luto: clavos numerabat agrestes,
Et viridi junco gracilis pendebat arundo.
Praeterea quae fumoso suspensa tigillo,
Conservabat opes humilis casa mitia sorba
Inter odoratas pendebant texta coronas,
Et thymbrae veteres, & passis uva racemis.
Qualis in Actaea quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecales, *quam Musa lo-* quentibus *annis*
Battiadae veteris mirando tradidit aevo.

Dum illa *purgata fabâ*, carnis etiam paululum delibat: & coaequale natalium suo-

suorum sinciput in carnarium furca reponit, fracta est putris sella, quæ staturæ altitudinem adjecerat, anumque suo pondere dejectam super foculum mittit. Frangitur ergo cervix cucumæ, ignemque modo convalescentem extinguit: vexat cubitum ipsa stipite ardente, faciemque totam excitato cinere perfudit.

Consurrexi equidem turbatus, anumque non sine risu meo erexi: statimque ne res aliqua sacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurrit. Vix ad casæ ostiolum processerat, cùm ecce tres anseres sacri, qui, ut puto, medio die solebant ab anu diaria exigere, impetum in me faciunt, *fædoque*, ac veluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem: atque alius tunicam meam lacerat, alius vincula calceamentorum resolvit, ac trahit: unus etiam dux ac magister sævitiæ, non dubitavit crus meum serrato vexare morsu. Oblitus itaque nugarum, pedem mensulæ extorsi, cœpique pugnacissimum animal armata elidere manu: nec satiatus defunctorio ictu, morte me anseris vindicavi.

Tales

Tales Herculea Stymphalidas arte coactas
Ad cœlum fugisse reor, saniemque fluentes
Harpyias, cum Phineo maduere veneno
Fallaces epulæ. Tremuit perterritus æther
Planctibus insolitis, confusaque regia cœli
Visa suas moto transcurrere cardine metas.

Jam reliqui *resolutam*, passimque per totum effusam pavimentum collegerant fabam, orbatique, ut existimo, duce, redierant in Templum, cum ego præda simulatque hac vindicta gaudens, post lectum occisum anserem mitto, vulnusque cruris haud altum aceto diluo. Deinde convitium verens, abeundi formavi consilium; collectoque cultu meo ire extra cellam cœpi. Necdum liberaveram cellulæ limen, cum animadverto Dnothæam cum testo ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradum, projectaque veste

veste, tanquam exspectantem morantem, in aditu steti.

Collocavit illa ignem *quassis* arundinibus collectum, ingestisque super pluribus lignis, excusare cœpit moram, quòd amica se non dimisisset tribus nisi potionibus è lege siccatis. Quid porro tu, inquit, me absente fecisti? aut ubi est faba?

Ego, qui putaveram me rem laude etiam dignam fecisse, ordine illi totum prælium exposui; &, ne diutius tristis esset, jacturæ pensionem anserem obtuli. Cùm protuli anserem, anus ut vidit, tam magnum æque clamorem sustulit, ut putares iterum anseres limen intrasse.

Confusus itaque & novitate facinoris attonitus, quærebam quid excanduisset, aut quare anseris potiùs quam mei misereretur.

At illa complosis manibus, Scelerate, inquit, etiam loqueris? nescis quam magnum flagitium admiseris. Occidisti Priapi delicias, anserem omnibus matronis acceptissimum. Itaque ne te putes nihil egisse, si Magistratus hoc scierint, ibis in crucem. Polluisti sanguine domicilium meum ante hunc diem in-

violatum; fecissem, ut me quisquis voluerit inimicus sacerdotio pellat.

Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Consecuitque genas, oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis,
Cùm gelidæ periere nives, & languidus Auster
Non patitur glaciem resoluta vivere terra:
Gurgite sic pleno facies manavit, & alto
Insonuit gemitu turbatum murmure pectus.

Tum ego, Rogo, inquam, noli clamare: ego tibi pro ansere struthiocamelum reddam.

Dum hæc, me stupente, in lectulo sedet, anserisque fatum complorat, interim Proselenos cum impensa sacrificii venit, visoque ansere occiso, sciscitata causam tristitiæ, & ipsa flere vehementius cœpit, meique misereri, tanquam patrem meum, non publicum anserem, occidissem. Itaque tædio fatigatus, Ro-

go, inquam, me expiari tam parvo pretio licet, si vos provocassem, etiam si homicidium fecissem? Ecce duos aureos pono, unde possitis & Deos, & anseres emere.

Quos, ut vidit Enothea, Ignosce, inquit, adolescens, sollicita sum tua causa; amoris est hoc argumentum, non malignitatis. Itaque dabimus operam, ne quis hoc sciat. Tu modo Deos roga, ut illi facto tuo ignoscant.

Quisquis habet nummos, securâ navigat aurâ,
Fortunamque suo temperet arbitrio.
Uxorem ducat Danaen, ipsumque licebit
Acrisium jubeat credere, quod Danaen.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
Et peragat causas, sitque Catone prior.
Jurisconsultus, PARET, NON PARET, habeto,
Atque esto quidquid Servius, & Labeo.
Multa loquor: quidvis nummis praesentibus opta,
Et veniet. Clausum possidet arca Jovem.

Interea hæc satagens, ipsa manus meas camellam vini posuit, & cum digitos pariter excussos porro utroque lustrasset, avellanas nuces cum precatione mersit in vinum. Et sive in summum redierant, sive subsederant, ex hoc conjecturam ducebat; nec me fallebat, inanes scil. ac sine medulla ventosas nuces in summo humore consistere, graves autem & plenas integro fructu ad ima deferri.

Tum ad anserem appulsa ipsa recluso pectore extraxit *fartissimum* jecur, & inde mihi futura prædixit. Imo, ne quod vestigium sceleris superesset, totum anserem laceratum verubus confixit, epulasque etiam lautas, paulo ante, ut ipsa dicebat, perituro paravit.

Volabant inter hæc potiones meracæ; *aniculæque anserem, materiam antea tristitiæ, vorabant lætæ: illo vero Enothea semiebria ad me respiciens: Perficienda sunt, inquit, mysteria, ut recipias nervos;* *simulque* profert scorteum fascinum, quod ut oleo & minuto pipere, atque urticæ trito circumdedit semine, paulatim cœpit inserere ano meo.

Hoc atrocissimum opus spongiâ subinde [illegible] abstersisset, [illegible] aniles, perfusisque inguinibus meis, viridis urticae fascem comprehendit, omniaque infra umbilicum cœpit lenta manu caedere. Tum me [illegible] fugâ subducere. Aniculae consequuntur [illegible] amor, & quamvis [illegible], eandem viam tentant, & per aliquos vicos secutae fugientem, Prehende furem, clamant. Evasi tamen, omnibus digitis in- [illegible] decursu cruentatis.

Ubi tandem vix domum potui recipere, defatigatione gravis lectum petii, nec tamen somnum inire potui; quaeque enim adversa mihi contigerant animo volvebam, reputansque neminem magis casibus me obnoxium esse, proclamabam: Fortuna semper infensa mihi egebatne Amoris cruciatibus, ut me magis torqueret? O me infelicem! junctis viribus Fortuna & Amor in perniciem conspirant meam. Ipse durus Amor nusquam mihi pepercit: amans amat ipse cruciat. En Chrysis, quae me perdite amat, lacessere non desinit. Illa, quae, cùm mihi

Dominum meum conciliabit mihi, ne sit servum contemptum despexit, qui in servilibus habebat vestes: illa contra, Chrysis, quæ priorem fortunam meam oderat, hanc vel cum periculo capitis persequi destinat, seque lateribus meis semper adhæsuram juravit, cùm suum ardorem mihi patefecit. At Circe me totum habet, cæteras sperno. Revera quid illa pulchrius? Quid huic formæ aut Ariadne habuit, aut Leda simile? quid contra hanc Helene, quid Venus posset? Ipse Paris, Dearum libidinantium judex, si hanc in comparatione vidisset tam petulantibus oculis, & Helenen huic donasset, & Deas. Saltem si permitteretur osculum capere, si illud cœleste ac divinum pectus amplecti, forsitan rediret hoc corpus ad vires, & resipiscerent partes veneficio, credo, sopitæ. Nec me contumeliæ lassant. Quod verberatus sum, nescio, quod ejectus sum, lusum puto; modò redire in gratiam liceat.

Hæc taliaque cum ideâ formosissimæ Circes ita meum concitarunt animum, ut torum frequenti tractatione vexavi, amoris mei quasi quandam imaginem:

sed immobiles adhuc [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Non solum me Numen, & implacabile Fatum
Persequitur: prius Inachia Tirynthius ira
Exagitatus onus cæli tulit; ante profanam
Junonem Pelias sensit; tulit inscius arma
Laomedon; gemini satiavit Numinis iram
Telephus: & regnum Neptuni pavit Ulyxes.
Me quoque per terras, per cani Nereos æquor
Hellespontiaci sequitur gravis ira Priapi.

His torius sollicitudinibus anxie noctem consumpsi totam, & Giton, qui acceperat me cubuisse domi, cellulam intravit primo diluculo, meque licentiosius vi-

uxore vehementer accusarunt, dixitque familiam de mea agendi ratione valde conqueri, rarissime munia domus me obire, & mihi fortasse funestum fore illud quod gerebam commercium.

His intellexi de meis negotiis illum esse commonitum, & aliquem domi forte de me percontatum fuisse; quærere igitur à Gitone meo cœpi, num aliquis me quæsisset? Nemo, inquit, hodie; sed hesterno die mulier quædam haud inculta januam intravit; cumque diu mecum esset locuta, & me accersito sermone lassasset, ultimo cœpit dicere, te noxam meruisse, daturumque serviles pœnas, si læsus in querela perseverasset.

Hæc vehementer me terruerunt, novaque consilia in fortunam jeci, & nondum querelam finieram, cùm Chrysis intervenit, amplexuque effusissimo me invasit, &, Teneo te, inquit, qualem speraveram: tu desiderium meum, tu voluptas mea, nunquam finies hunc ignem, nisi sanguine extinxeris.

Chrysidis petulantiâ multum turbatus fui, & verborum blanditiis usus sum ut illam dimitterem; timebam enim ne rumores

mores furentis ad aures Eumolpi pervenirent: nam a felicitate superbum Domini supercilium induerat. Omnem ergo adhibui industriam ut mulgaretur Chrysis: amorem finxi, blande susurravi: in summam ita dissimulavi astute, ut me amore captum crediderit. Exposui quo in periculo uterque essemus, si mecum in cella deprehenderetur, Eumolpumque vel de minimo poenas repetere. His auditis confestim exit, & eo celerius, quod redeuntem videbat Gitona, qui paulo antequam illa me convenisset, exierat e cubiculo.

Vix egressa, unus ex novitiis servulis subito accucurrit, & mihi dominum iratissimum esse affirmavit, quod biduo jam officio defuissem; recte ergo me facturum, si excusationem aliquam idoneam praeparassem. Vix enim posse fieri, ut rabies irascentis sine verbere consideat.

Adeo turbatus, maestusque visus sum Gitoni, ut nihil mihi de muliere dixerit: de Eumolpo dumtaxat locutus est, jussitque potius cum illo jocari, quam agere serio. Parui equidem, & tam hilari vultu ad eum accessi, ut non severe, sed festive me exceperit: de Venere mihi propi-

ita cavillatus est: laudavit formam & elegantiam meam matronis omnibus acceptissimam &c. Non me latet, inquit, te a formosissima deperiri; et nunc, En, cœpi, illud nobis in loco poterit prodesse. Philis ergo sustine personam, equidem quam suscepi sustinebo.

*Hæc loquebatur, cum intravit ma*trona inter primas honesta, Philumene nomine, quæ multas sæpe hæreditates officio ætatis extorserat, tum anus & floris extincti, filium filiamque ingerebat orbis senibus, & per hanc successionem artem suam perseverabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos suos ejus prudentiæ bonitatique credere se & vota sua. Illum esse solum in toto orbe terrarum, qui præceptis etiam salubribus instruere juvenes quotidie posset. Ad summum, relinquere se pueros in domo Eumolpi, ut illum loquentem audirent, quæ sola posset hæreditas juvenibus dari. Nec aliter fecit ac dixerat, filiamque speciosissimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit, simulavitque se in templum ire ad vota nuncupanda. Eumolpus, qui tam frugi erat,

ut

ne illi etiam ego puer viderer, non distulit puellam invitare ad Pygiciaca sacra. Sed & podagricum se esse, lumborumque solutorum omnibus dixerat, & si non servasset integram simulationem, periclitabatur totam pene tragœdiam evertere. Itaque, ut constaret mendacio fides, puellam quidem exoravit, ut sederet supra *commodatam* bonitatem, Coraci autem imperavit, ut lectum, in quo ipse jacebat, subiret, positisque in pavimento manibus, dominum lumbis suis commoveret. Ille lento parebat imperio, puellæque artificium pari motu remunerabat. Cum ergo res ad effectum spectaret, clara Eumolpus voce exhortabatur Coraca, ut spissaret officium. Sic inter mercenarium amicamque positus senex, veluti oscillatione ludebat. Hoc semel iterumque ingenti risu, etiam suo, Eumolpus fecerat. Itaque ego quoque ne desidia consuetudinem perderem, dum frater sororis suæ automata per clostellum miratur, accessi tentaturus an pateretur injuriam. Nec se rejiciebat a blanditiis doctissimus puer, sed numen inimicum ibi quoque *inveni*.

Non

Non tam graviter feras hanc debilitatem quam profiteris: paulo post enim redierunt nervi, & reperi me solito longe valentiorem esse procaciorem. Dii majores sunt, qui me restituerunt in integrum. Mercurius enim, qui animas ducere, & reducere solet, suis beneficiis reddidit mihi, quod manus irata præciderat, ut scias me gratiosiorem esse quam Protesilaum, aut quemquam alium antiquorum. Hæc locutus sustuli tunicam, Eumolpoque me totum adprobavi. At ille primo exhorruit: deinde, ut plurimum crederet, utraque manu Deorum beneficia tractat.

Hac ingenti gratia hilaritatem nobis concitante risimus prudentiam Philomenes, liberorumque experientiam in arte, illis qui ad nos nihil profuturam; sola enim hereditatis spe puerum puellamque illa nobis prodiderat. Hinc igitur sordidum orbos senes circumveniendi studium apud me reputans, de nostræ præsentis fortunæ statu ratiocinando, & consiliis communicatis, commonui Eumolpum captando Captatores captari posse. Omnes, ajebam, nostræ actiones cum prudentia convenire

de-

debent. Socrates Deorum hominumque judicio sapientissimus, gloriari solebat, quod nunquam neque in tabernam conspexerat, nec ullius turbæ frequentioris concilio oculos suos crediderat. Adeo nihil est commodius, quam semper cum sapientia loqui. Omnia ista vera sunt: nec ulli enim celeriùs homines incidere debent in malam fortunam, quàm qui aliena concupiscunt. Unde plani autem, unde levatores viverent, nisi aut locellos, aut sonantes ære sacellos pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo inescantur: sic homines non caperentur spe, nisi aliquid morderent. *Quamobrem Crotoniatæ tam lautè hactenus nos exceperunt;* sed ex Africa navis, ut promiseras, cum pecunia tua, & familia tua non venit. Captatores jam exhausti liberalitatem imminuerunt. Itaque aut fallor, aut fortuna communis cœpit redire ad pœnitentiam suam.

Modum excogitavi, inquit Eumolpus, quo nostros Captatores valdè sollicitos habeamus: simulque tabulas è perâ trahens sic ultimas legit voluntates.

Omnes qui in testamento meo legata

habent, præter *Libertos* meos, hac conditione percipient, quæ dedi, si corpus meum in partes conciderint, & adstante populo comederint. Ne plus æquo exhorrescant, apud quasdam gentes scimus adhuc legem servari, ut à propinquis suis consumantur defuncti, adeo quidem, ut objurgentur ægri frequenter, quod carnem suam faciant pejorem. His admoneo amicos meos, ne recusent, quæ jubeo, sed quibus animis devoverint spiritum meum, eisdem etiam corpus consumant.

Cumque prima capita legeret, quidam magis Eumolpo familiares intrarunt cubiculum & in ejus manu tabulas testamenti conspicientes, ut fierent lectionis participes eum enixe rogarunt. Annuit ille subito, & à primo ad ultimum recitavit. Hi verò audita necessitate cadaveris edendi non ex avaritia propositione tristes admodum fuerunt. Sed excæcabat ingens fama oculos, animosque miserorum, & illius ad aspectum tam humiles erant, ut de hac novitate conqueri non ausi fuerint. Ast unus ex eis nomine Gorgias paratus erat exsequi, dummodo diutius non exspectaret.

Ad hoc Eumolpus, De stomachi tui recusatione non habeo, quod timeam, sequetur imperium, si promiseritis illi pro unius horæ fastidio multorum bonorum pensationem. Operite modò oculos, & fingite non humana viscera, sed centies sestertium comesse. Accedit huc, quod aliqua inveniemus blandimenta, quibus saporem mutemus. Neque enim ulla caro per se placet, sed arte quadam corrumpitur, & stomacho conciliatur averso. Quod si exemplis vis quoque probari consilium, Saguntini oppressi ab Annibale, humanas edêre carnes: nec hæreditatem expectabant. Petavii idem fecerunt in ultima fame, nec quidquam aliud in hac epulatione captabant, nisi tantum ne esurirent. Cùm esset Numantia à Scipione capta, inventæ sunt matres quæ liberorum suorum tenerent semesa in sinu corpora. *Ultimò cùm sola cogitatio humanæ carnis edendæ fastidium creare potest, animo adversum toto conitu vincetis, ut legata immensa, de quibus fiatur vobis, recipiatis.*

Has novitates propudiosas ita incompositè effudit Eumolpus, ut Captatores de il-

illius promissis diffidere cœperint, & statim dicta factaque nostra propius explorantes, suspicionibus experientiâ auctis, planos & levatores nos crediderint. Itaque qui majoribus impensis nos exceperant, invadere, & vindictam pro merito sumere, decreverunt. Sed Chrysis omnium machinarum particeps, Crotoniatarum in nos consilium mihi renunciavit, quo audito ita perterritus fui, ut illicò unà cum Gitone effugerim, relicto fatis iniquis Eumolpo: & paucis abhinc diebus accepi Crotoniatas indignantes quòd Veterator iste sumptibus publicis lautè diù alitus fuerat, Massiliotico more illum mactasse. Id ut intelligatis scitote, quod Massilienses, quoties pestilentia laborabant, unus se ex pauperibus offerebat alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic postea ornatus verbenis & vestibus sacris, circumducebatur per totam civitatem cum execrationibus, ut in ipsum reciderent mala civitatis: & sic *de rupe* projiciebatur.

FINIS.